

Fakultetet for humaniora, samfunnsvitenskap og lærerutdanning,
Institutt for barnevern og sosialt arbeid

Barn og unges medvirkning i barnevernet

En kvalitativ studie om hvilke forhold erfarer kontaktpersoner i barnevernet har betydning for at barn og unge med hjelpetiltak skal få medvirke i egen sak?

Siv-Wenche Ryslett Hansen

Masteroppgave i barnevern, BVE-3940, mai 2022

Forord

Mitt siste punktum er satt. Masteroppgaven er ved veis ende. Jeg er glad, takknemlig og stolt, samtidig som jeg kjenner på en vemodig følelse på at dette er over. Å skrive masteroppgave har vært en givende og lærerik prosess, men det har også krevd lange dager og kvelder med kontinuerlig arbeid. I den anledning ønsker jeg å sende en stor takk til flere personer som har bidratt til at prosjektet kom i havn.

Aller først - mine kjære informanter. En særdeles stor takk til dere alle. Uten dere hadde ikke dette prosjektet vært mulig. Dere har mye kunnskap og verdifulle erfaringer. Takk for at dere delte dette med meg.

En stor takk til min veileder Anne-Berit for alle gjennomlesinger og tilbakemeldinger på mine utkast. Med din berikende kunnskap og innsikt har du gitt gode og verdifulle innspill til prosjektet. Tusen takk for at du har støttet meg og vært tilgjengelig igjennom hele prosessen.

En stor takk til bibliotekarene Grete og Sissel på Andøy folkebibliotek. Dere har bestilt inn alle bøker som jeg har trengt i disse to årene. Deres service og imøtekommenhet har vært fantastisk. Dere er gull verdt!

Thomas - tusen takk for all teknisk hjelp med masteroppgaven. Jeg er deg evig takknemlig!

En stor takk til min leder Kari som ga meg muligheten til å ta en mastergrad. Din støtte og ditt engasjement har betydd mye. Og til min fagleder Anette – tusen takk for dine gode innspill og faglige drøftinger. Du har inspirert meg under hele prosessen.

Så en takk til familie, venner og kollegaer. Alle lykkeønskninger og heiarop fra dere har gjort meg godt.

Takk til mine medstudenter for alt vi har delt. Alle deres faglige innspill og erfaringer. Og ikke minst til den enestående gruppa som jeg har vært en del av. Dere er alle unike.

Bertine, godjenta mi - takk for gode klemmer og for tålmodigheten din med å ha ei mamma som til tider har vært lite til stede. Vi har så masse å ta igjen. Nå kommer jeg hjem!

Sist, men ikke minst! Kjære Stein - kjæresten min. Tusen takk for alt du har bidratt med i denne prosessen. Det har gjort slik at jeg kom i mål. Takk for din tålmodighet med meg, og for at du har gitt meg tid og rom til å gjennomføre prosjektet mitt. Din støtte har vært helt enestående.

Andenes, 12.05.22

Siv-Wenche Ryslett Hansen

Sammendrag

Temaet om barns medvirkning i egen sak har vist seg å være en utfordring for barneverntjenesten til tross for økt fokus på medvirkning de siste årene. Forskning viser at det fortsatt er krevende å tilrettelegge for medvirkning i praksis, og særlig for de yngste barna. Artikkel 12 i FNs barnekonvensjon belyser barns rett til å komme til orde i saker som har betydning for dem. Dette er helt sentralt i anerkjennelsen av barn som selvstendige individer (Høstmælingen, 2016, s. 98).

Formålet med denne studien er å utlede kunnskap om hvordan kontaktpersoner i barnevernet legger til rette for at barn med hjelpetiltak skal få medvirke i sin egen barnevernssak. Studien bygger på semistrukturert livsverdenintervju av fire kontaktpersoner ansatt i kommunalt barnevern. For å samle inn data er det benyttet semistrukturert intervjuguide. Studien baserer seg på et induktivt forskningsdesign.

Hovedfunn i studien viser at viktige forutsetninger for barn og unges medvirkning i egen sak er en god relasjonen mellom barnet og kontaktperson i barneverntjenesten. En annen viktig forutsetning for medvirkning er at det praktisk tilrettelegges for samtaler med barn og unge på deres premisser. Funnene viser også at kontaktpersonene gjør mye av det barn og unge etterlyser i sine saker, og at det samsvarer med at det tilrettelegges for samtaler uten at foreldrene er til stede. Et godt samarbeid mellom barnevernet, barn, ungdom og foreldrene viser seg også å være en forutsetning for medvirkning. For de yngste barna viser derimot funn at deres medvirkning ofte skjer i samarbeidet mellom foreldrene og kontaktpersonen, uten at de selv er involvert. Et slikt samarbeid forutsetter at foreldrene har en god relasjon og er trygge på kontaktpersonen.

Mine funn bekrefter noe av tidligere forskning på feltet om at medvirkning for de yngste barna er utfordrende. Funnet i studiet viser at de yngste barna i liten grad involveres i egen sak og at deres sårbarhet tilskrives årsaken. Andre barrierer for medvirkning er organisatoriske utfordringer med mangel på tid og stor turnover. Informantene erfarte med dette at oppfølgingen ble mangelfull og at tiltakssakene forskjøvet.

Nøkkelord: Barns medvirkning, barnevern, medvirkning, hjelpetiltak, kontaktperson i barnevernet, tilrettelegging for medvirkning, samarbeid, foreldresamarbeid, relasjon,

barneperspektiv, yngre barns medvirkning, organisatoriske utfordringer, medbestemmelse, medvirkning for barn og unge i barnevernet.

Abstract

The subject concerning participation of children and young people in decisions affecting their lives has turned out to be a challenging matter for the child welfare service. Despite the fact that an increase in focus has been put upon the matter in the recent years, research shows that it's still demanding to facilitate for children and young people's participation in practice. This is of particular concern in the cases affecting the youngest children. The UN Convention on the Rights of the Child determines in its twelfth article that children have the right to express their views and being heard in any proceedings affecting them, directly or through a representative. This is of major importance in the matter of recognizing children as independent individuals (Høstmælingen, 2016, s. 98).

The main purpose of this study is to derive knowledge about how child welfare workers facilitate participation in the case proceedings concerning children and young people who have received relief measures. The study is built upon semi-structured world of life interviews of four child welfare workers employed on a municipal level. The semi-structured interview guide was used to collect the information. The study is based on an inductive design of research.

The main findings in this study shows that a good relation between the child welfare worker and the child is an important prerequisite for participation of the child. Another important prerequisite for participation of the child and young is to practically facilitate the conversation according to their premises. My findings show that the child welfare workers are accommodating a lot of the requirements demanded by children and youth towards case processing. This equals to facilitating conversations without parental participation. A good collaboration between the child welfare service, the child or young and the parents is also a basic element for participation of children and young people. Research done among the cases with the youngest children shows on the other hand that participation from the child finds its place within the collaboration between the child welfare worker and the parents, without the child itself participating. Parental collaboration depends on the parents to trust and feel confident with the children welfare worker. My findings confirm some of the earlier implemented research that determines participation from the youngest children to be challenging. My study findings show that young children are involved in their case proceedings to a rather low degree, reason being their vulnerability. Other obstacles towards participation of children and young people are found on an organizational level and appears as

the likes of high turnover of staff and lack of time. The interviewees experienced that these barriers obstructed them to pursue the matters, thus leading to delays and displacements regarding case processing.

Main words: Participation of children and young people, child welfare, participation, relief measures, child welfare worker, facilitate participation, collaboration, parental collaboration, relation, view of the child, participation of younger children, organizational challenges, co-determination, children and young people's participation within the child welfare service.

Innholdsfortegnelse

1	Innledning.....	1
1.1	Formål og problemstilling	2
1.2	Begrepsavklaringer.....	2
1.3	Avgrensning.....	4
1.4	Oppgavens oppbygging	4
1.5	Kunnskapsstatus	4
2	Teoretisk rammeverk.....	8
2.1	Synet på barn og barndom.....	8
2.1.1	Barneperspektivet og barnets perspektiv.....	8
2.1.2	Barnet som subjekt.....	9
2.1.3	Barnet som aktør i et normativt og teoretisk aspekt.....	10
2.2	Barnets medvirknings og medbestemmelsesrett.....	12
2.2.1	Medvirkning som prosess.....	14
2.2.2	Fire prinsipper for medvirkning	15
2.2.3	Barns medvirkning i et sosiokulturelt perspektiv.....	15
2.3	Makt.....	16
2.4	Kompetanse	18
2.4.1	Tillit.....	19
2.4.2	Relasjon.....	20
2.4.3	Kommunikasjon	20
2.4.4	Meningsfull sammenheng	21
3	Metode.....	23
3.1	Kunnskapssyn.....	23
3.1.1	Fenomenologisk og hermeneutisk tilnærming	24
3.1.2	Sosial konstruksjonisme.....	25
3.2	Kvalitativ forskningsmetode.....	26
3.2.1	Utvalg og rekruttering	27
3.2.2	Semistrukturert livsverdenintervju	28
3.2.3	Intervjuguide	29
3.2.4	Gjennomføring av intervjuene	30
3.2.5	Transkriberingsprosessen.....	31
3.2.6	Interpretative Phenomenological Analysis (IPA)	32
3.3	Kvalitetskriterier.....	33
3.3.1	Forforståelse	33
3.3.2	Validitet.....	34

3.3.3	Reliabilitet	34
3.3.4	Generalisering	35
3.3.5	Kritisk blikk på egen forskning	35
3.4	Personvern og forskningsetiske betraktninger	36
4	Analyseprosessen	38
4.1	Presentasjon av funn og drøfting	39
4.2	Relasjonskompetanse	40
4.2.1	Fokus på forutsigbarhet og trygghet	40
4.2.2	Praktisk tilrettelegging for samtaler	44
4.3	Samarbeid som forutsetning for medvirkning	47
4.3.1	Samarbeid på ungdommers premisser	47
4.3.2	Samarbeid med foreldre	51
4.4	Barneperspektivet og de 2 T- ene	55
4.4.1	Tilpasset informasjon etter alder	55
4.4.2	Tillit	60
4.5	Organisatoriske utfordringer	63
4.5.1	Turnover	63
4.5.2	Stor saksbehandlingsmengde og mangel på tid	65
5	Avslutning	69
5.1	Implikasjon for videre forskning	70
	Referanseliste	72
	Vedlegg 1: Litteraturliste valgfritt pensum	78
	Vedlegg 2: Prosjektvurdering NSD	79
	Vedlegg 3: Informasjons- og samtykkeskriv	81
	Vedlegg 4: Intervjuguide	86
	Vedlegg 5: Matrise for analyseprosessen	88

1 Innledning

Tema for masteroppgaven er barn og unges medvirkning i barnevernet. Formålet er å undersøke hvordan kontaktpersoner i barneverntjenesten legger til rette for at barnet får medvirke i egen sak. Temaet om barns medvirkning har vist seg å være en utfordring for barneverntjenesten. Dette gjenspeiles i nylige rapporter og undersøkelser som viser at langt fra alle barn involveres selv om barnet skal være gammel nok til å kunne uttrykke og danne seg en egen mening. Christiansen (2012, s. 17) sier at det virker paradoksalt på mange måter at barn ikke står i sentrum for barnevernets arbeid når de mer enn noen annen instans bør relatere seg aktivt til barn i all virksomhet.

Dagens barnevernlov er i endring, og innledende bestemmelse i ny barnevernlov viser til forslag om å presisere at barnet *har rett* til å medvirke alle forhold som vedrører barnet. Forslaget er en endring fra dagens barnevernlov der det kun fremkommer at barnet *skal gis* mulighet til å medvirke (Prop.169 L, 2016-2017). Et slikt forslag viser at utvalget vektlegger barnet som et rettighetssubjekt. Dette understøttes i NOU (2016:16) som viser til at rettighetsutvalget har lagt vekt på en rettighetsfesting har en stor betydning ved at barn i større grad blir bevisst seg selv som et subjekt med rettigheter.

Medvirkning er et sentralt begrep i barnevernstjenesten. Hvordan tilrettelegge for det, og ikke minst hvordan medvirkning oppleves for det enkelte barnet og deres familie, krever kontinuerlig oppmerksomhet og refleksjoner. Hensynet til barnets beste er grunnleggende for barnevernets arbeid. I rapporten «Det å reise vasker øynene» utgitt av Statens helsetilsyn (2019, s. 8) vises det til at barnevernet snakker mindre med barn når det planlegges og iverksettes hjelpetiltak, enn i undersøkelser og beslutningsprosesser fram mot akuttvedtak. I tillegg viser nye studier at mange barn ikke opplever å ha reell medvirkning i egen sak da deres synspunkter ikke påvirker beslutningene som blir tatt (Folkehelseinstituttet 2020, s. 8). Med dette som bakteppe skal jeg i neste kapittel redegjøre nærmere for hvilket formål og problemstilling undersøkelsen til grunn for oppgaven bygger på.

1.1 Formål og problemstilling

Formålet med undersøkelsen er å utlede kunnskap om hvordan kontaktpersoner i barneverntjenesten legger til rette for medvirkning for barn og unge i sin egen barnevernssak. Retten til å kunne medvirke står sentralt i barnevernets virksomhet. Barnevernloven og FNs barnekonvensjon viser til klare bestemmelser og rettigheter om barns rett til å medvirke. Til tross for dette viser undersøkelser og forskning at barn ikke opplever å ha medvirkning. Dette har inspirert meg til å undersøke hvilke forhold kontaktpersonene erfarer har betydning for barn og unges medvirkning.

Problemstillingen er som følger:

Hvilke forhold erfarer kontaktpersoner i barnevernet har betydning for at barn og unge med hjelpetiltak skal få medvirke i egen sak?

Bakgrunnen for å velge kontaktpersonenes perspektiv er at de står i daglige utfordringer knyttet til kompleksiteten barnevernsfeltet representerer, og de er ansvarlige for å legge til rette for barns medvirkning. Innenfor barnevernsfeltet anses medvirkning som en av de viktigste faktorene for å kunne lykkes. Dette gjør tematikken og verdien av å inneha mer kunnskap om kontaktpersoners erfaringer på dette feltet særlig viktig.

1.2 Begrepsavklaringer

I oppgaven vil begrepene medvirkning, medbestemmelse, barn og ungdom, samt hjelpetiltak bli brukt. Herunder gis en kort begrepsavklaring. Barns rett til medvirkning omtales gjennom bruk av ulike begreper. I faglitteratur, lover og forskrifter er begrepene **medvirkning** og **medbestemmelse** ofte anvendt synonymt med hverandre (Christiansen & Kojan, 2016, s. 148). Med begrepet medbestemmelse synliggjøres retten for at barnet kan få å delta, uten at det betyr at barnet skal bestemme selv. Barnet har en rett til å være involvert og få uttale seg om viktige spørsmål før det tas en beslutning (Christiansen og Kojan, 2016, s. 148). Jeg har valgt å bruke begrepet «medvirkning» da det reflekterer til at barnets stemme fører til en konkret virkning. Paulsen (2016, s. 6) viser til at medvirkning for barnet omhandler at barnet må få informasjon, gis mulighet for å uttrykke egne meninger, og at barnets meninger må tas med i betraktningen, og tillegges vekt i samsvar med alder og modenhet.

Det finnes ingen entydig definisjon på **hjelpetiltak**, men det går et skille på *frivillige hjelpetiltak i hjemmet, pålegg av hjelpetiltak i hjemmet og frivillig plassering av barnet*

utenfor hjemmet (Barne- og familiedepartementet, 2016, s. 2-3). I Lov om barneverntjenester, heretter kalt barnevernloven (1992, § 4-4) om hjelpetiltak for barn og familier står det blant annet:

«Barneverntjenesten skal bidra til å gi det enkelte barn gode levekår og utviklingsmuligheter ved råd, veiledning og hjelpetiltak. Hjelpetiltak skal ha som formål å bidra til positiv endring hos barnet eller i familien.

Barneverntjenesten skal, når barnet på grunn av forholdene i hjemmet eller av andre grunner har særlig behov for det, sørge for å sette i verk hjelpetiltak for barnet og familien».

Hjelpetiltak skal ha som formål og bidra til positiv endring hos barnet eller i familien (jf. bvl, 1992, § 4-4, første ledd). Hjelpetiltakene bør ha et ressursperspektiv, ta utgangspunkt i barnets og familiens konkrete situasjon, samt være målrettet mot de risikofaktorene som skaper eller opprettholder barnet og familiens vansker (Barne- og familiedepartementet, 2016, s.4). I alle saker skal det utarbeides tiltaksplaner der hovedhensikten er å systematisere og sikre oppfølgingen av tiltakene, samt sikre oppfølgingen av mottakerne av tiltakene. Som et siktemål i barneverntjenesten skal fagsystemene også tilrettelegge for en direkte kobling mellom tiltaksplan og evalueringsskjema der evaluering kan forstås som en resultatmåling (Thomsen, Christiansen & Hellem, 2012, s. 12).

Videre i oppgaven benyttes begrepene «yngre barn», «barn», «barn og unge», eller «ungdommer» litt om hverandre. FNs barnekonvensjon og barnevernlovgivningen dekker begrepet «barn» frem til de er 18 år, mens det i oppgaven blir naturlig å bruke begrepet ungdom når mine informanter omtalte dem som det. Ansatte i barnevernstjenesten som blir intervjuet benevnes som kontaktpersoner i stedet for saksbehandlere, barnevernsarbeidere eller lignende. Begrepet «kontaktperson» er naturlig for meg å bruke da jeg er vant til det fra egen arbeidsplass i kommunalt barnevern. Mine informanter brukte også begrepet «kontaktperson» når de snakket om seg selv i arbeidet opp imot barn og familier. I studien vil også begrepet informanter bli brukt om kontaktpersonene som lot seg intervju. Det vil være naturlig å skrive både informanter og kontaktpersoner alt etter hvilket perspektiv som belyses.

1.3 Avgrensning

En masteravhandling er et stort og omfattende studentprosjekt som krever at det gjøres noen avgrensninger. Oppgavens tematikk omfatter et mangfold av perspektiver og synspunkter, og det blir relevant at enkelte perspektiver og stemmer må utelates. Jeg har valgt å intervju kontaktpersoner i kommunalt barnevern, og det er deres perspektiv på medvirkning som blir belyst. Det vil si at oppgaven er avgrenset opp imot et samhandlingsperspektiv med fokus på kontaktpersonen. Det vil ikke bli belyst hvilke hjelpetiltak som er iverksatt da det ikke er vurdert til å ha relevans for tematikken. Med barn menes barn opp til 18 år, og som har hjelpetiltak i barnevernet. Dette betyr at oppgaven avgrenses mot barn og unges ettervern jf. barnevernloven (1992, §1-3) i form av videreføring av hjelpetiltak eller iverksetting av nye hjelpetiltak etter fylte 18 år. Videre avgrenses oppgaven mot melding og undersøkelse da hjelpetiltak iverksettes som oftest etter at undersøkelsen gjennomført.

1.4 Oppgavens oppbygging

Oppgaven er inndelt i fem kapitler. I innledende kapittel presenteres tema, problemstilling og begrepsavklaringer som har relevans for oppgavens tematikk. Kapittel 2 presenterer oppgavens teoretiske rammeverk som bidrar til å belyse analysen. Kapittel 3 omhandler metode. I metodekapittelet presenteres kunnskapssynet, valg av metode, samt fremgangsmåte for innhenting av datamateriale og analysen. Forskningsetiske betraktninger blir også presentert her. I det 4. kapittel presenteres funnene i studien. Det vil bli foretatt analyse og drøfting av empiri i lys av tidligere forskning og relevant teori. Dette gjøres fortløpende og underveis i hvert kapittel før kapittelet avrundes med en kort oppsummering. I det siste kapittelet oppsummeres oppgavens hovedfunn, samt implikasjon til videre forskning.

1.5 Kunnskapsstatus

I dette kapittelet presenteres et sammendrag av nyere forskning om oppgavens tema.

Helsetilsynet har det overordnede faglige ansvaret for tilsyn med barneverntjenesten, og fikk i oppdrag fra Barne- og likestillingsdepartementet om å gjennomgå 106 saksdokumenter i barnevernsaker fra 60 kommuner i tidsrommet 2016 - 2017. Rapporten «Det å reise vasker øynene» (2019) viste stor grad av variasjon hvorvidt barneverntjenestens arbeid var i tråd med god praksis. Det fremkom at selv om barnevernet gjennomførte samtaler med barna i

tiltaksfasen, fikk en overvekt av disse samtalene ingen betydning. Mange av samtalene var lite knyttet til bekymringen, og i flere av sakene var ikke barnet snakket med om sin situasjon. I tillegg manglet det dokumentasjon på hvorfor dette var utelatt. I halvparten av sakene så det ut som barnevernet hadde vært alene om å planlegge og utforme tiltak, og i flere av sakene var det gjort for lite for å tilrettelegge for samtaler med de yngste barna. Videre fremkom det at barnevernet hadde omfattende tiltak inne i familien uten at det var dokumentasjon på at barnet var involvert eller visste om dette.

Folkehelseinstituttet (2020) gjorde på oppdrag fra Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet en systematisk kartleggingsoversikt av studier på barns medvirkning i barnevernet utført i Irland, Storbritannia, Nederland og Belgia, publisert i perioden 2000-2020. Resultatene viste at barn og unge hadde varierende erfaringer med medvirkning. I forhold til barrierer for medvirkning viste studiet at organisatoriske rammer som høyt arbeidspress, og mangelfull opplæring skapte barrierer for barns medvirkning. Andre faktorer som hemmet medvirkning, var barnets lave alder, sakens alvorlighet og kontaktpersonens behov for å skjerme barnet. En faktor som fremmet god medvirkning, var trygg og god relasjon mellom barnet og den ansatte i barneverntjenesten. Studiet viste også at når barn fikk medvirke økte trivselen. Samtidig viste studien at mange barn ikke opplevde medvirkningen som reell da deres synspunkter ikke påvirket beslutningene.

Jensen (2016) viser til i sin studie om «Brukermedvirkning og maktutøvelse - ungdom som medspiller og motspiller i barnevernet» at barnevernet konstruerer makt i sin samhandling med ungdommer, og at dette påvirker ungdommers medvirkningsrom. Ungdommer som viser vilje til samarbeid og samhandling på barnevernets premisser får større medvirkningsrom, mens ungdommer som motsetter seg samarbeid oppnår mindre medvirkning. Jensen (2016) fremhever at barnevernsfeltet er preget av kompleksitet, der hjelp, kontroll og makt er innvevd i hverandre. Maktutøvelsen det vises til kan være åpen og skjult, og den regulerer brukernes individuelle selvbestemmelse som aktører, i tillegg til de ansattes selvbestemmelse i utøvelsen av makten. Skal barn og unge ha medvirkning trengs en økt kompetanse og kunnskap om barnevernets åpne og skjulte maktformer, sier Jensen (2016).

I Husby, Slettebø og Juul (2018) sin artikkel «Partnerships with children in child welfare: The importance of trust and pedagogical support» ble 10 barn intervjuet om deres erfaringer om samarbeid med fagpersoner. Resultatene har identifisert hvordan profesjonelle kan legge til rette for barns deltakelse. Det som var viktig for barna var å ha et tillitsfullt forhold til dem de skulle samarbeide med, at de ble lyttet til, og at de fikk emosjonell støtte. Barna var opptatt av

at de profesjonelle tolket deres signaler, og spesielt dersom de var triste. Om det skulle legges til rette for at barna skulle delta på møter, måtte fagpersonene kunne inngå nære relasjoner med dem. Det handlet om å ha tillit til de som skulle hjelpe dem. Barn som hadde deltatt på møter hadde ikke opplevd å bli lyttet til eller støttet i sine synspunkter. I tillegg opplevde barna det som vanskelig å snakke fritt med foreldrene sine til stede. Barna syntes det var både godt og vanskelig å snakke om såre temaer, men opplevde å få det bedre til når de fikk satt ord på sine følelser. Barna understreket at kroppsspråk var viktig, og at de voksne kunne samhandle igjennom lek.

I et nytt samarbeidprosjekt med deltakere fra fire land i Europa skal førsteamanuensis Inger Sofie Dahlø Husby, førsteamanuensis Randi Juul og førsteamanuensis Elisabeth Langsrud ved NTNU, finne løsninger som kan sikre at barn under 12 år får medvirke i egen sak i barnevernet. I den norske delen av prosjektet er Forandringsfabrikken representert, samt Trondheim kommune og barneverntjenestene i Ålesund og Fjord. Utviklingsprosjektet skal dele erfaringer på tvers av landegrenser og lage løsninger som kan gjøre barnevernet i stand til å møte og inkludere de yngste barna på en bedre måte. I dag finnes gode eksempler fra barnehager på hvordan man tilrettelegger for samarbeid med små barn, og denne opplæringen er tenkt å videreføres til sosialarbeidere og andre som møter barn gjennom barnevernet. Barnevernet trenger mer kunnskap om hvordan samhandlingen og kommunikasjonen med de små barna skal finne sted, og de må finne barnevennlige tilnæringsmåter sier Husby og Juul. Voksne må kunne kommunisere på begripelige måter, og med de minste barna må man bruke kommunikasjon via lek, kroppsspråk – og ikke minst tid. I tillegg må barnet oppleve trygge situasjoner og rammer. En toåring eller femåring vil i liten grad sette seg ned med en fremmed saksbehandler og fortelle, de må finne andre tilnæringsmåter som er begripelige for barn å samhandle på, sier Juul (Wolden, 2022).

Statistisk sentralbyrå publiserte i 2014 rapporten «Turnover i det kommunale barnevern» på vegne av Barne, likestillings- og inkluderingsdepartementet. I litteraturen er begrepet turnover brukt om ansatte som slutter i en organisasjon, men det er ingen avtalt statistisk definisjon på turnover (SSB, 2014/2018). Rapporten viste at det er større turnover i barnevernet enn i andre næringer, og den gir et samlet bilde på at det kan være flere årsaker til turnover i barnevernet. Blant annet blir det vist til en kraftig vekst i antall ansatte fra 2010 - 2011. Andre årsaker for turnover kan være et resultat av at virksomheten oppretter nye jobber, legger ned jobber eller at utskiftninger skjer til tross for at det ikke har vært noen endringer i arbeidsstokkens størrelse (SSB, 2014/2018, s. 4). Ser man på ansettelser som skal erstatte personer som slutter,

også omtalt som gjennomtrekk, var den gjennomsnittlige gjennomtrekksraten i det kommunale barnevernet på 31,5 prosent fra 2010 - 2011. Rapporten viste større gjennomtrekk i de største barneverntjenestene som hadde 15 - 20 ansatte. Sammenligner man tall for gjennomtrekk av ansatte i andre næringer er det kun institusjoner innen barne- og ungdomsvern som ligger høyere med 35 prosent. Rapporten viste videre at av de som sluttet var det i underkant av 30 prosent som begynte i annen kommunal sektor, mens for de som begynte i kommunalt barnevern kom en fjerdedel fra andre næringer, mens 20 prosent kom fra annen kommunal virksomhet (SSB, 2014/2018).

Oppsummert viser forskningen at tillitsfulle relasjoner, å bli lyttet til, få emosjonell støtte, samt delta på møter med fagpersoner som barn og unge har tillit til, bidrar til medvirkning. Samtidig viser forskningen at det fortsatt mangler kunnskap om kommunikasjon med yngre barn, og at dette forskes videre på for å øke kunnskapen slik at disse barna ikke blir stående utenfor uten mulighet til å medvirke. Andre faktorer som kan være hemmende for medvirkning er manglende involvering av barnet i egen sak, syn på barn som sårbare og beskyttelsestrengende, organisatoriske utfordringer som tidspress og turnover, samt barnevernets åpne og skjulte maktformer.

2 Teoretisk rammeverk

Herunder presenteres det teoretiske rammeverket som er lagt til grunn for oppgavens tema og empiriske funn. De ulike teoretiske perspektivene og forskningslitteratur som er anvendt i oppgaven må ses i sammenheng med hverandre da det vil gi et utfyllende faglig bakteppe for oppgavens tema.

2.1 Synet på barn og barndom

Gjennom de siste 30 - 40 årene har det foregått en individualisering av samfunnet, og kampen for økt likestilling mellom kvinner og menn har vært en viktig side av dette. Med kvinners selvstendige rettigheter har det blitt en økt oppmerksomhet på barnet som en individuell rettighetshaver, og som et individ i familien (Christiansen, 2012). Norge er kjent for å ha den første barnevernlovgivningen i verden, Vergemålsloven fra 1896. I 1953 kom det ny lov om barnevern med utvidet tiltaksspekter ved nye fagområder innenfor psykologi og barnepsykiatri. Med den nye barnevernloven ble risikoen for sviktende omsorg i familien sentral, og det ble sett på som at slike problemer måtte forebygges om man skulle ivareta «barnets beste» (Christiansen, 2012). Fokus var å møte problemene på andre måter enn å fjerne barna fra hjemmet (Bufdir, 2019). I dag er barnevernets praksis i stadig endring, og dette skjer i takt med samfunnets endringer, krav og forventninger. Synet på barn og barndom har konsekvenser for samfunnets forventninger til barn, barndom og foreldreskap, og også til barnevernets arbeidsmetoder og innsats. I dette står barneperspektivet sentralt, og vil bli belyst i neste kapittel.

2.1.1 Barneperspektivet og barnets perspektiv

Kontaktpersoners oppfatninger og forståelse av barn og unge har betydning for hvordan de blir møtt og for deres medvirkning. I hvilken grad barnets perspektiv blir tatt i betraktning og utfordret, samt hvilket barnesyn kontaktpersonen har, er av betydning. Ifølge Strandbu (2011) forstås barneperspektivet ut ifra tre komponenter. Den første komponenten tar utgangspunkt i en kulturell og historisk forståelse av barns posisjon og deres sentrale rettigheter. Barn ses på som svake og må beskyttes. Med dette som bakgrunn blir barneperspektivet sett på som en evidensbasert praksis som forekommer innenfor en kontekst der offentlige myndigheter forplikter å forholde seg til barnet.

Den andre komponenten ses ut ifra perspektivet til den voksne som søker å finne løsninger som er til det beste for nettopp dette barnet. Ulike syn på hva som er det beste for barnet er forankret i familietradisjoner og er farget av normative forankringer og personlige erfaringer (Strandbu, 2011). Et slikt syn må suppleres og utvides da det ligger en fare i å skulle fremstille barnet som ensidig (Christiansen, 2012, s. 20). De voksnes perspektiver må kvalitetssikres i forhold til gjeldende lover og kunnskap om hva som er bra for barn. Kontaktpersoner i barnevernet som samhandler med barnet må søke og forstå, i tillegg til å vurdere konsekvensene av barnets ønsker (Strandbu, 2011).

Den tredje komponenten representerer barnets eget perspektiv - barnets ønsker, behov og meninger slik barnet selv ser det. Det er sentralt hvis man klarer å identifisere at barn kan tenke annerledes om sin egen situasjon og behov, og spesielt når kontaktperson i barnevernet skal beslutte hva som er til barnets beste. Kontaktpersoner i barnevernet må ha kunnskap om hvordan disse tre barneperspektivene skal forenes, og særlig om de to siste komponentene da dynamikken mellom dem skaper utfordringer når disse skal realiseres i praksis (Strandbu, 2011). Barnets tanker og meninger er viktig informasjon for å kunne ta gode beslutninger. Det er viktig at barnet blir respektert og får uttale seg før beslutninger skal tas. Samtidig kan man ikke ta for gitt at barnet alltid vet hva de selv ønsker eller tenker (Strandbu, 2011). Ulvik (2009) viser til at det kan være like utfordrende for barnet å danne seg meninger og være tydelige på disse, som å skulle ytre sine meninger. Like viktig er det at barnet respekteres for at det i enkelte spørsmål ikke har en klar mening (Strandbu, 2011). Helsetilsynet (2019) anbefalte på bakgrunn av rapporten «Det å reise vasker øynene» at erfaringene og kunnskapen barna besitter må benyttes til å belyse sakene, samt vektlegges i barnevernfaglige beslutninger. Dette blir belyst videre i neste kapittel der barnet som subjekt fremheves.

2.1.2 Barnet som subjekt

I dag anerkjennes barne- og ungdomstiden som en egen livsfase, og innenfor barnevernet styrkes barnet som subjekt når det knyttes opp til deres rett til aktiv medvirkning i beslutninger som angår dem (Paulsen, 2020). Til tross for at barnets status og rettigheter har endret seg, eksisterer det fortsatt faglige og kulturelle tradisjoner som kan vanskeliggjøre å se og møte barn som subjekter (Bae, 2007). Christiansen (2012) viser til utviklingstrekk i barnevernet gjennom de seneste årene der barnets objektposisjon befestes ved at det satses sterkt på bruk av manualbaserte foreldreveiledningsprogram rettet mot foreldrene. Både

Parent Management Training (PMTO) og Multisystemic Treatment (MST) er metoder som forsterker fokuset på foreldre med kommunikasjon og ressurser, og involverer barnet i liten grad. Kontaktpersoner i barnevernet bør stille seg kritisk til slike metoder da forskning viser at små barn er sosiale vesener, og at de via nonverbale kommunikasjonssignaler og kroppslige handlinger søker å gå inn i relasjon til andre (Bae, 2007). Kommunikasjon og samhandling mellom voksne og barn kan ikke avgrenses til det muntlige eller skriftlige språket da kommunikasjon ikke er bare ord som blir sagt, men også den andres tonefall, ansiktsuttrykk og eksistens (Strandbu, 2011, s. 57). Å møte barn som subjekter er altså ikke noe som trer i kraft etter hvert som de vokser og får språk, utfordringen ligger der fra de kommer til verden (Bae, 2007). Barnet ses ikke lenger på som kompetente eller ikke-kompetente, men må ses på som at kompetansen er under utvikling i forhold til hvilke situasjoner de står overfor (Christiansen, 2012, s. 20).

2.1.3 Barnet som aktør i et normativt og teoretisk aspekt

Å styrke barnets aktørposisjon innenfor barnevernet handler om å skjelle mellom det som dreier seg om strukturer og ressurser for samhandling med barn, og det som dreier seg om utbredte verdier og normer i samfunnet (Christiansen, 2012, s. 27). Det omfatter en forståelse av barn, både på et normativt og et teoretisk grunnlag som mer sammensatt enn det som bare ses ut ifra et aktørperspektiv. Barn er både avhengige og selvstendige, og de mangler kompetanse i enkelte situasjoner. Deres meninger kommer også frem i samhandling med betydningsfulle voksne, og i et slikt perspektiv kan barnet ses på som grunnleggende sosial. I samfunnet ligger en maktrelasjon mellom barnet og den voksne der de voksne skal se og behandle barnet på visse måter hvis barnet skal kunne være aktør (Christiansen, 2012). Angel (2010) viser til at den moderne forståelsen av barn og barndom har ført til at man har nedtonet anstrengelsene på å lete etter universelle lovmessigheter bak barns utvikling. Det ligger ingen betenkning i dette ettersom barnet går igjennom ulike stadier i sin utvikling, og hvert stadium har uavgrensede behov som må fylles.

Aktørbegrepet synes å ha to sentrale aspekter når det knyttes til barn og barndom; et normativt og et teoretisk. Selv om disse aspektene glir over i hverandre kan det normative aspektet ses på som hvorfor man skal «behandle» barn som aktører, og det teoretiske begrunner hvorfor man skal «se» barn som aktører (Christiansen 2012, s. 18). Det normative

tar utgangspunkt i FNs menneskerettighetserklæring og er eksplisitt formulert i FNs barnekonvensjon.

Barnets aktørstatus tydeliggjøres i FNs barnekonvensjon artikkel 12 som sier:

1. Partene skal garantere et barn som er i stand til å danne seg egne synspunkter, retten til fritt å gi uttrykk for disse synspunkter i alle forhold som vedrører barnet, og tillegge barnets synspunkter behørig vekt i samsvar med dets alder og modenhet.
2. For dette formål skal barnet særlig gis anledning til å bli hørt i enhver rettslig og administrativ saksbehandling som angår barnet, enten direkte eller gjennom en representant eller et egnet organ, på en måte som er i samsvar med saksbehandlingsreglene i nasjonal rett.

(Høstmælingen, 2016, s. 98).

Det teoretiske aktørbegrepet belyser at når barn er tema i faglitteratur som aktører og deltakere, trekkes det som oftest linjer til det som benevnes som «den nye barndomssosiologien». Noen av de viktigste trekkene ved «den nye» måten å forstå barn på handler om at barndom tematiseres som noe mer enn et forstadium til å bli voksen. Beskrivelsen av lineære og entydige utviklingsløp kritiseres i den nye barndomssosiologien der barn blir inndelt i ulike faser og alderstrinn, og fremstilles som atskilte og ensartede kategorier (Christensen, 2012). Det blir innenfor «den nye» barndommen vektlagt at barnet er et aktivt handlende individ og har intensjoner for sine handlinger. Barnet må bli sett i lys av å være kompetent. En slik forståelse ser barnet som aktiv og deltakende og ikke som en sosialisering barnet er en gjenstand for (Christensen, 2012, s. 20). I en barnevernssak kan flere faktorer vanskeliggjøre at barnets stemme blir hørt. Ulvik (2009) viser til at barn er avhengige av sine foreldre i form av omsorg, beskyttelse og andre nødvendige ressurser, og at dette har en betydning når barnet skal uttrykke sine meninger. I enkelte sammenhenger kan det oppleves truende for barnet å skulle si sin mening dersom de motstrider foreldrenes meninger.

2.2 Barnets medvirknings og medbestemmelsesrett

Barns rett til medvirkning har en sterk juridisk forankring, både nasjonalt og internasjonalt. I tillegg er deres medvirkning nødvendig både fra et politisk, prinsipielt faglig og menneskelig perspektiv.

I 1991 ratifiserte Norge FNs barnekonvensjon, og i 2003 ble den inkorporert i norsk rett. FNs barnekonvensjon, heretter omtalt som barnekonvensjonen, er den konvensjonen som er ratifisert i flest land, og har plass som en av de store internasjonale konvensjonene i verden. Barn og voksne har på lik linje menneskerettigheter nedfelt i andre konvensjoner, men barnekonvensjonen har klargjort barnets stilling som eget rettssubjekt. Det gjør at den har en unik posisjon i et felles grunnlagsarbeid med og for barn (Høstmælingen, 2020). Øverst i det norske lovverket står Grunnloven som bygger på barnekonvensjonen. Den har tatt inn to viktige deler om barnets beste og barnets rett til medvirkning, og lyder i Grunnlovens §104 slik:

Barn har krav på respekt for sitt menneskeverd. De har rett til å bli hørt i spørsmål som gjelder dem selv, og deres mening skal tillegges vekt i overensstemmelse med deres alder og utvikling.

Ved handlinger og avgjørelser som berører barn, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn.

Artikkel 12 i barnekonvensjonen belyser barns rett til å komme til orde i saker som har betydning for dem. Dette er helt sentralt i anerkjennelsen av barn som selvstendige individer. Spørsmål som gjelder barn, skal avgjøres med påvirkning fra dem og ikke over hodet på dem (Høstmælingen, 2016, s. 98). Retten til å gi uttrykk for sitt syn og få det vektlagt gir barnet en rett til medbestemmelse. Det vil si at det ikke gir barnet rett til selvbestemmelse, men en rett til å få uttale seg, bli lyttet til, og at det barnet sier blir tatt hensyn til (Høstmælingen, 2016, s. 99). FNs barnekomité's generelle kommentar nr. 12 stiller krav til gjennomføringen av barnets rett til å være hørt. Den sier at prosessen må være åpen og informativ og barnet må få rom til å uttale seg om det de synes er relevant (Høstmælingen, 2016, s. 99).

Barnekonvensjonen rommer således minst to deltakelsesbegreper, deltakelse som medvirkning eller medbestemmelse i alle forhold som vedrører barnet. Samtidig som barns behov for støtte og omsorg fra ansvarlige voksne fremheves av barnekonvensjonen, skal de gis et større handlingsrom etter hvorvidt modenhet og alder tilsier det (Gulbrandsen et al., 2014, s. 13).

FNs barnekomite har utpekt fire generelle prinsipper som anses som barnekonvensjonens kjerneverdier. Artikkel 3 om barnets beste er ett av disse prinsippene, og sier:

«Ved alle handlinger som berører barn, enten de foretas av offentlige eller private velferdsorganisasjoner, domstoler, administrative myndigheter, eller lovgivende organer, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn»

(Høstmølingen, 2016, s. 55).

De tre andre prinsippene som FNs barnekomite belyser er; artikkel 2, om forbudet mot diskriminering, artikkel 6, om retten til liv, overlevelse og utvikling, og artikkel 12, om barns rett til å bli hørt (Haugli, 2020, s. 55). Artikkel 12 har nær sammenheng med artikkel 3 ettersom barnets eget syn må tas i betraktning når det skal vurderes hva som er barnets beste. Barnets stemme kan gi viktige opplysninger i en sak samtidig som barnets menneskeverd i seg selv ivaretas ved å være hørt. I et barneperspektiv vil denne retten være viktig da det innebærer at forholdene ses med barnets øyne (Høstmølingen, 2016, s. 101).

Paulsen (2022) viser til at det er fire bestemmelser i barnevernsloven det er særlig avgjørende å kjenne til når det gjelder barn og unges medvirkning. Den første bestemmelsen er formålsparagrafen (§1-1) og skal ligge til grunn for alt arbeid i barnevernet. Den sier:

«Loven skal sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp, omsorg og beskyttelse til rett tid. Loven skal bidra til at barn og unge møtes med trygghet, kjærlighet og forståelse».

«Loven skal bidra til at barn og unge får gode og trygge oppvekstvilkår».

De tre andre bestemmelsene i barnevernloven (1992) som Paulsen (2022) fremhever som særlig sentrale er § 1-3 om *barnets beste*, som viser til at tiltakene barnevernet iverksetter skal være til barnets beste. Hva som er barnets beste må avgjøres etter en konkret vurdering. Den tredje bestemmelsen er § 1-4 om *barnets rett til medvirkning* (første og andre ledd), viser til at barn som er i stand til å danne seg egne meninger, har rett til å medvirke i alle forhold som vedrører barnet etter denne loven. Barnet skal få tilstrekkelig med informasjon, bli lyttet til og har rett til fritt å gi uttrykk for sine meninger. Barn skal informeres om hvem som får innsyn i opplysningene de har gitt, og de har rett til å uttale seg før det avgjøres om opplysningene skal deles. Den siste bestemmelsen er § 1-9 (første ledd) som sier at barnevernet skal så langt som mulig samarbeide med både barn og foreldre og behandle dem med respekt.

Barnevernloven (1992, § 1-6) regulerer barnets rett til medvirkning, og det vises til i lovteksten at:

«Alle barn som er i stand til å danne seg egne synspunkter, har rett til å medvirke i alle forhold som vedrører barnet etter denne loven. Barnet skal få tilstrekkelig med informasjon, og har rett til fritt å gi uttrykk for sine synspunkter».

I barnevernloven (1992, § 6-3a) vises det til at det skal fremgå av vedtaket hva som er barnets synspunkt, og hvilken vekt barnets mening er tillagt. Hvordan barnets beste er vurdert skal også fremgå av vedtaket. Plikten gjelder for alle instanser som har oppgaver etter barnevernloven. Videre gjelder medvirkning i alle stadier av en barnevernssak, fra oppstart av undersøkelser til igangsettelse og gjennomføring av tiltak. Barnet vil dermed ha en rett til å medvirke blant annet i utarbeidelse av tiltaksplaner (FHI, 2020, s. 15).

Barnevernloven (1992, § 4-1) viser til at det skal legges avgjørende vekt på å finne tiltak som er til det beste for barn som mottar hjelpetiltak i barnevernet. Det skal legges vekt på at å gi barnet stabil, god voksenkontakt og kontinuitet i omsorgen.

I Forskrift om medvirkning og tillitsperson (2014, §1) sier formålsparagrafen at forskriften skal styrke barn og unges medvirkning og innflytelse i barnevernet. Medvirkning skal få frem barnets perspektiv og bidra til at avgjørelser som fattes er til barnets beste. Videre i forskriften (2014, §3) vises det at barn skal gis mulighet, bli lyttet til, samt medvirke ved å uttrykke seg gjennom verbal og nonverbal kommunikasjon.

2.2.1 Medvirkning som prosess

Paulsen (2022) viser til at reell medvirkning må være en prosess hvor barn og unge inkluderes som naturlige samarbeidspartnere fra start til slutt. Å invitere barnet med på samtaler nå og da er ikke å legge til rette for reell medvirkning. Det må sørges for at barnet blir gitt nødvendig informasjon og deltar i alle ledd av prosessene til barnevernet, fra forberedelse til evaluering og avslutning. Barn og unge må få tilpasset informasjon, og mulighet til å ytre sine tanker og stille spørsmål i medvirkningsprosessen. Det må gis rom til at barn og unge kan fortelle uten at samtalene styres av de voksne om det som opptar dem. Samtidig er det nødvendig at medvirkningsprosesser inkluderer barnets foreldre eller til andre tjenester som er i kontakt med barna slik at barnevernet får en helhetlig forståelse av barnets situasjon.

Christiansen og Kojan (2016) viser til at vissheten om barnets potensielle avmakt og sårbarhet bør være i fokus hos barnevernsarbeideren i medvirkningsprosesser da ulikheten i maktforholdet mellom barnet og de voksne kan hemme at barnet når frem med sine synspunkter. Informasjon om hva som er viktig i barn og unges liv bør komme frem i samtaler med barnevernet uten at samtalerne er styrt av de voksne. Medvirkning må derfor skje gjennom kontinuerlige prosesser hvor det skapes trygge rammer for at barn og unge kan dele informasjon, ha mulighet til å reflektere, få informasjon, samt at deres meninger og perspektiver tillegges betydning.

2.2.2 Fire prinsipper for medvirkning

Brodie et al., (2009) viser til i sin litteragjennomgang «Understanding participation: a literature review» fire prinsipper for hvordan medvirkning kan skje i praksis. Det første prinsippet handler om at medvirkning må forstås fra ståstedet til de som medvirker. Med det menes at medvirkning med andre ord er *erfaringsbasert*. Det vil si at barn og unge ikke medvirker i et vakuum, men bringer med seg erfaringer fra tidligere som påvirker hvordan de tenker om medvirkning i en gitt situasjon. Det andre prinsippet for medvirkning belyser at *konteksten* er sentral, og at medvirkning ikke kan forstås ut ifra at individet medvirker alene. Individuelle og institusjonelle perspektiver må ses i sammenheng, og ikke minst må medvirkning ikke bare forstås som erfaring, men også som en situert praksis som finner sted i tid og rom. Den tredje nøkkelen til medvirkning er *relasjoner*. For dette gjelder relasjoner mellom ulike personer som for eksempel en kontaktperson i barneverntjenesten der det fremheves at barn og unge må ha tillit til de som skal hjelpe dem. Barnet må være trygg for å klare å uttrykke hva de ønsker seg, og hvordan de ønsker å medvirke i en gitt situasjon. I det fjerde prinsippet for medvirkning vises det til at man alltid må ha i mente at alle aktiviteter der noen medvirker, konteksten de foregår innenfor og relasjonene som skaper dem, påvirkes av maktrelasjoner.

2.2.3 Barns medvirkning i et sosiokulturelt perspektiv

Ulvik (2009) viser til at innenfor en sosiokulturell teoritradisjon er det et premiss om at barn former meningsdanninger og syn igjennom interaksjon med andre mennesker. Han viser til at mening i en sosiokulturell teori ikke kan forstås som et ferdig resultat, men som betydning som forhandles frem i interaksjonen.

Den kjente psykologen Leo Semenovitch Vygotsky var hovedtalsmann for den sosiokulturelle utviklingsteorien, og understreket hvor viktig dialogen er mellom barn og kunnskapsrike medlemmer av samfunnet for barns utvikling. Vygotsky fremhever at menneskelige aktiviteter foregår i kulturelle omgivelser og at de ikke kan forstås isolert fra disse. Han antok at hver funksjon i det enkelte barns kulturelle utvikling opptrådte to ganger; først på det sosiale nivået og senere på det individuelle nivået. Det sosiale nivået beskrev Vygotsky til å være «først mellom mennesker» (interpsykologisk), og det andre nivået var beskrevet som «inne i barnet» (intrapsykologisk). Med andre ord hevdet Vygotsky at høyere mentale prosesser først opptrådte mellom mennesker i det de konstruerte gjennom felles aktiviteter, for deretter å bli internalisert i barnet, og som ble en del av barnets kognitive utvikling (Woolfolk, 2004, s. 69-70).

2.3 Makt

Barnevernet er en institusjon som utøver stor makt, og oppmerksomheten har vært rettet mot at barn og familier har opplevd å ha lite makt og mulighet for medvirkning (Haukland, 2008, s. 288). Dette kan ses på som at barn er avhengige av at makten i barnevernfeltet utøves på en respektfull måte da det alltid vil være en asymmetri i maktforholdet mellom barnet og kontaktpersonen (Sandbæk, 2004). Det asymmetriske maktforholdet kan belyses i forhold til empowermentbegrepet som knytter seg til graden av makt og kontroll den enkelte har over livet sitt – eventuelt graden av avmakt (Askheim, 2012, s. 21). Et grunnleggende poeng innenfor empowerment-tenkningen er bevisstgjøring hos den enkelte og deres livssituasjon på hva som skaper undertrykkningen, og hvordan en bevisstgjøring rundt det kan få mennesker ut av avmakten (Askheim, 2012). Det ujevne maktforholdet mellom barnevernet og familien kan oppleves som manglende likeverd som kan komme til uttrykk på ulike måter. Når interessemotsetninger oppstår mellom partene, har de ulike muligheter til å «få sin vilje igjennom». Barnevernets makt hviler på et solid fundament av goder, og de kan gjøre store inngrep i en familie med loven i hånd (Skau, 2016, s. 61). En slik definisjon på makt fremheves av Max Weber som den makten som ligger på sosialarbeideren, selv om den ikke brukes overfor klienten. Webers definisjon på makt sier: «Ett eller flere menneskers sjanse til å sette gjennom sin egen vilje i det kollektive liv i det sosiale samkvem, og det selv om andre deltakere i det kollektive liv skulle gjøre motstand» (Weber, 1971, s. 53). Sett i lys av Webers definisjon på makt, illustrerer den amerikanske forskeren Michael Lipsky (1980) til hvilke utfordrende maktposisjoner tjenesteyter befinner seg i ved bruk av begrepet Bakkebyråkrater

(Askheim, 2012, s. 106). I relasjonen mellom klient og tjenesteyter vil begrepet bakkebyråkrat ha innslag av både kontroll og omsorg, og dermed et potensiale for undertrykkelse og empowerment. Parallelt som tjenesteyter vil medvirke til empowerment, kan institusjonelle krav begrense tjenesteyters handlingsrom. Lipsky viser til at rammevilkårene og den ansattes fortolkning av sin oppgave som utøves innebærer en maktutøvelse i forhold til tjenestebrukeren. Med andre ord må tjenesteyter manøvrere i et spenningsfelt mellom lojalitet til brukerne og strukturelle rammer som er styrende for organisasjonens virksomhet. De strukturelle rammene vil i stor grad påvirke hvordan tjenesteyter utøver sin profesjonsmakt i møte med klienter i sitt virke (Askheim, 2012).

Andersen og Kane (2018, s. 140) sier at åpen og skjult maktutøvelse i barnevernet utformer praksis og unges posisjoner og deres medvirkningsrom. Ut ifra institusjonelle forhold konstrueres posisjonene, samarbeidsrutiner, rådende problemforståelser og tiltaksrepertoarer. Med dette som bakgrunnsteppe er det viktig at kontaktpersoner i barnevernet har kompetanse og holdninger som kan hindre begrensninger for barnets medvirkning der de ansatte er bevisste det asymmetriske maktforholdet som kan skape undertrykkelse for barn og familier. Haugland (2008) viser til at maktutøvelse kan føre til at barnet opplever å være uten betydning og uten innflytelse over eget liv. I en maktrelasjon har barn lite å stille opp med dersom de ikke har anerkjennelse og respekt, og som den svakeste part er det ikke uvanlig at de inntar en passiv holdning. Barn blir gjerne sett på som en svak part som tilpasser seg vanskelige livssituasjoner. En slik strategi kan ses på som en overlevelse, og videre forstås som en «skinntilpasning» der man gir seg for den som har mer makt.

Samtidig kan et mål om likestilt deltakelse føre til en tilsløring av barnevernets makt, og det kan føre til at barnevernet ikke tar det ansvaret de har overfor utsatte barn og unge. At barnet deltar er ingen garanti for oppriktighet, og muligheten for tvang vil og må være til stede (Oterholm 2004).

Sammenhengen mellom makt og kunnskap blir belyst av den franske filosofen Michel Foucault som viser til at «Makten er overalt. Det skyldes ikke at den omfatter alt, men at den kommer fra alle steder» (Foucault, 1999, s 104). Denne maktanalysen viser at maktutøvelsen skjer gjennom påvirkning av frie individer og ikke gjennom undertrykkende maktmisbruk (Askheim, 2012, s. 17). Dette kan forstås som at barnevernets virksomhet er underlagt lovverk og systemkrav som fungerer som innebygde maktstrukturer i barnevernet, og som utgjør premisser for hjelp (Jensen, 2016). Det vil si at makten utøves vekselvis av ulike bevegelige forhold der den ikke kan deles eller berøves. Disse maktforholdene er ifølge

Foucault maktreasjoner som har en produserende rolle som er iboende og som får mennesker til å oppføre seg på bestemte måter (Askheim, 2012).

Barnevernets oppgaver og handlingsmuligheter innebærer at de har en annen makt enn familien, og det kan gi et feil signal å ha utjevning av makt som ideal, eller som et mål man strever mot (Oterholm, 2004). Sett i lys av Foucaults maktdiskurs dannes kunnskapen ofte i asymmetriske forhold. Foucault snakker om «den andre» som avvikerer, og som et objekt for diskursene og beskrives av ekspertene. Dette dannes ut fra ekspertenes sannheter og kunnskaper om hva som anses som det normale. På en slik måte virker makten ifølge Foucault disiplinerende ved at den definerer rammene for hva som anses som normalt (Asheim, 2012, s. 86-87). Dette fører oss over til neste kapittel som belyser hvor viktig det er at barnevernets ansatte innehar nødvendig kompetanse for å ivareta det enkelte barn og deres familier.

2.4 Kompetanse

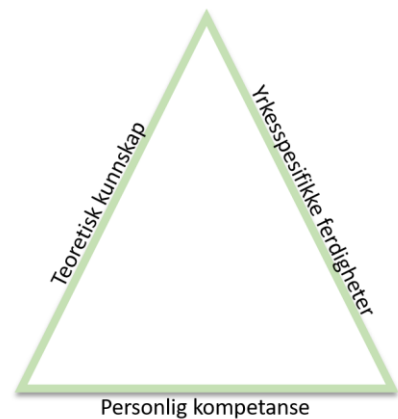
Skau (2017) viser til at begrepet kompetanse stammer fra den latinske betegnelsen *competentia*, som betyr sammentreff eller skikkethet. I juridisk forstand avgrenses begrepet *competentia* til et område hvor en domstol eller et forvaltningsorgan har myndighet til å treffe avgjørelser. Å være kompetent kan bety to ting:

- a) at noen i kraft av sin stilling har rett eller myndighet til å gjøre noe
- b) at noen har de nødvendige kvalifikasjoner til å fylle en stilling, ivareta bestemte oppgaver, eller uttale seg om et spørsmål.

En kompetent yrkesutøver har nødvendig kunnskap om forskningsbasert og teoretisk kunnskap, men at dette i seg selv ikke er tilstrekkelig. Det trengs også erfaring i praksisbaserte arbeidssituasjoner der våre handlingsvalg blir det viktigste. Teoretisk kunnskap blir først handlingsrelevant når den knyttes til vår personlige erfaringsbaserte viten. I dette trenger vi også å vektlegge hvem vi er som personer, både for oss selv og andre, og hvem vi ønsker å være. Bevisste verdivalg, samt økt personlig kompetanse er nødvendige ferdigheter å inneha i møte med et komplekst samfunn. Et sentralt kjennetegn ved barnevernsfeltet er utøvelsen av skjønn. Man snakker om faglig skjønn som innebærer at kontaktpersonen har fagkunnskap som kan anvendes i konkrete enkelttilfeller for å kunne komme frem til en mest hensiktsmessig løsning. Utøvelse av skjønn kan være utfordrende fordi prosedyrer og standarder aldri vil romme individuelle ulikheter og nyanser. Dermed er skjønn en nødvendig

for å best mulig kunne tilrettelegge for tiltak som er individuelt tilpassede. Lover og retningslinjer vil ikke alltid klare å dekke kompleksiteten barnevernsfeltet representerer, og ansatte må gjøre vurderinger basert på sunn fornuft, (fag)kunnskap og dømmekraft. Paulsen, (2022) viser til at holdninger, kompetanse og skjønnsutøvelse påvirker kontaktpersonens arbeid i barns medvirkning og hvordan den enkelte kontaktperson ser på barns medvirkning er en nødvendig og viktig del av arbeidet

Teoretisk kunnskap består av såkalte faktakunnskaper og allmenn-, forskningsbasert viten. Fagkunnskap som er relevant for yrkesutøvelsen inngår her. Med yrkesspesifikke ferdigheter menes det som omfatter vårt profesjonsspesifikke «handverker»; praktiske ferdigheter og metoder som særpreger bestemte yrker og utøvelsen av dem. Med personlig kompetanse menes det som ikke er yrkesspesifikk, men som brukes i utøvelsen av vårt yrke. Den handler om hvem vi er i en kombinasjon av menneskelige kvaliteter, og det har stor betydning i samspillet mellom mennesker

Figur 1: Kompetansetrekanten av Skau (2017)

(Skau, 2017). Personlig egnethet kan ses i sammenheng med personlig kompetanse som omhandler hvem vi er som personer. Den ses også på hvem vi lar andre være i møte med oss, og den er uløselig knyttet til vår personlighet (Skau, 2017, s. 60). Skau (2017) viser til kompetansetrekanten som en modell som viser forholdet mellom teoretisk kunnskap, yrkesspesifikke ferdigheter og personlig kompetanse, der de ulike aspektene henger nøye sammen og er avhengige av hverandre.

2.4.1 Tillit

Tillit er grunnleggende i samspill mellom mennesker, og bare en person som er seg selv i dette samspillet, er en annens tillit verdig. Uansett hvor ufeilbarlig det kan virke får ingen tillit i kraft av en profesjonell fasade. Det ufeilbarlige kan heller stå i veien for tillit (Skau, 2017, s. 93). Nære beslektede begreper til tillit er *kongruens* og *konsistens* der konsistens kan sies å være det samme som samsvar. Kongruens anvendes på mellommenneskelige relasjoner i tillegg til et element av oppriktighet, ekthet, ærlighet og sannferdighet. Å være kongruent betyr også at vi er i kontakt med oss selv, og at vi at vi våger å gi uttrykk for hvem vi er (Skau, 2017, s. 93). Aamodt (2014, s. 77) sier at tillit handler om å formidle tro på klienten og

dens evne til å gjøre endringer i livet sitt, samt vise anerkjennelse når klienten har nådd sine mål han har arbeidet for. Mennesker vil i perioder også være mer følsomme overfor den andres signaler og de vil legge merke til om tilliten sosialarbeideren viser er ekte eller innøvd i det han forsøker å formidle. Grimen(2009, s 54) sier at sammenhengen mellom makt og tillit er uunngåelig, og medfører en mulighet både for godartet og ondartet makt. Denne forbindelsen finnes fordi en type maktrelasjon og en type tillitsrelasjon har identiske indre strukturer som innebærer at noen har kontroll over noe som er viktig for en annen.

2.4.2 Relasjon

Aamodt (2014, s. 36) viser til at begrepet relasjon forstås mellom mennesker som et *gjensidig* og *interaktivt* forhold der begge parter påvirker hverandre. Når relasjonen forstås som et symmetrisk forhold, preges den av gjensidighet og likeverd der man sammen prøver å forstå og skape endring (Aamodt, 2014, s. 118). Røkenes og Hansen (2012, s. 27) peker på at en god relasjon oppstår ikke av seg selv, men hviler på en samhandlingsprosess som skaper tillit, trygghet, tilknytning og opplevelse av troverdighet. Når fagpersonens handlinger er forankret i det at hun *forstår* den andre, virker handlingene positivt inn på relasjonen. Å føle seg forstått skaper tillit, opplevelse av troverdighet og tilknytning. Begrepet bygger på en forståelse der partene møtes som «jeg-personer» eller subjekter i en gjensidig samhandling. Å skape god relasjon er ikke en instrumentell prosess der fagpersonen kan tvinge frem kontakt ved å sette seg mål for å nå inn til den andre. Fagpersonen må legge til rette for å delta i en kommunikasjonsprosess som gir rom for å utvikle en større forståelse for den andre (Røkenes & Hansen, 2012, s. 28). Samtidig kan man aldri se bort ifra forskjellen mellom hjelper og den hjelpetrequende. Makten som hjelperen besitter må erkjennes da både maktforhold og ansvar vektlegges. På en slik måte blir en profesjonell relasjon også forstått som enveis eller asymmetrisk (Aamodt, 2014, s. 118).

2.4.3 Kommunikasjon

I møter mellom mennesker står kommunikasjon sentralt, og møter mellom mennesker *er* kommunikasjon. Vi uttrykker oss selv i samspillet med andre, vi oppsøker, vi avviser og vi tar del i den andres liv gjennom å kommunisere. Kommunikativ kompetanse er betydningsfullt å inneha, og som fagfolk kommuniserer vi først og fremst for å endre andres liv til noe bedre.

Kommunikativ kompetanse kommer ikke av seg selv, men vi tilegner oss uten å være oss bevisst væremåter og uhensiktsmessige kommunikasjonsmønstre som synes å virke på et bestemt trinn i vår utvikling. Disse væremåtene skaper etter hvert flere problemer for oss enn de løser, og i profesjonsrollen trenger vi å kommunisere på måter som skaper hensiktsmessige samspill med andre. God kommunikativ kompetanse krever innsats over tid, og til sammenligning med andre former for personlig kompetanse blir vi aldri utlært (Skau, 2017). I barnevernet og spesielt i samtaler med barn og unge er det viktig at vi snakker et språk barnet forstår. Vanskelige ord og fagtermer skaper avstand mellom de kontaktpersonen og barn og unge. Barn kan i større grad forstå ord de gjenkjenner, men det betyr ikke at man skal bestrebe og snakke som en ungdom, men heller bruke hverdagsord, «såne ord som vanlige folk bruker». Som et eksempel er ordet medvirkning viktig at man forklarer og konkretiserer da det er et ord som er vanskelig for barnet å forstå (Paulsen, 2022).

2.4.4 Meningsfull sammenheng

Den israelsk-amerikanske sosiologen og akademikeren Aaron Antonovsky (1923-1994) var kjent for sin forskning på forholdet mellom helse, stress og velvære. Hans utvikling av den salutogene modellen baserte seg på hvordan mennesker som hadde vært utsatt for alvorlige traumer, tilsynelatende klarte seg godt. Svaret på det salutogene spørsmålet var begrepet *opplevelse av sammenheng* (OAS). For å utvikle en sterk opplevelse av sammenheng viser Antonovsky (2012) til fire motstandsressurser som må tas i bruk og være tilgjengelige; kontakt med indre følelser, sosiale relasjoner, meningsfylte aktiviteter og eksistensielle tanker. Felles for alle motstandsressursene var når man kunne sette de utallige stressfaktorene man opplevde inn i en meningsfull sammenheng. Kjernekomponentene som han utviklet i den salutogene modellen var *begripelighet*, *håndterbarhet* og *meningsfullhet*. Med komponenten *begripelighet* menes hvordan man klarer å sette hendelser i en forståelig sammenheng. I hvilken grad man opplever at stimuli man utsettes for av indre og ytre miljø, er kognitivt forståelige og sammenhengende, istedenfor kaotiske og uforståelige. I barnevernssammenheng vil begripelige situasjoner for barnet være viktig for evnen til å tolke sammenhenger og forstå det som blir sagt. Med komponenten *håndterbarhet* ble det vist til i hvilken grad man opplever at man har tilstrekkelig med ressurser til rådighet for å takle krav man blir stilt overfor. «Til rådighet» kan også være ressurser som kontrolleres av en annen, f.eks. kontaktpersonen i barnevernet, eller at man har egne ressurser. For barn og familier i en

barnevernssak kan man si at måten de håndterer sin utfordringer på også vil kunne gjenspeile seg i hvilken psykisk og fysisk kapasitet de har. Ved psykiske utfordringer vil situasjoner de står i være mindre håndterbare. Ved sterk håndterbarhet vil man i større grad ikke føle seg som et offer for omgivelsene, men være i bedre stand til å håndtere situasjoner som oppstår i livet. Den tredje komponenten *meningsfullhet*, understreker betydningen av å være involvert «både som deltaker i prosessene som former ens egen skjebne», og i sine egne, daglige erfaringer. Kontaktpersoner i barneverntjenesten kan bidra til å hjelpe barn og unge med å skape meningsfulle sammenhenger for dem. Dette kan gjøres ved å lytte til barnet og gi barnet tilpasset informasjon slik at barnet forstår mer av sin egen situasjon. Det kan resultere i at barnet opplever tillit som igjen kan styrke dem til å ville delta i beslutningsprosesser som har betydning for dem. Barnet vil på en slik måte få en større opplevelse av sammenheng, noe som kan bidra til å styrke opplevelsen av mening (Antonovsky (2012)).

3 Metode

Dette kapittelet omhandler de metodiske valgene som ble tatt fra masterprosjektets start til slutt. Kvale & Brinkmann (2015, s. 83) viser til at metode har en gresk opprinnelse, og betydningen av ordet er *veien til målet*. I første del presenteres undersøkelsens kunnskapssyn. Deretter vil den kvalitative forskningsmetode som denne oppgaven bygger på presenteres. Videre vil utvalg, rekruttering og gjennomføring av intervju bli presentert. Til slutt blir kvalitetskriterier og etiske vurderinger som er knyttet til oppgaven bli belyst.

3.1 Kunnskapssyn

I denne delen redegjøres det for hvilket kunnskapssyn undersøkelsen er fundert i. Det vil bidra til at leseren lettere kan forstå fremgangsmåter og valg som er foretatt i prosjektet. Forskning er generelt sagt virksomhet som kjennetegnes ved bevisste valg. Bak ligger spørsmål av ontologisk og epistemologisk art for valg av konkrete metoder (Thornquist, 2018). En grunnleggende filosofisk antakelse i kvalitativ forskning er den ontologiske og epistemologiske forutsetningen. Ontologi kommer fra greske ordet «on» som betyr læren om det værende, altså «det som er» (Thornquist, 2018). Det vil si at ut ifra et ontologisk perspektiv stiller vi spørsmål til hva som er. Med epistemologi menes læren om kunnskap og spørsmål som stilles; hva kan vi erkjenne eller vite. Her dreier det som om spørsmål av hva som er sann kunnskap, og hvordan kan slik kunnskap etableres (Thornquist, 2018). Målet med vitenskapelig virksomhet er å utvide vår erkjennelse og etablere ny kunnskap der forskningsmetoder må tilpasses problemstillinger og fenomener som undersøkes. Med bakgrunn i dette er det valgt tre perspektiver som ligger til grunn for min tenkning; fenomenologi, hermeneutikk og sosial konstruksjonisme. Kombinasjonen av hermeneutikk og fenomenologi er å søke og få forståelse for de fenomener som undersøkes, samtidig som jeg ønsker å gå i dybden på mine informanternes tanker og erfaringer knyttet til temaet om barns medvirkning i egen sak. Med en sosial konstruksjonistisk tilnærming i oppgaven, vises det til at våre meningssammenhenger og forståelse av oss selv, andre og verden, er skapt i interaksjon med omverdenen (Thomassen, 2010, s. 58). De ulike perspektivene vil gjennomgås nedenfor.

3.1.1 Fenomenologisk og hermeneutisk tilnærming

Filosofen Edmund Husserl grunnla fenomenologien rundt år 1900. Den ble videreutviklet som eksistensfilosofi av Martin Heidegger og senere i eksistensialistisk og dialektisk retning av Jean-Paul Sartre og Maurice Merleau-Ponty (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 44). Til å begynne med var fenomenologi gjenstand for opplevelse og bevissthet, og senere utvidet Husserl og Heidegger den til å også å omfatte menneskets livsverden (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 44). Merleau-Ponty (1962) sier at fenomenologi dreier seg om å beskrive det gitte så fullstendig og presist som mulig – snarere enn å analysere og forklare (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 45). I kvalitativ forskning har en fenomenologisk tilnærming i generell ikke-filosofisk forstand vært utbredt der fenomenologi peker på en interesse for å forstå sosiale fenomener ut fra aktørenes egne perspektiver (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 45).

Fenomenologien søker å beskrive verden slik den oppleves for informantene, ut fra den forståelse at den virkelige virkeligheten er den mennesker oppfatter (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 45).) I masterprosjektet har det vært viktig for meg å ha en åpen og fordomsfri tilnærming til mine informanter. Deres opplevelser og erfaringer for hvordan de legger til rette for medvirkning i barnets sak, gir meg som forsker en tilgang til de fenomener som ønskes undersøkt. Fenomenologien tar utgangspunkt i den subjektive opplevelsen og søker å oppnå en forståelse av den dypere meningen i enkeltpersoners erfaringer. Å beskrive omverdenen slik den erfares, samt forstå fenomener på grunnlag av deltakernes perspektiver er sentralt innenfor fenomenologien. For å utvikle en generell forståelse av fenomenet er det viktig at forskeren er åpen for deltakernes erfaringer i studien, og at vi kan utvikle en generell forståelse av fenomenet (Thagaard, 2018, s. 36).

Den tyske filosofen Wilhelm Dilthey gjenoppliver den filosofiske hermeneutikken på slutten av 1800 tallet, og med han blir hermeneutikk eksplisitt knyttet til debatten om humanvitenskapens egenart (Thomassen, 2010, s. 159). Med utgangspunkt i «å forstå» og «å forklare» søker han for humanvitenskapene å utvikle hermeneutikk som det vitenskapsteoretiske grunnlaget. Humanvitenskapene søker å forstå menneskelivet slik det viser seg i ulike uttryksformer. Hermeneutikkens oppgave er å redegjøre for hva forståelse er, dermed blir hermeneutikken grunnlaget for alle humanvitenskaper (Thomassen, 2010, s. 159). Det å søke å forstå hvordan mine informanter legger til rette for medvirkning i barnets sak kan best formidles av de som opplever det. I et hermeneutisk perspektiv er gode dialoger noe som innebærer å forstå den andres opplevelse empatisk, og det gjøres alltid fra vårt eget ståsted gjennom at vi fortolker det som blir formidlet (Røkenes & Hansen, 2012, s. 58). Disse

fortolkningene knytter hermeneutikken opp til et erfaringsnært begrep som uttrykker den forståelsen mine informanter selv har av sine handlinger. Forskerens tolkninger av den symbolske betydningen av en handling innebærer en dobbel hermeneutikk fordi forskeren fortolker en virkelighet som allerede er fortolket av dem som deltar i samme virkelighet (Thomassen, 2010, s. 38). Hermeneutikken fremhever betydningen av å fortolke folks handlinger gjennom å fokusere på et dypere meningsinnhold enn det som umiddelbart er innlysende (Thagaard, 2018, s. 37). En hermeneutisk tilnærming legger vekt på at det ikke finnes en egentlig sannhet, men at fenomener kan tolkes på flere nivåer.

3.1.2 Sosial konstruksjonisme

I denne oppgaven vurderes sosial konstruksjonisme til å være sentralt som en forståelsesramme. Det vesentlige er å kunne forstå hvordan medvirkning erfares av mine informanter, og hvordan deres meningskapning kan få betydning for valg og beslutninger som barneverntjenesten gjør. Sosial konstruksjonisme henspiller på at den virkeligheten mennesket forestiller seg som «verden», våre etiske verdivalg og oppfatning vi har av oss selv, i praksis er et resultat av språkliggjøring av våre erfaringer i møte med andre (Lock & Strong, 2014, s. 19). Sosial konstruktivisme legger avgjørende vekt på språklig sosial interaksjon som betingelse for all kunnskap (Thomassen, 2010, s. 180). Det vil si at språklig samhandling konstruerer kunnskap i relasjonen mellom subjekt og verden, så vel som subjekter imellom. Det er i disse konstruksjonene vår selvforståelse og vår virkelighetsforståelse etableres, altså i selve den språklige relasjonen i sosiale fellesskap (Røkenes & Hansen, 2012 s. 58). I masterprosjektet vil forskningskunnskapen som fremkommer være et resultat av intervjuene med mine informanter, der begge parter har innflytelse på prosessen som fører til utvikling av kunnskap. Kvale og Brinkmann (2015, s. 76-77) fremhever forskningsintervjuet som en byggeplass for kunnskap der intervjukunnskapen konstrueres i sosialt samspill mellom intervjueren og intervjuperson. Den resulterende kunnskapen er aktivt skapt mellom spørsmål og svar, og gjennom fellesskapet mellom intervjuer og intervjuperson.

Med et gjensidig påvirkningsforhold som bakteppe fokuserer sosial konstruksjonisme på hvordan individet tenker, og hvordan vi konstruerer virkeligheten blant annet sosialt. I et slikt perspektiv fremhever sosial konstruksjonisme mennesket som et meningsproduserende og meningssøkende vesen (Røkenes & Hansen, 2012, s. 158).

Kunnskapen i oppgaven er en induktiv tilnærming der man jobber ut ifra data til utvikling av teori. I denne oppgaven vil det si at funnene i datamaterialet har lagt grunnlag for forståelsen som har vært utviklet i forskningsprosessen (Thagaard, 2018, s. 152). Ved en induktiv tilnærming arbeider man med utgangspunkt i dataene for å utvikle begreper og analytiske perspektiver. Enten ved å anvende begreper som deltakerne bruker, eller at vi utvikler begreper ut ifra vår tolkning fra mønstrene i datamaterialet (Thagaard, 2018, s. 172).

3.2 Kvalitativ forskningsmetode

Metoden som er valgt i denne oppgaven er et kvalitativt intervju, herunder et semistrukturert livsverdenintervju. Bakgrunnen for valg av kvalitativ metode er fordi den vektlegger en forståelse, snarere enn en forklaring (Tjora, 2017, s. 24). Metoden i kvalitative intervju baserer seg på subjekt - subjekt forhold mellom forskeren og deltakerne, og kontakten har betydning for hvordan data utvikles (Thagaard, 2018, s. 15-16). Ved kvalitative undersøkelser stiller man andre spørsmål der man går inn i forskningen med en genuin nysgjerrighet på hvordan ting oppstår, framfor å anta at dette kan forklares ut ifra noen spesielle faktorer (Tjora 2017, s. 29). Thagaard (2018, s. 33) fremhever at vår vitenskapsteoretiske forankring har betydning for hva vi søker informasjon om, og det danner et utgangspunkt for den forståelsen vi utvikler. Fortolkende teoretiske retninger representerer et viktig grunnlag for kvalitative metoder. På den ene siden kan fortolkningen av den kvalitative teksten knyttes til det teoretiske utgangspunktet hos forskeren, og på den andre siden vil det dannes et grunnlag i forskerens forståelse av dataene som utvikles i forskningsprosessen. Det er med andre ord et gjensidig påvirkningsforhold mellom mønstre i innsamlet data og forskerens teoretiske utgangspunkt. Kvalitative studier kjennetegnes ved at det er fleksibilitet i metodeoppbygget der nye erfaringer og utfordringer kan komme underveis. Samtidig er metoden preget av å være sensitiv da det er en direkte nærhet i relasjonen mellom forsker og deltaker (Thagaard, 2018, s. 16). Kvalitative metoder er rettet mot av vi utvikler en forståelse av de fenomenene vi studerer, og fortolkende teorier som fenomenologi og hermeneutikk kan knyttes til kvalitative tilnærminger (Thagaard, 2018, s. 19).

3.2.1 Utvalg og rekruttering

Prosjektet er godkjent av Norsk senter for dataforskning (NSD) og følges av forskningsetiske retningslinjer fra de nasjonale forskningsetiske komiteene (2021). Med bakgrunn i bekreftelse på godkjent masterprosjekt (Vedlegg 2), gikk jeg i gang med rekruttering av informanter i slutten av november 2021. Ved kontaktetablering henvendte jeg meg per telefon til seks kommunale barneverntjenester i to ulike fylker. Det var i hovedsak barnevernsleder i hver tjeneste som ble kontaktet. I samtalen ble det gitt en inngående beskrivelse av masterprosjektet, og på slutten av samtalen spurte jeg om tillatelse til å sende informasjonsskriv til deres tjeneste, med ønske om at de videresendte informasjonen til sine ansatte. I informasjonsskriv var det gitt opplysninger om at de som ønsket å delta kunne ta direkte kontakt med meg. I tillegg var det spesifisert at det var ønskelig at deltakerne hadde erfaringer fra tiltaksarbeid i barnevernet. Ifølge Thagaard (2018, s. 54) kalles dette en strategisk utvelgning som er basert på at man systematisk velger personer som har egenskaper eller kvalifikasjoner som er strategiske i forhold til problemstillingen.

I informasjonsskrivet ble det gitt informasjon om konfidensialitet, og vedlagt samtykkeskjema med kontaktinformasjon for frivillig deltakelse av prosjektet. Deltakerne kunne når som helst trekke seg fra prosjektet uten nærmere forklaring. Alle personopplysninger ble behandlet basert på deltakerens samtykke (Vedlegg 3).

Rekrutteringsprosessen var tidkrevende, og etter to uker fra første utsending ble første påminning sendt ut. Deretter ble det påminnet en gang til. Totalt var det påminnet to ganger til hver barneverntjeneste. Etter siste utsending stod jeg igjen med fire informanter som ønsket å delta. Thagaard (2018, s. 55) viser til at det som oftest er et begrenset antall personer som deltar i kvalitative studier. Det som er viktig er at utvelgelsesprosessen er hensiktsmessig for problemstillingen slik at analysen av data kan gi en forståelse av de fenomenene vi studerer (Thagaard, 2018, s. 55).

Med begrenset tid i prosjektet var det ikke mulig å rekruttere et større utvalg. Kvale og Brinkmann (2015) sier at det ikke er et entydig svar på hvor mange intervjupersoner man trenger i en kvalitativ studie, men at med få deltakere kan det være vanskelig å generalisere, og ved for stort antall vil det trolig være liten tid til en dyptgående analyse. Når det gjelder størrelsen på utvalget sier Thagaard (2018, s. 59) at tid og ressurser vil begrense størrelsen på utvalget, og at i rekrutteringsprosessen snakker man også om et «metningspunkt». Det vil si at utvalget skal være stort nok til å gi en forståelse av de prosesser eller fenomen som vi studerer. De informantene som ønsket å delta hadde mulighet til å gå i gang med intervjuene

omgående, og alle informantene hadde erfaringer knyttet opp imot temaet som ønsket undersøkt. På en slik måte kan man si at rekrutteringsprosessen hadde nådd et «metningspunkt».

For å skape en oversikt over prosjektets informanter velger jeg å presentere disse nedenfor. Senere i oppgaven vil deres refleksjoner og erfaringer belyse oppgavens problemstilling. Informantene er tilfeldig nummerert fra 1- 4, og opplysninger om videreutdanninger, arbeidssted, bosted og alder er utelatt for å best mulig anonymisere dem (Nesh:23).

	Informant 1	Informant 2	Informant 3	Informant 4
Utdanning	Barnevernspedagog	Sosionom	Sosionom	Barnevernspedagog
Avdeling	Undersøkelser og tiltak	Undersøkelser og tiltak	Omsorg	Undersøkelser og tiltak
Arbeidssted og ansiennitet	Kommunal barnevernstjeneste (2år)	Kommunal barnevernstjeneste (2år)	Kommunal barnevernstjeneste (2år)	Kommunal barnevernstjeneste (8år)

3.2.2 Semistrukturert livsverdenintervju

Kvale og Brinkmann (2015, s. 46) fremhever at semistrukturert livsverdenintervju brukes når temaer fra hverdagslivet skal forstås ut ifra intervjupersoners egne perspektiver. Livsverden er verden slik vi møter den i dagliglivet, og slik den fremstår forut for alle forklaringer. I masterprosjektet har jeg vært opptatt av hva informantene har uttrykt som betydningsfullt innenfor de ulike temaene i intervjuet. Dette er i tråd med det Kvale og Brinkmann (2015, s. 46) fremhever et semistrukturert livsverdenintervju til å være. Det forsøker å innhente beskrivelser fra intervjupersonens livsverden, og særlig meningen og fortolkninger av fenomenene som blir beskrevet. Ut ifra en fenomenologisk oppfatning danner det kvalitative intervjuet grunnlaget for mer abstrakte, vitenskapelige teorier om den sosiale verden. Som forskningsmetode gir det kvalitative intervjuet forskeren en privilegert tilgang til menneskers grunnleggende opplevelser av livsverden (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 47). Et semistrukturert intervju er hverken en åpen eller lukket spørreskjemasamtale, og det utføres i overensstemmelse med en intervjuguide som holder seg innenfor bestemte skjemaer (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 46). Dette medfører at forskeren må prøve å få frem de dimensjonene som leder frem til bestemte temaer, men ikke til bestemte meninger om dem (Kvale &

Brinkmann, 2015, s. 48). Med semistrukturert livsverdenintervju som valgt intervjuform vil det åpne opp for en fenomenologisk holdning der intervjueren kan lære av den intervjuede (Kvale og Brinkmann, 2015, s. 157). Dette vil bli belyst i neste kapittel der prosessen med gjennomføringen av intervjuene gjennomgås.

3.2.3 Intervjuguide

I masterprosjektet er det benyttet en intervjuguide (Vedlegg 4), noe semistrukturerte intervju ofte bygges på. Intervjuguiden ble utarbeidet ut ifra problemstillingen og i samarbeid med min veileder. Temaene som ble valgt var med utgangspunkt i problemstillingen, samt eksisterende litteratur, annen forskning og egne profesjonelle erfaringer.

I utformingen av intervjuguiden forsøkte jeg å utarbeide åpne spørsmål for å få frem informantenes egne fortellinger. Kvale og Brinkmann (2015, s 163) viser til at slike spørsmål skal fremme et positivt samspill der informantene blir stimulert til å snakke om sine følelser og erfaringer. Samtidig stilte jeg reflekterende spørsmål for å få informantene til å reflektere rundt tematikken. Der hvor reflekterende spørsmål ble stilt ga det seg et mer fruktbart datamateriale. Intervjuguiden inneholdt fem hovedtemaer med to til fire undertemaer. Siktemålet var å få tak i informantenes erfaringer om barns medvirkning i egen sak. Thagaard (2018) viser til at utarbeidelsen av intervjuguiden må planlegges godt da vi bør være fleksible overfor informantens utsagn, og at spørsmålene som stilles er relevante for temaene i prosjektet. Det bør balanseres om det skal stilles spørsmål til alle temaene i intervjuet, og å gå i dybden på hvert tema. Dette passer godt når temaet på intervjuet er forutbestemt, og når vi skal basere analysen og sammenligne hva deltakerne har sagt om de samme temaene. En best mulig intervju kvalitet forutsetter at hovedspørsmålene er rettet mot informanten som blir inspirert til å komme med synspunkter og erfaringer som gir dekkende og gode svar på prosjektets tematikk.

I det første intervjuet ble intervjuguiden fulgt kronologisk da jeg var redd for at jeg skulle glemme spørsmål som var viktige for å belyse oppgavens tematikk. Etter hvert som jeg fikk mer erfaring ble jeg tryggere i intervjusituasjonen, og fulgte ikke spørsmålene like kronologisk. Kvale og Brinkmann (2015, s. 162) viser til at det vil variere fra undersøkelse til undersøkelse om spørsmålene og deres rekkefølge er strengt forutbestemt, og at det avgjøres av forskerens taktfullhet og bruk av skjønn hvor mye han vil følge den oppsatte guiden.

Jeg har vært bevisst på at jeg sammen med mine informanter har deltatt i å skape nye meninger i intervjuene, og for informantene og meg selv har disse samtalen skapt en ny mening til tidligere opplevelser.

3.2.4 Gjennomføring av intervjuene

Masterprosjektet var påbegynt under pandemi med Covid-19. Med pandemi ble det naturlige begrensninger i forhold til reising, og mulighetene for å kunne møte informantene ansikt til ansikt. Jeg har utført fire individuelle forskningsintervju med kontaktpersoner fra ulike barneverntjenester, og alle intervjuene ble som følge av pandemien gjennomført via Teams. Thagaard (2018, s. 111) viser til at det er særlig aktuelt å intervju online når det er vanskelig å få tak i deltakere til prosjektet. I informasjonsskrivet ble det opplyst at intervjuene ville foregå via Teams. Det følte naturlig å snakke med informantene på en slik måte, og det var tidsbesparende for gjeldende begrensninger i forhold til reising. Intervjuene ble gjennomført i løpet av en uke og transkribert fortløpende. Transkriberingsprosessen vil jeg komme tilbake til i eget kapittel. Alle informantene hadde i forkant av intervjuet samtykket til bruk av båndopptaker. I forberedelsen til intervjuene ble lyd og bilde testet ut på noen av mine kollegaer slik at jeg best mulig sikret god kvalitet på intervjuet. Lyd og bilde er viktig med tanke på kvaliteten. Kvale og Brinkmann (2015, s. 193) fremhever at lydkvaliteten er avgjørende for den senere analyseringen. Innledningsvis takket jeg hver informant for at de hadde sagt seg villig til å delta i prosjektet. Jeg fortalte litt om meg selv og om begrunnelsen for valg av tema til oppgaven. Informantene ble påminnet om at de hadde taushetsplikt (Nesh:16), og de ble gjort oppmerksomme på når opptaket startet. Informantene ble også spurt om de hadde noen spørsmål i forkant som de ønsket å avklare. Kvale og Brinkmann (2015, s. 160) viser til at de første minuttene av intervjuet er avgjørende for å klare å skape en god kontakt mellom forsker og deltaker. Deltakeren skal gjerne skape seg en oppfatning av forskeren før han begynner å snakke fritt til en fremmed, og en slik god kontakt skapes ved at forskeren er avslappet, lytter oppmerksomt og viser interesse for deltakeren. Etter hvert intervju ble det gjennomført en kort oppsummering der informantene ble spurt om de hadde mer de ønsket å tilføye. De ble også spurt om hvordan de hadde opplevd intervjusituasjonen. Informantene ga tilbakemeldinger på at de var fornøyde med å få være deltakere i et studie med et tema som de anså som viktig å ha mer kunnskap om. Avslutningsvis takket jeg informantene for deres deltakelse. Kvale og Brinkmann (2015, s. 161) sier at en slik oppsummerende avslutning kan gi informanten en ekstra mulighet til å ta opp temaer som har

de har bekymret seg for i forkant av intervjuet, samt hjelpe den med å dempe eventuell anspenhet som kan ha oppstått i forkant av samtalen.

3.2.5 Transkriberingsprosessen

Under intervjuene ble det benyttet en digital opptaker av merket Olympus. Kvaliteten viste seg å være god, noe som forenklet selve transkriberingen. Jeg valgte å transkribere helt tett opp til det hver informant fortalte slik at hvert «hmm» og «ehhm» ble notert. Dette opplevdes viktig for meg siden intervjuene foregikk via Teams, og noe av den nonverbale kommunikasjonen kunne gå tapt som følge av dette. Kvale og Brinkmann (2015) sier at det ikke er et standardsvar på hvordan transkripsjonen skal foregå, men at det vil fremstå mer lettlest for leseren ved å utelukke alle pauser og detaljer som sukk og følelsesuttrykk. Ved bruk av de meningsfulle sitatuttrykkene fra informantene i analysekapittelet ble derfor alle «hmm» og «ehhm» utelukket. Teksten opplevdes mer lettlest, og meningsinnholdet i informantens uttalelser ble vurdert til ikke å bli påvirket som følge av at disse uteble. Kvale og Brinkmann (2015, s. 89) viser til at ved å lære å intervju gjennom transkribering fremmes «oppdagelseslæring». Ved første gjennomlesing av transkribert tekst, lyttet jeg til båndopptakeren for å forsikre meg om at jeg hadde fått med meg alt informanten hadde fortalt. I denne fasen ble jeg oppmerksom på samspillet mellom meg og informanten, samt det informantene formidlet til meg. Intervjuene ble gjennomført i løpet av en uke, og alle intervju ble transkribert samme dag som intervjuet hadde funnet sted. Transkriberingsprosessen var tidkrevende, og jeg brukte mye lengre tid enn jeg først hadde antatt. Ved å gjennomføre hele transkripsjonsprosessen selv, lærte jeg mye om min egen intervjustil. Etter at første intervju var transkribert, ble jeg oppmerksom på hvilken respons jeg heller burde gi til informantene i de neste intervjurundene. I det første intervjuet bekreftet jeg informanten med mye «ja» og «hmm», noe jeg opplevde ble litt mye. I de neste intervjuene bekreftet jeg informantens utsagn i større grad med nikk og smil. Kvale og Brinkmann (2015, s. 89) sier at en nybegynner vil gjennom å lytte til lydopptak lære seg å intervju da oppmerksomheten skjerpes.

3.2.6 Interpretative Phenomenological Analysis (IPA)

For å strukturere og systematisere datamaterialet har jeg valgt analysemetoden Interpretative Phenomenological Analysis (IPA). Hensikten ved bruk av IPA analyse er å undersøke hvordan mennesker skaper mening til sine livserfaringer (Smith, Flowers & Larkin, 2009, s. 1). Metoden er i tråd med oppfordringen fra filosofen Edmund Husserl til fenomenologene, om «å gå tilbake til tingene selv», noe IPA følger han på (Smith et al., 2009). For å få fram enkeltpersoners individuelle erfaringer, herunder personlige erfaringer og den enkeltes opplevelse av en hendelse eller et objekt, kreves det en empatisk forsker som evner å skape tilliten som får deltakeren til å åpne seg (Thoresen, Rugseth & Bondevik, 2020, s. 69).

IPA-studier har som oftest et lite antall homogene deltakere, og anbefalt forskingsmetode er semistrukturerte intervjuer (Thoresen, et al., 2020, s. 70). IPA analyse tar utgangspunkt i en filosofisk tilnærming som er fenomenologisk, hermeneutisk og interpretativ (Smith, 2009, s. 11). Fenomenologien henvender seg til studier om erfaringer, og spesielt er fenomenologer opptatt av grunnleggende ideer om å være menneske, samt hvordan vi forstår vår livsverden (Smith, et al., 2009, s. 21). Det andre store grunnlaget for IPA er hermeneutikken som fremhever betydningen av å fortolke folks handlinger gjennom å fokusere på et dypere meningsinnhold enn det som er umiddelbart innlysende. Den tredje store innflytelsen på IPA er ideografi, som har som mål å undersøke hvordan enkeltpersoner forholder seg til spesielle situasjoner i en bestemt kontekst. Det vil si at forskeren konsentrerer seg om detaljerte erfaringer og opplevelser ved et konkret tema eller fenomen (Smith, et al., 2009, s. 29). IPA deler oppfatningen av at mennesker er sanseskapende individer og derfor vil informantenes egne fortellinger gjenspeile deres forsøk på å forstå deres egen opplevelse. For å få tilgang til informantenes erfaringer er vi avhengige av at de forteller oss om deres opplevelse, og at forskeren må tolke denne fortellingen fra informanten for å forstå deres opplevelse (Smith, 2009). Med bruk av IPA kan man si at forskeren er opptatt av dobbel hermeneutikk da den ser på hvordan forskeren oppfatter det deltakeren formidler, og at informasjonen fortolkes av forskeren (Smith, et al., 2009). Dette beskriver forskerens doble rolle der han bruker de samme personlige og mentale ferdighetene som deltakeren – det å være et menneske, samtidig som forskeren bruker ferdighetene mer systematisk og selvbevisst for å få tilgang til informantenes opplevelse gjennom deres egne beretninger (Smith, et al., 2009).

3.3 Kvalitetskriterier

Forskning handler om å skape troverdige resultater med utgangspunkt i begrunnende tolkninger gjort ved empiriske data som er systematisk analysert (Tjora, 2017, s. 253). Som forsker er det viktig at den forskningsmessige integriteten ivaretas, og særlig relevant er det å fremvise hvordan konsepter og temaer kommer frem induktivt med bakgrunn i empirisk analyse og benyttet teori (Tjora, 2017, s. 253). Innenfor kvalitativ forskning er det kvalitetskriterier som knytter seg til presentasjonen av forskningen.

3.3.1 Forforståelse

For å undersøke en problemstilling så fordomsfritt som mulig, kan man ifølge Husserl forsøke å sette parentes rundt forforståelsen. På en annen måte kan man ta utgangspunkt i at man må ha forstått noe for å forstå, og at den forståelsen kan aktivt brukes i det man undersøker. Forforståelsen handler dermed om å ta med seg det man allerede vet, tenker og mener i forståelsen av fenomenet vi undersøker (Thoresen, et al., 2020, s. 75). Min forforståelse har jeg fra arbeidserfaring i barnevernet, og nå som student ved masterutdanningen. Jeg har med dette en antakelse med meg inn i forskningsprosjektet, noe som vil prege meg som forsker. Mine informanters livsverden er også min, og vi deler mye av de samme erfaringene i vårt yrke som kontaktpersoner i barneverntjenesten. Dette krever at jeg må være bevisst og arbeide med egen forforståelse, noe som innebærer at oppmerksomheten vil økes mot egne preferanser, som igjen kan skape en større bevissthet rundt egne reaksjoner (Thoresen, et al., 2020, s. 76). Forforståelsen består både av spesifikk fagkunnskap om antakelser, men også av mer allmenne holdninger, forestillinger og erfaringer fra tidligere. Den ligger også i språket vårt og kan ses på som preferanser som kan aktiveres i møte med andre (Thoresen, et al., 2020, s. 76). Den tyske filosofen Hans-Georg Gadamer (1900-2002) sier at det er på bakgrunn av en forforståelse vi allerede har at vi kan gripe en mening, også i det nye som møter oss (Thomassen, 2010, s. 86). Med dette kan man si at forforståelsen henger sammen med at den menneskelige eksistensform er en *historisk* eksistens, og at forforståelsen ikke begynner på nullpunktet, men i historien før oss (Thomassen, 2010, s. 87). Underveis i masterprosjektet vil min forforståelse modifiseres og utvikle seg, og informantenes meninger og erfaringer vil påvirke meg som forsker (Thoresen, et al., 2020, s. 75). Gadamer kaller dette for vår forståelseshorisont, der betegnelse «horisont» indikerer noe vi aldri kan stille oss på utsiden av, eller kan ha oversikt over. Den angir grensen for hva som er synlig fra vårt ståsted, og horisonten omslutter alt vi kan se og erfare (Thomassen, 2010, s. 87).

3.3.2 Validitet

Validitet i kvalitativ forskning baserer seg på om de svarene vi finner i vår forskning faktisk er svar på de spørsmål vi forsøker å stille. Innenfor en fortolkende tradisjon kan dette være en komplisert affære da kvalitativ forskning ses på som en form for endringsarbeid og demokratisk prosess hvor deltakerne er aktive i forskningen (Tjora, 2017, s. 232). Under utarbeidingen av metodekapittelet har det vært redegjort for fremgangsmåter i forskningsprosjektet, trinn for trinn. Jeg forsøkt å beskrive i detalj hva jeg har gjort i de ulike stegene og hvilke problemstillinger jeg har stått overfor. Med bruk av seminstrukturert intervju, ble det som var viktig for informantene å fortelle styrende. Alle informantene ble spurt i intervjuet hva de la i begrepet «medvirkning». På en slik måte ble informantenes egne oppfatninger av begrepet belyst, noe som viser transparens i oppgaven og kan styrke validiteten i forskningsarbeidet. I transkriberingsprosessen ble informantenes utsagn ordrett transkribert, og som forsker har jeg vært kritisk til hvordan meningsinnholdet i informantens utsagn har vært fortolket. Dette kan vises til i eksemplet av analyseprosessens trinnvise steg som også er belyst i oppgaven. Et eksempel av analyseprosessens trinnvise steg som også er belyst i oppgaven (vedlegg 4). Den kan ses på som en teoretisk gjennomsiktighet (transparens) og viser hvordan analysen gir grunnlag for tolkningene og konklusjonene som er fremkommet (Thagaard, 2018, s. 189). Thagaard (2018, s. 188-189) viser til at resultatene av forskningen, samt hvordan vi tolker data handler om gyldighet av de resultatene som forskeren har kommet frem til. Validiteten i arbeidet kan styrkes ved å kritisk gjennomgå analyseprosessens, og stille spørsmål til om de tolkninger vi kommer frem til er gyldige i forhold til den virkeligheten vi har studert.

3.3.3 Reliabilitet

Reliabilitet eller pålitelighet hevdes innenfor kvalitativ forskning å omhandle intern logikk eller sammenheng gjennom hele forskningsprosjektet (Tjora, 2017, s. 231). Reliabilitet knyttes til spørsmålet om forskningen er utført på en pålitelig og tillitsvekkende måte (Thagaard, 2018, s. 187). Kvale og Brinkmann (2015, s. 276) viser til at reliabilitet behandles ofte i sammenheng med spørsmålet om hvorvidt et resultat kan reproduseres på andre tidspunkter av forskningen. Med tanke på at masterprosjektet har benyttet semistrukturert intervju som forskningsmetode, vil sannsynligheten for at andre forskere oppnår samme resultat være liten. Kvale og Brinkmann (2015, s. 276) viser til at dette handler at om

intervjupersonen ville endre sine svar i intervju med en annen forsker. Jeg har selv utført hele transkriberingsprosessen, noe som kan styrke oppgavens reliabilitet da transkriberingen kan gjennomføres med ulike stiler hvis den gjennomføres av to eller flere personer (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 211). Bruk av båndopptaker, samt at transkriberingen foregikk samme dag som intervjuene ble gjennomført, øker sannsynligheten for at riktig informasjon fremkommer. All datainnsamling, herunder transkriberte intervju og analyseprosessen har vært innsendt og drøftet med min veileder. På en slik måte kan prosessen ses på som transparent. Thagaard (2018, s. 188) viser til at reliabiliteten kan styrkes ved at flere forskere deltar i prosjektet, enten ved å samarbeide eller ved å diskutere beslutninger i forskningsprosessen med kritisk evaluering. Dette kan også ses i sammenheng om forskningen kan ha en overførbarhet til andre, og vil bli belyst i neste kapittel.

3.3.4 Generalisering

Generalisering handler om overførbarhet, hvorvidt tolkningene som gjøres også kan gjelde i andre sammenhenger (Thagaard, 2018). I min undersøkelse har jeg intervjuet fire kontaktpersoner fra kommunale barneverntjenester. Det i seg selv er et lite utvalg og kan i svært begrenset grad si noe generelt om andre kontaktpersoner og deres erfaringer med å tilrettelegge for medvirkning i barnets egen sak. Enhver informant har sine erfaringer og sin historie, og studien viser først og fremst hva som har vært viktig for dem å formidle. Jeg har lagt vekt på å beskrive det de forteller, og samtidig få frem likheter og forskjeller i deres erfaringer. Deres uttalelser som blir gjengitt i kapittel 4 illustrerer det de ønsker å formidle til oppgavens tematikk. Gjennom tydeliggjøring av hele forskningsprosessen, samt min redegjørelse i forforståelsen og de etiske vurderingene, gis leseren selv en mulighet til å vurdere om resultatene som presenteres kan gi nye refleksjoner og ideer som kan være nyttige og overførbare til andre sammenhenger.

3.3.5 Kritisk blikk på egen forskning

Jeg har forsket i eget arbeidsfelt, noe som har ført til at jeg har måtte være kritisk til meg selv under hele prosessen. En fordel ved å forske i eget felt har vært at jeg kjenner feltet godt, og snakker samme språk som mine informanter. Det kan ha bidratt til å styrke en empirinær fortolkning av deres erfaringer. En annen positiv side ved dette er at deres erfaringer har gitt

meg en utvidet innsikt og forståelse for andre sider ved tematikken til grunn for undersøkelsen. En utfordring ved å forske i eget felt er imidlertid at jeg kontinuerlig har måttet håndtere min egen forforståelse. Til tross for min bevissthet omkring min forforståelse ser jeg den kan ha påvirket forskningen. En konsekvens ved å kjenne til miljøet man forsker i, er at man kan bli mindre åpne for nyanser i de situasjonene man studerer (Thagaard, 2018, s. 190). Dette kunne ha gjort utslag i utarbeidelsen av intervjuguiden der mine erfaringer har bidratt til at spørsmålene i intervjuguiden muligens var lite nøytrale. En annen mulig svakhet ved intervjuguiden kan være at enkelte spørsmål i intervjuguiden ble like, og dermed at de skilte lite på temaet som var ønsket undersøkt. Dette kan ses i transkriberingsmaterialet som bærer preg av gjentakelser fra noen av informantene. En årsak for dette kan være at intervjuguiden ble utviklet over et kort tidsrom, noe som kan ha ført til at andre viktige spørsmål ble utelatt.

Intervjuene ble gjennomført via Teams, og med det kan interaksjonen mellom meg og mine informanter ha blitt påvirket. En del av kroppsspråket forsvinner når man ikke møtes ansikt til ansikt, og på en slik måte kan det være vanskelig å tolke den andre. Viktig informasjon kan ha uteblitt, eller påvirket datainnsamlingen som følge av dette.

3.4 Personvern og forskningsetiske betraktninger

Et grunnprinsipp for etisk forsvarlig forskningspraksis er respekt for de som deltar i forskningen. Som forsker skal man etterstrebe at ens aktivitet har gode konsekvenser, og at mulige uheldige konsekvenser unngås (Nesh: 2021). Kravet om konfidensialitet der forskningen skal behandles fortrolig og ikke videreformidles er i tråd med de forskningsetiske retningslinjer (Nesh:24). Båndopptaker og notater har vært oppbevart i låsbare skap, og gjennomføringen av intervjuene er gjort på lydtett kontor. Dette var en forutsetning da høytalerfunksjonen på datamaskinen ble brukt under intervjuene. Intervjuene ble transkribert og merket med «Informant 1» og «Informant 2». Disse lå lagret på min datamaskin som er passord-beskyttet. Dette er i tråd med det Thagaard viser til om at deltakerens navn ikke bør forekomme på forskerens datamaskin (2018, s. 24).

Etter prosjektets slutt ble alle intervju slettet fra båndopptaker. Som forsker var det viktig for meg at informantene følte seg trygge på at personopplysningene ble behandlet på en forsvarlig måte, og at det ikke ble gitt beskrivelser av informantene i masteroppgaven som kunne gjenkjenne dem på noen måter. Prinsippet om konfidensialitet har en referanse til at

deltakerne anonymiseres i presentasjonen av resultatene, og at opplysninger om identifiserbare enkeltpersoner blir forsvarlig lagret (Thagaard, 2018, s. 24).

4 Analyseprosessen

Det finnes ingen entydig måte å gjøre en IPA analyse på. Prosessen er kompleks og krever at forskeren er kreativ, personlig og innovativ i måten den gjennomføres på. Jeg har støttet meg på Smith (2009, s. 80) sin anbefaling for intervjuanalyse som går over seks steg, og de redegjøres for i dette kapittelet. De ulike stegene har skapt en bedre oversikt og gjort prosessen mer håndterlig. Samtidig er IPA ingen lineær prosess, og underveis i prosessen ble datamaterialet praktisk tilrettelagt for å kunne gi et bedre oversiktsbilde.

Trinn 1, Lese og re-lese: I det første trinnet leste jeg grundig igjennom hvert intervju et par ganger for å få med meg all teksten og nyansene i materialet. I tillegg lyttet jeg til lydopptaket ved første gjennomlesing. Smith et al., (2009, s. 82) sier at analysen blir mer fullstendig når man hører stemmen til deltakeren samtidig som man leser transkripsjonen. Jeg fokuserte på det informanten fortalte og prøvde å sette mine egne forestillinger i parentes for å nå frem til en fordomsfri beskrivelse av fenomenene (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 46). Inntrykk som kom til meg, ble notert på et eget ark.

Trinn 2, Første notering: Smith et al., (2009, s. 83) viser til at det andre trinnet er det mest detaljerte og tidkrevende der man søker etter temaer og sammenhenger mellom ord og språkets betydninger på et svært utforskende nivå. I denne fasen laget jeg en matrise inndelt i fire kolonner (Vedlegg 5). I første kolonne til venstre ble alle utsagn fra intervjuet som jeg vurderte til meningsbærende, gulett ut og plassert. I kolonne to noterte jeg korte kommentarer til meningsinnholdet (kode).

Trinn 3, fortolkning: Med større kjennskap til materialet ble det en glidende overgang til et interpretativt steg der jeg tolket informantenes meninger forsiktig opp til egne abstraheringer og tolkninger. Disse utgjorde referanser og nøkkelord som ble plassert i den andre kolonnen i matrisen. Smith et al., (2009, s. 83) viser til at målet i dette trinnet er å lage et detaljert sett med notater og kommentarer til dataene, samt at man skal være utforskende. På dette stadiet måtte jeg konsentrere meg, og jeg stilte spørsmål til teksten «hva handler dette om». Her var det viktig å se på språket informantene brukte, i tillegg være grundig med å holde seg nær informantenes eksplisitte mening Smith et al., (2009, s. 83).

Trinn 4, mønstre og sammenhenger: Dette trinnet opplevde jeg som mest krevende da datamaterialet hadde vokst betraktelig. På dette trinnet fikk alle informantene egne farger på datamaterialet slik at det ble lett å skille dem ifra hverandre. For en bedre oversikt ble

fortolkninger, meningsfortetninger og informantenes utsagn klippet ut og plassert vilkårlig utover et stort bord. Meningsskapende erfaringer og mønstre ble analysert på tvers av materialet og sammenlignet. Poenget her var å finne hovedkategorier. Flere av kodene hadde like elementer i seg, og jeg måtte velge bort flere koder på grunn av oppgavens begrensning. Egne notater og refleksjoner fra kolonne to ble knyttet opp til eksisterende teori som dannet grunnlag for hovedkategorier. Disse kategoriene ble plassert i tredje kolonne i matrisen.

Trinn 5, ideografisk fremstilling: Med bakgrunn i IPA sin forpliktelse til ideografisk fremstilling ble alle intervju gjennomført fra steg en til steg fire før jeg gikk videre i datamaterialet.

Trinn 6, temaer til nye analyser: På dette trinnet jobbet jeg for å finne faglige begrep som var beskrivende for meningsinnholdet. Disse ble undersøkelsens hovedfunn og ble plassert helt til høyre i matrisen.

4.1 Presentasjon av funn og drøfting

I det følgende presenteres undersøkelsens fire hovedfunn. Funnene er ikke gjensidig utelukkende fordi empirien har relevans innenfor flere av kategoriene, og funnene kan derfor ses i lys av hverandre i denne fremstillingen. Det første hovedfunnet omhandler *Relasjonskompetanse* og kategoriene som representerer dette funnet er *Fokus på forutsigbarhet og trygghet*, samt *Praktisk tilrettelegging for samtaler*. Det andre hovedfunnet er *Samarbeid som forutsetning for medvirkning* og kategorier som representerer dette funnet er *Samarbeid på ungdommers premisser* og *Samarbeid med foreldre*. Det tredje hovedfunnet handler om *Barneperspektivet og de 2 T-ene* hvor kategorier som representerer funnet er *Tilpasset informasjon etter alder*, og *Tillit*. Det fjerde hovedfunnet er *Organisatoriske utfordringer* representert av underkategorier som *Turnover* og *Stor saksbehandlingsmengde og mangel på tid*.

I lys av problemstillingen og undersøkelsens induktive tilnærming vil funnene presenteres ved bruk av representative empiriske sitat og drøftes fortløpende.

4.2 Relasjonskompetanse

Av samtlige informanter ble det påpekt to relasjonsegenskaper som de anså som viktige å mestre for å kunne skape medvirkning for barnet. Det ene var kompetanse med fokus på forutsigbarhet og trygghet, og det andre var kompetanse for å kunne tilrettelegge for samtaler. Disse egenskapene satte informantene i nær sammenheng med å ha en personlig egnethet for yrkesutøvelsen. Ifølge informantene var evnen til å lytte, skape tillit, se den andre og ha gode holdninger, ferdigheter som beskrev den personlige egnetheten.

4.2.1 Fokus på forutsigbarhet og trygghet

Alle informantene erfarte at en god relasjon mellom barnet, foreldrene og kontaktpersonen var viktig for barnets medvirkning i egen sak. Den trygge og forutsigbare relasjon var et grunnlag for at medvirkning i større grad kunne bli reell for barnet.

Informant 3 sa det slik:

«Noen er jo bedre teoretisk enn andre, men jeg tror at man må være best på relasjoner. Det å sette i sammen en barneverntjeneste som skal fungere handler ikke bare om gode karakterer og fagutdannelse, men om mye annet også. Der spiller personlig egnethet inn, uten tvil».

Informantens erfaringer kan fortolkes som at hun vektlegger det mellommenneskelige i møtet med barnet der det blir viktig å skape en trygg og god relasjon. Informanten trekker frem egenskaper ved kontaktperson når hun fremhever at relasjonskompetanse ikke trenger å handle om gode karakterer og utdanning. Aamodt (2014, s. 40) viser til at en god relasjon skapes når kontaktperson klarer å møte personen der han er, og lytter oppmerksomt til hva den andre trenger. En annen informant erfarte at anerkjennelse og gjensidig respekt var viktige egenskaper hos kontaktpersonen når man skulle bygge relasjon med ungdom. Hennes erfaring med å skape god relasjon var at man hadde evne til å kunne se saken ifra ulike perspektiver i samtaler med ungdommen når foreldrene var til stede. Hun sa:

«Jeg tror at det ligger der, at man tør og har nok kompetanse til å informere og gjøre ungdommen så godt kjent med sin egen sak at de faktisk har medvirkning. Jeg tror at mye av dette handler om personlige egenskaper hos saksbehandler. Hvordan man selv er, og hvordan man selv evner av kritisk refleksjon omkring både det foreldre og ungdommer sier, å høre på det som er midt imellom».

Med bakgrunn i det informanten erfarer kan det fortolkes slik at en viktig faktor for å ivareta en god relasjon handler om å lytte, anerkjenne, og å se den andre. Informanten reflekterer rundt begrepet gjensidig respekt, og hun har fokus på å balansere det som blir sagt i samtalen med ungdommen og foreldrene. Det kan videre fortolkes som at hun anerkjenner ungdommen og har fokus på å la ungdommen få være deltakende i samtalen. I artikkelen til Thrana «Kjærlighet: en kjernekompetanse i profesjonelt arbeid», vises det til at gode relasjonsferdigheter er grunnleggende og viktig for å lykkes i sosialarbeiderrollen enten man jobber med barn, ungdom eller voksne (2013, s. 6). Ikke alle ungdommer opplever å bli møtt med anerkjennelse og respekt. Dette belyser Paulsen (2016, s. 10-11) sin artikkel om «Ungdommers erfaringer med medvirkning i barnevernet» der ungdommen fortalte at de fleste møtene med barnevernet skjedde med foreldrene til stede uten at de fikk mulighet til å snakke med kontaktpersonen alene. Flere beskrev det som vanskelig å skulle si sin mening. Dette førte til manglende tro på systemet, og lite tillit til kontaktpersonen fordi deres forsøk på å nå frem med det de ville si ikke ble tatt på alvor. Informant 3 hadde også fokus på måten man fremstod på i møte med barnet og ungdommen. Hun erfarte at relasjonskompetanse også omhandlet ferdigheter med nonverbal kommunikasjon og at man kunne skape barrierer for medvirkning om man ikke hadde ferdigheter med å kommunisere via kroppsspråket. Hun sa: *«Den største hemmingen er at «det er jeg som vet best». At jeg som fagperson har en holdning om at jeg vet best. Barnet er god på å analysere hvem de snakker med, de forstår med en gang hvor de har deg og hvem du er, så svarer de ut ifra de signalene som du gir. De kroppslige signalene som man sender ut; måten man sitter på, måten man snakker på til dem som gjør at man får slike «jeg vet ikke svar». De har allerede gitt opp og har allerede funnet ut at det spiller ingen rolle hva jeg sier for nå snakker jeg med noen som vet best... ja.. jeg tror det at det kan være den skumleste hemsken».*

Med bakgrunn i Informant 3 sin erfaring kan det fortolkes at hun har fokus på å hvordan hun fremstår i samtalen slik at kroppsspråket ikke skal feiltolkes, og dermed gjør barnet utrygt. Et utrygt barn kan oppleve å føle seg misforstått og dermed mangle tillit til kontaktpersonen. Tillit er nært beslektet med kongruens, som viser til at måten man er på og det man sier, må samsvare med hvordan man fremstår (Skau, 2017). Som hjelper må man være fokusert og lyttende, og man må anstrenge seg for å forstå den andre sin opplevelse av seg selv. Skal det være mulig for den andre å åpne seg må man anerkjenne den andre sin opplevelse (Røkenes & Hansen, 2012, s. 192).

Langballe (2011, s. 4) fremhever at det kreves en bevissthet om kommunikasjon og de spesielle holdningene som må ligge til grunn for å oppnå kontakt og vinne barnets tillit. Barnet må få en følelse på at det virkelig går an å åpne seg og fortelle om det aller vanskeligste. Barnevernsansatte bekymrer seg når barna svarer «vet ikke» og slike utsagn fører gjerne til at de voksne gir opp sine forsøk på å snakke med barnet. Kommunikasjonen kan da komme i en vond sirkel der barnet føler seg avvist, og avstanden mellom barnet og den voksne øker. Dette kan gi indikasjoner på hvor viktig det er med en god relasjon til barnet du skal samtale med. Aamodt (1997) viser til at relasjon mellom mennesker kan forstås som et gjensidig og interaktivt forhold der begge parter påvirker hverandre.

Informant 4 hadde erfaringer fra arbeid med mindre barn der hun vurderte ut fra barnets alder hvordan hun best mulig kunne skape en god relasjon. Hun sa:

«Ofte er det slik at man sier til barnet eller ungdommen at de kan ha med seg en støtteperson eller noen de stoler på, og når det er mindre barn så er det viktig at man gjør det for å ivareta rettssikkerheten til barnet. De skal ikke sitte der alene med et maktapparat».

Informantens uttalelse kan fortolkes til at hun gjør vurderinger knyttet til barnets alder ved relasjonsbygging. En slik vurdering kan forstås ut ifra at barn og unge som er i kontakt med barneverntjenesten ofte er i sårbare situasjoner, og at man som kontaktperson legger til rette for at barnet skal føle seg trygg ved å ha med en tillitsperson i møtet. Sett i lys av en salutogen tilnærming hjelper kontaktpersonen å gjøre verden begripelig for barnet. Verden fremstår som mer velordnet og sammenhengende når noen de har tillit til kan være til stede og bidra med støtte og trygghet (Antonovsky, 2012). Seim og Slettebø (2004, s. 32) sier at uavhengig av problemene i den enkeltes sak bør fokus være rettet mot barnets behov for beskyttelse der barnet skal være hovedpersonen. I et barneperspektiv fremhever Røkenes og Hanssen (2012, s. 27) at når fagpersonenes handlinger er forankret i det at hun forstår den andre, vil handlingene igjen virke positivt inn på relasjonen. Det å føle seg forstått skaper tillit, trygghet, og en opplevelse av troverdighet og tilknytning. Barnet har rettigheter på å bli møtt med trygghet. Det vises til i barnevernslovens formålsparagraf (1992, § 1-1) at barn og unge skal møtes med trygghet, kjærlighet og forståelse og at alle barn får gode og trygge oppvekstvilkår. Sett i et juridisk perspektiv ut ifra medvirkningsforskriften (1992, § 12) vises det til barneverntjenestens oppgaver når det gjelder tillitsperson der barnet så tidlig som mulig skal dokumentere om barnet er a) informert om muligheten til å ha med tillitsperson, og b) om barnet ønsker å ha med tillitsperson.

Med fokus på trygghet for å skape en god relasjon til barnet og familien, fortalte Informant 2 om sine positive erfaringer i relasjonsbygging med å være litt «uformell» når hun tok kontakt. Hun fortalte at hun ofte ringte i forkant av en samtale for å avklare om tidspunktet passet. Informanten erfarte at dette var et godt utgangspunkt for å etablere en trygg og god relasjon. Hun sa:

«Jeg bruker mens jeg skriver innkallingen å ringe til de det gjelder og si at jeg foreslår å ha et møte sånn og slik, og da får jeg tilbakemelding med en gang om det passer eller ikke. Jeg informerer samtidig for jeg tenker at det senker skuldrene med at man tar den telefonen».

Med bakgrunn i det Informant 2 forteller kan det fortolkes som at hun ønsker å skape en form for gjensidig respekt og likeverd i relasjonsbyggingen. Denne tilnærmingen som hun forteller om, kan forstås ut ifra den danske teologen og filosofen K.E. Løgstrups tenkning som viser til at gjensidigheten i relasjonen ivaretas mellom partene når man kan fantasere seg inn i den andres situasjon for å tenke hvordan en selv hadde ønsket at den andre handlet (Aamodt, 1997, s. 84). På en annen side kan en slik tilnærming skape en usikkerhet i den andre ved at makten tilsløres. Barnevernsansatte har stor makt, og det vil alltid være et asymmetrisk maktforhold mellom klient og hjelper. Foucault viser til det han kalte for sekkebegrepet der man tidligere hadde mer åpen maktutøvelse. I dag kan makten tilsløres ved at man henviser til statens styringsformer (Hennum, 2010). Ved en slik inntoning er det viktig at den andre gis reelle valgmuligheter, og en reell mulighet til å kontrollere det som skjer.

Informant 2 fortalte at hun var opptatt av at barnet skulle snakke fritt uten å kjenne på en forventning fra kontaktperson om hva det skulle si. Hun erfarte at barnet hadde både tanker og ønsker, men at det ikke alltid var like enkelt å få dem til å si det høyt. Hun sa:

«De skal ikke måtte forholde seg til hva de tror jeg ønsker å høre, det er meningen deres jeg er ute etter, ikke at de skal tekke meg på noen måte».

Informantens erfaringer kan tolkes til at hun ivaretar aktørperspektivet med gjensidighet og samskapning i samtalen ved at hun fokuserer på det barnet har å fortelle. Dette kan ifølge Aamodt (2014, s. 25) styrke barnets selvtillit, selvaktelse og tro på egne evner og muligheter. Videre kan informantens uttalelse fortolkes til at hun er bevisst makten hun har i relasjonen til barnet der hun fokuserer på å gi barnet motmakt. Dette kan ses i perspektiv av empowerment-tenkning der målet er å bidra til utvikling av den enkeltes ressurser (Engebretsen & Eggen, 2012, s. 123). Makt er en dimensjon som hele tiden er til stede i en asymmetrisk relasjon, men som ikke nødvendigvis er det samme som at makten misbrukes. Dette omhandler også etikk,

og det viser oss måten vi skal være sammen med den andre på og at vi ser den andre som et medmenneske (Aamodt, 2014, s. 155).

I funnene fremkommer det at informantene har ulike tilnærminger for å skape gode relasjoner til barnet og familien. Informantenes ferdigheter spenner seg fra å ha fokus på likeverdighet i relasjon og være bevisst at man er kongruent i møtet med barnet. I tillegg vektlegges åpenhet med å involvere flere i samtalen, trygge barnet med å gi barnet valgmuligheter, samt muliggjøre å ha med seg tillitsperson til samtalen. Relasjonskompetansens betydning har også en praktisk betydning. Den blir belyst i neste kapittel.

4.2.2 Praktisk tilrettelegging for samtaler

I datainnsamlingen kom det frem at alle informantene la til rette for å ha samtaler med barn og unge, og at dette gjaldt for alle fasene i hjelpetiltaket. For mindre barn ble det lagt til rette for samtaler i barnehagen, eller på skole, mens for ungdommene ble samtalene tilrettelagt ut ifra ungdommens ønsker om hvor samtalene skulle finne sted.

Informant 3 fortalte at hun hadde positive erfaringer med å ha barnesamtaler i barnehagen eller i skolen, og hun opplevde at barna snakket mer fritt når «den de snakket om» ikke var til stede i samtalen. Barna torde i større grad å si at «*sånn og sånn*» var det uten å måtte føle på at foreldrene reagerte på det som ble sagt. Hun sa:

«Det hender at barnet ikke vil at foreldrene skal høre hva de sier, og det kan man jo tenke seg selv. Det kan jo ikke være enkelt for et barn og skulle si noe negativt om foreldrene sine mens de hører på. De skal jo gå ut av samtalen sammen med foreldrene etterpå».

Med bakgrunn i det informanten erfarer kan det fortolkes til at barnet er lojal mot sine foreldre, og at det kan oppleves vanskelig for barnet å snakke negativt om foreldrene når de er til stede. Informanten har med bruk av skjønnsmessige vurderinger valgt å møte barnet alene da det kan gi barnet et større mulighetsrom for å kunne snakke fritt. I det videre kan det fortolkes til at informanten har barnets eget perspektiv med seg i sine vurderinger. Strandbu (2011) viser til at det er sentralt å identifisere hva barnet tenker når man skal beslutte hva som er barnets beste. Måten man legger til rette for meningsdanning vil avgjøre om deltakelse blir et gode for barnet eller ikke. Lurie, Sørli, Kvaran & Tjelflaat (2018, s. 10) viser til i sin forskning «Familiens og barnevernets erfaringer med barnevernundersøkelser» at mange barn opplever foreldre som redde og triste i en barnevernssak, og at barn føler på skyld for å ordne opp.

I helsetilsynets rapport (2019, s. 55) vises det til at barneverntjenesten i stor grad gjennomfører samtaler med barnet i tiltaksfasen, og at det er flere gode eksempler på at barn deler mer åpent når barneverntjenesten sikrer at de kan snakke under forhold som oppleves trygge for dem. Det som kjennetegner slike samtaler er at det tilrettelegges med tid og sted, og at det er tydelige rammer med informasjon om hva samtalen skal omhandle. Langballe (2011, s. 9) fremhever at de fysiske rammene for samtalen har mye å si for samtalen utfall. I planlegging av barnesamtaler må man som kontaktperson tenke igjennom når og hvor det kan være passende å gjennomføre samtalen i forhold til å kunne være uforstyrret, samt at man bør tenke på måtene man plasserer stolene så det gir mulighet for blikkontakt.

Informant 1 hadde erfaringer med at både barn og ungdommer motsatte seg samtaler med barneverntjenesten. Hennes måte å skape medvirkning på var å tilrettelegge for at samtalen kunne skje via andre kompetente instanser enn barneverntjenesten dersom det var ønskelig for barnet eller ungdommen. Hun sa:

«Det er ikke bestandig at barnet eller ungdommen har så lyst på den samtalen, men man gjør jo et forsøk og man dokumenterer jo ut ifra det så. Så prøver man jo at hvis for eksempel barnet ikke vil snakke med barneverntjenesten så kan man sørge for at barnets ønsker om egen situasjon kommer frem på andre måter».

Her peker informanten på at barnet gis muligheten til å snakke med noen andre som de stoler på når de ikke ønsker å snakke med kontaktpersonen i barneverntjenesten. I et medvirkningsperspektiv viser Brodie et al., (2009) til at medvirkning omhandler relasjoner, og at barnet må oppleve seg trygg for å kunne snakke fritt. Samtlige informanter fortalte at de brukte å opplyse barnet eller ungdommen om at de kunne si sin mening til noen andre. I tillegg fikk barna kontaktinformasjonen til kontaktpersonen slik at de kunne ta kontakt senere om de ikke ønsket en samtale på det aktuelle tidspunktet. En slik informasjon er viktig for barnets trygghet og opplevelsen av å bli møtt. I helsetilsynets rapport (2019, s. 54) vises det til at kontaktpersonene i barneverntjenesten som oftest gjennomfører tiltakssamtalen med barnet, men at helsesykepleier eller en egen tiltakskonsulent også gjennomfører samtaler med barnet som tiltak.

Informantens erfaringer kan videre knyttes opp til artikkelen fra Backe-Hansen (2016, s. 42) som fremhever at barn enkelte ganger ikke ønsker å medvirke i egen sak selv om de har sine meninger. Det er viktig å diskutere forutsetningene for at barn og unge kan medvirke, og enten legge forholdene bedre til rette for barnas situasjon, eller respektere deres rett til å vegre seg. På en annen side kan det være utfordrende for barnet å samtale med barnevernet da

samtalene i stor grad ofte omhandler nære ting som er av betydning for dem. Barn og unge som har vært i barnevernssystemet over tid har opparbeidet seg både kompetanse og erfaringer i samarbeidet med barnevernet, og ikke alle erfaringer har vært positive. Dette viser Paulsen (2016, s. 11) til i sin forskning med ungdommer som i kontakt med barnevernet har opplevd å være til stede i samtaler og ikke blitt hørt. Dette understøttes videre i helsetilsynets rapport (2019, s. 54) som viser til at tiltakssamtaler i barnevernet ofte omhandler generelle hverdagslige temaer uten direkte relevans til bekymringstemaene, eller hjelpetiltaket i familien.

Informant 1 fortalte at hun fra tidligere hadde dårlige erfaringer når samtaler med små barn skulle gjennomføres i hjemmet. Barnet ble gjerne forstyrret av mindre søsken eller avledet av andre ytre faktorer. Når hun tilrettela for samtaler unngikk hun hjemmet, og hun erfarte at barnets stemme i større grad kom frem når barnet fikk ro og være alene med barneverntjenesten. Hun sa:

«Erfaringen min er at samtalen der barnet skal få si sin mening om sin situasjon ikke bør skje i hjemmet. Jeg tenker at et hjemmebesøk trykker barnet, de blir kjent med kontaktperson på en trygg arena. Neste gang kan foreldrene kjøre barnet til samtale med barneverntjenesten og vente utenfor».

Med bakgrunn i det informanten forteller kan det fortolkes til at hun tilrettelegger for samtaler med barnet med fokus på at barnet skal få formidle sine ønsker uten å bli forstyrret av ytre omgivelser. Dette kan være både familiemedlemmer, samt andre ting som har betydning for barnet. Informantens erfaringer kan videre tolkes til at hun allerede har etablert en tillitsfull relasjon med barnet der hun tidligere har møtt barnet på hjemmebesøk. Ved oppfølging av barnet kan det fortolkes slik at informanten ønsker å snakke med barnet alene og legge til rette for at det skjer på en annen arena. Strandbu (2007, s. 5) viser til at når barneverntjenesten skal snakke med barn og fremme deres sak trenger barnet informasjon og hjelp til å reflektere rundt sine ønsker slik at barnets egne meninger kan bringes frem. Barnets opplevelse av sin situasjonen kan være forskjellig fra barnevernsarbeiderens tolkninger og vurderinger, og skal barnet ha mulighet til å mene noe, forutsetter det at barnet støttes til å bringe frem egne meninger og at det skjer med kompetente personer til stede (Strandbu, 2007, s. 6). I rapporten fra Statens helsetilsyn (2019) vises det til at både tid og sted må være tilrettelagt, samtidig som det etterstrebes at det skal oppleves trygt for barnet å snakke. I barnesamtaler er det vesentlig at man kommer i posisjon til barnet slik at barnets eget perspektiv og virkelighetsoppfatning blir formidlet.

Gjennom svarene fra informantene ses en praktisk variasjon i hvordan det blir tilrettelagt for medvirkning i samtaler for barn og unge. Ulike faktorer som i større grad bidro til å fremme medvirkning var å gi barnet mulighet for å snakke med andre instanser, tilrettelegge for trygge omgivelser, samt ha en åpen tilnærming for å unngå at barnet kjente på press og forventninger.

4.3 Samarbeid som forutsetning for medvirkning

Funnene i analysen viste at et godt samarbeid var en forutsetning for medvirkning. Videre viste funnene at når kontaktpersoner snakket om samarbeid dreide dette som om samarbeid direkte opp imot ungdommer og foreldre, mens samarbeid med de yngre barna ikke ble nevnt. For å komme i posisjon til de yngre barna var godt foreldresamarbeid avgjørende for deres medvirkning.

4.3.1 Samarbeid på ungdommers premisser

Informant 4 hadde mest erfaring fra samarbeid med ungdommer. Hun fortalte at hun ofte tok direkte kontakt med ungdommen i oppfølgingen av tiltakssaken. Hun sa:

«Jeg tenker jo at siden jeg jobber mye med ungdom så har jeg en liten fordel der jeg kan ta dem med på kafe og snakke med dem om hvordan situasjonen er nå, og høre hva de mener».

Ut ifra det informanten forteller kan det fortolkes til at hun tilrettelegger for samarbeid med ungdommen på ungdommens premisser, der ungdommen får medvirke i hvordan kontakten med barneverntjenesten skal være. Informanten sier at hun snakker med ungdommen om deres situasjon. En slik tilnærming kan ses i lys av en individorientert tilnærming til empowerment der man mobiliserer den indre styrken hos den enkelte (Askheim, 2012, s. 35). Informanten samhandler direkte med ungdommen og slik skapes medvirkning der ungdommen selv får uttrykke hva som oppleves som viktig å formidle. Askheim (2012, s. 36) sier at en individorientert empowerment-tilnærming der man bygger selvillit hos den enkelte gjør slik at den enkelte blir i stand til å utnytte sine ressurser og tilegne seg kontroll og makt over eget liv. Paulsen (2016) viser til at flere ungdommer i kontakt med barnevernet hadde opplevd medvirkning i en samarbeidsrelasjon med kontaktperson. De hadde vært deltakende i prosessen og hadde fått medvirke i planlegging og utforming av hjelpetiltak. Ungdommene beskrev det som positivt å bli lyttet til og tatt med i vurderingene selv om de ikke alltid var

enig i beslutningene som ble tatt. En annen informant hadde også et direkte samarbeid med ungdommen der hun involverte ungdommen i saksbehandlingen og lot ungdommen lese det som ble journalført. I forkant av samtalen sa hun til ungdommen:

«Alt vi snakker om blir journalført, og du får muligheten til å lese alt som er skrevet om deg».

Med bakgrunn i det informanten forteller så kan det fortolkes til at hun har fokus på at samarbeidet med ungdommen bør skje med åpenhet. Med å la ungdommen få innsyn i det som er skrevet, og sammen bli enige om hva som skal bli stående i journalnotatet, styrkes samarbeidsrelasjonen mellom ungdommen og saksbehandler. Dette kan understøttes av Backe-Hansen (2016, s. 43) som viser til at et sentralt aspekt ved unges medvirkning er at de voksne kan dele kontroll over prosesser og beslutninger. Paulsen (2022, s. 86) viser til at skriftlig dokumentasjon har stor betydning for medvirkning da barn og unge er opptatt av hva som skrives om dem. Det som skrives kan ha store konsekvenser videre i deres liv, og ved å gi dem innsyn vil de være kjent hva som står i mappen deres.

Informantens uttalelser om hvordan hun tilrettelegger for medvirkning viser at hun tar ungdommen på alvor og skaper åpenhet i samarbeidsrelasjonen. Dette kan gi rom for at ungdommens mening og medbestemmelse ivaretas. Seim og Slettebø (2004, s. 32) fremhever at barn og unge har unike og viktige bidrag å komme med, og deres bidrag bør være av vesentlig betydning i tiltak som forhåpentligvis skal hjelpe dem. Et slikt samarbeid styrker både ungdommens egenverd og selvfølelse.

Informantl erfarte at samarbeid med ungdom kunne være mer krevende siden ungdommen ikke alltid ønsket et samarbeid med barneverntjenesten. Hun uttalte:

«Det er mer utfordrende med ungdommer. De har mer motstand og de ønsker ikke alltid å dele med barneverntjenesten hva som er utfordrende for dem. Det kan jo handle om rus, de er redd for å si noe som kan blande inn andre, og dermed avsløre noe de ikke vil».

Utsagnet fra informanten kan fortolkes som at ungdommer i samarbeid med barneverntjenesten i større grad forstår konsekvensene av handlingene sine, og at de dermed ikke ønsker å dele på alt de strever med. Dette kan ses i sammenheng med at ungdommer i kontakt med barnevernet kan være engstelige for å vise hvem de er, eller hvis de tror at det de sier kan få negative konsekvenser for dem (Backe-Hansen, 2016, s. 45). I samarbeid med ungdom er det viktig å ta tak i ungdommens synspunkter og opplevelser, og lete etter motivasjon for å kunne bygge på den. Å samarbeide med ungdommer der man setter opp realistiske og konkrete mål, samt sørge for at kontaktpersonens rolle og maktposisjon ikke

tilsløres, er med på å etablere troverdige relasjoner for dem (Christiansen 2012, s. 27-28). Dette er tydeliggjort i forslaget til ny barnevernslov (NOU 2016:16, s. 14) som foreslår å senke aldersgrensen for partsrettigheter, samt at barnet skal ha en direkte uttalerett til barneverntjenesten og fylkesnemnd. Kravet om dokumentasjon av barnets medvirkning, samt begrunnelse av hvilken betydning barnets mening har hatt i barnets beste-vurderingen i vedtak etter loven er også foreslått for å styrke barnets medvirkning. Medvirkningsretten er uløselig knyttet til barnets beste og er avgjørende for et godt barnevern (NOU 2016:16, s. 14). Sett i et annet perspektiv; det kan også tenkes at barnet ikke ønsker å ta på seg pliktene som følger med medvirkning. Barn og unge som har kompetanse til å medvirke har også kompetanse til å velge å la det være (Backe-Hansen, 2016, s. 42). Ulvik (2009) viser til at det er flere eksempler på at barn ikke ønsker å bli «hørt». I betydningen av å bli fortolket bokstavelig, bli tatt på ordet, eller at de frykter hvordan de voksne vil håndtere det hvis barnets «mening» blir tatt til følge.

Informant 4 undret seg på om ungdommen egentlig hadde en reell medvirkning i barnevernet, til tross for godt samarbeid. Hun hadde erfaring med ungdom som skulle motiveres til samtykke til rustesting. Hun sa:

«Dette med å få ungdommen til å samtykke til rustesting.. det er jo en litt ugrei måte å få dem til å samtykke på når man sier at «dette er din mulighet til å avkrefte at du ruser deg eller ikke». Jeg tenker, er det reell medvirkning? Man kan jo lure på hvilken medvirkning de har da, det er jo som oftest et «men» når man samtaler med dem. Man sitter jo med bukta og begge endene kan du si».

Det informanten erfarer kan fortolkes til at hun opplever at ungdommen har begrenset medvirkning når barnevernet har makt til å ta beslutninger som går imot ungdommens ønsker. En slik samarbeidsrelasjon kan forstås som utfordrende når ungdommen kan oppleve at de blir straffet hardt dersom de ikke samtykker til barneverntjenestens tiltak. Informantens erfaringer kan videre ses i lys av hvordan hjelperen er medskaper av asymmetriske hjelperelasjoner, en asymmetri som styrker hjelperens makt og ungdommens avmakt. Avmakten kan oppleves av ungdommen i form av å ikke bli hørt, samt en følelse av å bli mistolket og misforstått (Aamodt, 2014, s. 52). Makten er en vesentlig dimensjon i relasjonen mellom hjelper og klient, og sosialarbeiderens lovmessige mulighet til å bruke makt gjør at ungdommen blir skeptisk til hjelpeapparatet (Aamodt, 2014, s. 152). På en annen side er barnevernsfeltet preget av kompleksitet der hjelp, makt og kontroll er innvevd i hverandre. Å få sine vanskeligheter og behov definert av andre skaper avmakt (Aamodt, 2014, s. 52). Ser

man dette i lys av barnevernets arbeid, skjer dette i form av viten om hvem brukeren er, og hvilke tiltak som passer deres ulike problemer (Jensen, 2016, s. 306). Ut ifra ungdommens perspektiv står tilnærmingen empowerment i sammenheng mellom enkeltindividets livssituasjon og samfunnsmessige strukturelle forhold. Som kontaktperson kan man legge til rette for å styrke ungdommen slik at de kan få kraft til å endre betingelsene som gjør at de befinner seg i en avmaktssituasjon. I praksis vil det si at man styrker ungdommens selvbylde og øker deres ferdigheter (Askheim, 2007, s. 22-23).

Relasjoner og samhandling har stor betydning når kontaktpersoner står i krevende situasjoner med ungdommer. Begrepet Bakkebyråkrater viser til hvordan kontaktpersonen kommer i et krysspress mellom makt og hjelp i samarbeidet med ungdommen. Slike situasjoner er gjerne typiske når målsettingene de skal realisere ofte er motsetningsfulle, og fremstår som vage. Utstrakt bruk av skjønn er et trekk ved bakkebyråkratenes arbeidssituasjon, og i slike handlingsrom som beskrevet over er gjerne skjønnsutøvelsen stor (Askheim & Starrin, 2007, s. 191).

Kontaktpersonen utfører arbeidsoppgaver i direktekontakt med ungdommen, noe som gjør den relasjonelle kontakten betydningsfull. Det kan for ungdommen oppleves som at kontaktpersonens handlinger er personlige (Kojan & Christiansen, 2020). Seim og Slettebø (2007, s. 44-45) viser til at kontaktpersonen er en betydningsfull person for brukeren fordi de vurderer og tar beslutninger om behov, og ofte avgjør hvor mye brukeren skal få anledning til å bestemme. Brukerne kan sjeldent velge kontaktperson, og de har liten tilgang til offentlige goder.

Informant 1 delte tanker om samarbeid når det kom til frivillig plassering. Erfaring viste at ved å samarbeide og la ungdommen få medvirke i prosessen var sannsynligheten for en vellykket plassering mer til stede. Informanten sa:

«Dette med frivillig plassering i familiære nettverk har vært fine tiltak i iallfall for en periode, og så har det endt med at ungdommen har kunnet flytte hjem igjen og da har de selv vært med på å forme tiltaket og hatt konkrete ønsker om hvem de vil bo hos for en periode, eller at de har fått vært med å styre det».

Informantens erfaringer kan fortolkes til at hun opplever at samarbeidet med ungdommen har vært positivt og ført til endringer som har styrket samarbeidsrelasjonen. Informanten sier at ungdommen selv har vært med på å forme tiltaket, noe som kan relateres til at ungdommen har vært igjennom en medvirkningsprosess der nødvendig informasjon og jevnlig møter har

bidratt til en reell medvirkning (Paulsen, 2022). I en salutogen tilnærming opplever ungdommen sin verden som meningsfull, der komponenten meningsfullhet i sammenheng med de andre komponentene håndterbarhet og begripelighet setter ungdommen i stand til å kjempe for det de tror på. Ved å gjøre seg slike erfaringer står ungdommen sterkere rustet til mestre ulike utfordringer senere (Antonovsky, 2012). Dette viser hvor viktig det er for ungdommen når man blir sett som en aktør med intensjoner for sine handlinger (Christiansen, 2012). I en barnevernskontekst er deltakelse en rett til profesjonell støtte i meningsarbeid der prosessen bidrar til at barn og unge skaper mening i det som skjer, og de utfordringene de står overfor (Gulbrandsen et al. (2012, s 1). Retten til deltakelse etter artikkel 12 i barnekonvensjonen fremhever at forholdene må legges til rette for at barnet får støtte og oppmuntring til å komme frem med sitt syn (Sandberg, 2020, s. 99).

Informantenes erfaringer i samarbeid med ungdom viser at de fleste har et godt samarbeid der de møter ungdommen på kafé, samarbeider med åpenhet i saksbehandlingen, og involverer ungdommen med å legge til rette for medvirkning når de må flytte ut av hjemmet for en periode. Samtidig viser datamaterialet at utfordringene knyttet til medvirkning oppstår i krysspresset mellom makt og hjelp. Blant annet med rustesting, eller for ungdom som opplever kontakten med barnevernet som inngripende med manglende kontroll. I neste kapittel vil medvirkningen av barnet bli belyst i samarbeidet mellom kontaktpersonen og foreldrene.

4.3.2 Samarbeid med foreldre

Informantene fremhevet godt foreldresamarbeid som grunnleggende viktig for at de yngre barna skulle få medvirke. Samtidig viste funn i analysen at deres erfaringer med foreldresamarbeid var at de fleste foreldre trengte tid på å bli fortrolige med at de hadde tiltakssak i barnevernet før man kunne forvente et godt samarbeid med dem. Informant 1 uttalte seg slik:

«Når man har en god dialog med foreldrene så kan man også gi foreldrene informasjon som de kan gi til barnet, så når man da snakker med barnet så har barnet allerede fått informasjon fra foreldrene».

Ut ifra det informantene forteller kan det fortolkes til at hun har brukt tid på relasjonsbygging med foreldrene, og at dette har skapt trygghet og en god forutsetning for et godt

foreldresamarbeid. Informanten fremstiller det slik at det har vært gitt informasjon til foreldrene først, og at foreldrene har informert barnet videre. Dette kan videre fortolkes til at barnet blir snakket med av flere, og sannsynligheten er større for at barnet blir hørt og forstår mer av sin egen sak. I et foreldreperspektiv understreker Slettebø (2008, s. 3) at et godt samarbeid mellom foreldre og barnevernet kan forstås på ulike måter, men foreldrenes deltakelse må ses på som at de gis mulighet for reell innflytelse i barnets sak. I situasjoner hvor foreldre ikke skal bestemme skal de likevel bli hørt og få sine synspunkter lagt frem. Ser man foreldresamarbeid i en salutogen tilnærming er kjernekomponentene begripelighet og håndterbarhet essensielle. Kontaktpersonen må gi foreldrene innsiktsfull informasjon som igjen kan skape meningsfulle sammenhenger for dem. Når foreldrene opplever at de forstår kan stresset som foreldre i kontakt med barnevernet ofte sier at de opplever bli mindre (Antonovsky, 2012). I medvirkningsprosesser er hensikten å gi større rom for brukernes kunnskap og erfaringer, ikke at de ansattes kompetanse skal nedvurderes. Foreldrenes samarbeid i barnevernet betyr at de skal medvirke i de ulike fasene av en barnevernssak, og de skal være aktive deltakere i hva som er problemet. Dette betyr at barnevernet har informasjons- og veiledningsplikt og at foreldrene har krav på dokumentinnsyn og anledning til å uttale seg før vedtak treffes (Slettebø, 2008, s. 3). En av de andre informantene hadde erfaringer med foreldre som trengte tid på å bli fortrolige med et samarbeid. Hun sa:

«Man må jo være forberedt på at de fleste foreldre synes det er vanskelig å være i barnevernssystemet og det tar tid før foreldrene klarer å ta til seg informasjon. Så opplever jeg at etter man har snakket sammen flere ganger og blitt mer kjent så endrer klimaet seg såpass mye at ja...».

Informantens uttalelser kan fortolkes til at hun er åpen og ydmyk i kontakten med foreldrene, og at hun skaper rom for at det skal etableres en trygg relasjon slik at det kan skapes et godt grunnlag for samarbeid. Informantens erfaringer i møte med foreldre som er skeptiske til barnevernet fremheves i Slettebø (2008) sin doktoravhandling «Foreldrenes medbestemmelse i barnevernet». Der fremkommer det at mange foreldre er redde for barnevernet, og at årsaken er skapt av medias negative fremstilling av barnevernet. Foreldrene som deltok i studien fortalte at de satt med et inntrykk av at barnevernet tok ungene fra foreldrene sine, og at foreldrene ikke hadde noe de skulle ha sagt. En slik frykt vil skape vansker i samarbeidet mellom foreldrene og barneverntjenesten, og det forutsetter at kontaktperson har kunnskap om hvordan man best mulig kan ivareta foreldre som trenger tid på å bli trygg. Et godt samarbeid med foreldre i barnevernet skaper medvirkning for barnet. Det understøttes av

Lurie et al., (2018) som viser til foreldre som har fått god informasjon og innsikt i barnevernets arbeid har en positiv holdning til barneverntjenesten. De har også bedre forutsetninger for å samarbeide med barnevernet. Et godt samarbeid forutsetter at barnevernsarbeideren er ærlig, ryddig og direkte. Foreldre som opplevde et slikt samarbeid, uttalte at de opplevde å «arbeide i team» med barneverntjenesten.

Informantens uttalelser kan også tolkes til at foreldrene kan ha opplevd samarbeidsproblemer med barnevernet tidligere, eller har hørt om andre foreldre som har følt avmakt i barnevernsystemet. Lorentsen (2021, s. 141-142) viser til i sin doktoravhandling «Hverdagslivsperspektiv i barnevernet» at mødre i kontakt med barnevernet opplever økt stress som følge av manglende og vanskelig kommunikasjon. Blant annet opplevde mødre at de måtte kjempe en kamp for å få den informasjonen de var i behov av for å løse ulike problemer, og at manglende informasjon førte til at kritiske problemer forble uløst. Dette kan ses i et avmakts perspektiv der foreldrenes negative opplevelser kan utløse en avmakt når de ikke føler at de blir hørt eller møtt på sine bekymringer.

Informantens uttalelse kan beskrive hvordan profesjonsutøvernes handlinger kan bidra til å svekke foreldrenes posisjon i barnevernsystemet. Foreldre som i liten grad får medvirke opplever større tap av kontroll. Dette vises til i forskningen av Langsrud, Fauske & Lichtwarck (2017) «Et maktperspektivet på «gode nok foreldre» som sier at barnevernet i sin streven med å finne ut av familiens utfordringer definerer sannheter på hva som er *gode nok foreldre*. Den makten der de er gitt en myndighet til å fatte beslutninger som direkte berører foreldrenes liv, påvirker hvordan foreldrene former sin identitet i møte med barnevernet. Denne studien viser den asymmetriske makten som utspiller seg imellom barnevernet og foreldrene i en barnevernssak. Måten foreldrene blir involvert og føler seg sett på har betydning for samarbeidet. Foucault sammenfatter denne maktutøvelsen i begrepet *diskurs* der begrepet beskriver hvordan systemer kan produsere visse type utsagn som regnes som sanne og usanne (Askheim, 2012). Når en diskurs fester seg vil den virke styrende, og makten som utvinnes vil definere rammene på hva som anses som rett og galt (Askheim, 86-87). Barnevernet må anerkjenne den makten de besitter og være den bevisst i samarbeidet med foreldrene i en barnevernssak.

Informant 1 hadde erfaringer med foreldre som ikke ønsket å samarbeid med barnevernet, og som var motvillige til at barnevernet skulle snakke med barnet deres. I erfaringen hun refererte til var det mistanke om vold. Etter å ha gitt foreldrene god informasjon om hvorfor barnevernet måtte snakke med barnet hadde far i ettertid sagt:

«Etter at jeg hadde snakket med deg så leste jeg saken om Christoffer, den boka, og nå skjønner jeg hvorfor dere gjør som dere gjør, og selvfølgelig skal man snakke med barn».

Ut ifra informantens erfaringer kan det fortolkes til at hun har gitt god og informativ informasjon til foreldrene som har vært med på å gi dem trygghet og tillit til et samarbeid med barnevernet. Informanten erfarte at etter gjentagende samtaler med foreldrene hadde de søkt mer informasjon og kommet frem til en ny forståelse av barnevernets arbeid. En slik måte å invitere til samarbeid på kan øke foreldrenes forståelse og innsikt. Dette forutsetter både teoretisk kompetanse, men også relasjonelle ferdigheter hos kontaktpersonen (Skau, 2017). I rapporten om barnevernets undersøkelsesarbeid vises det til at foreldrene i hovedsak var positive til samarbeid med barneverntjenesten når kontaktpersonen praktiserte åpenhet, innga tillit og kunne se situasjonen ut ifra flere sider (Vis, Havnen & Christiansen, 2020, s. 49).

Informant 3 hadde også erfaringer med foreldre som motsatte seg at barneverntjenesten skulle snakke med barnet alene. Hun sa:

«Det er jo også foreldre som ikke vil at vi skal snakke med barnet, og som synes at barnet snakker med mange nok instanser, og det er vanskelig for da blir jo ikke det barnet selv mener, det som kommer frem».

Informantens erfaringer kan fortolkes på flere måter. Det ene aspektet er at foreldrene opplever at barnet har mange instanser å forholde seg til, og dermed ønsker å beskytte barnet. På en annen side kan foreldrenes negative innstilling til at barnevernet skal snakke med barnet bidra til at barnets syn på barnevernet blir negativt påvirket. Informantens fokus på at barnet bør snakkes med viser at hun ser barnet i lys av å være et subjekt som har rettigheter og aktivt bør få medvirke i sin egen sak (Christiansen, 2012). Barnevernet har en dobbeltrolle som både hjelpe- og kontrollinstans, og det gjør det ekstra viktig å informere om hva barnevernet kan bidra med av ulike tiltak inn i familier med behov for hjelp. Fra undersøkelsen til Lurie et al., (2018) vises det til at flere familier har opplevd kriser med barnevernets involvering i familien der manglende kommunikasjon og samarbeid, samt vansker med å forstå sammenhenger og fremgangsmåter, førte til at tilliten til barnevernet uteble. I en salutogen tilnærming viser Antonovsky (2012) til at foreldrene må ha en gjennomgående følelse av tillit, og at tilliten må komme både fra ens indre og ytre miljø hvis de skal klare å sette opplevelser i meningsfulle sammenhenger. Foreldre som av ulike årsaker motsetter seg samarbeid med barnevernet kan bli sett på som vanskelige, og med liten forståelse for barnets situasjon. I lys av Foucault maktdiskurs fremhever Foucault foreldrene som *den andre*, eller *avvikeren*, som dannes av ekspertenes kunnskap om hva som er normalt (Askheim, 2012). Dette kan forstås som at

barnevernet har makten til å definere hvem foreldrene bør være i en samarbeidsrelasjon. Igjen vil begrepet bakkebyråkrater kunne belyse mellomposisjonen som kontaktpersonen besitter når man representerer foreldrene for systemet og systemet for foreldrene. I denne mellomposisjonen er målet å sikre gode omsorgsforhold for barnet uten at relasjonen til foreldrene svekkes. Dette kan virke motsetningsfullt og krevende (Christiansen & Kojan, 2016).

Funn i undersøkelsen viser at foreldresamarbeid kan være krevende av ulike årsaker. Foreldrenes manglende aksept over å ha havnet i barnevernet, samt deres skepsis til barnevernet som fagfelt, påvirker samarbeidet negativt. Andre funn i undersøkelsen viser derimot at ved å gi god informasjon, bruke tid på å trygge foreldrene, og hjelpe dem til å forstå sammenhenger, styrker relasjonen mellom kontaktpersonen og foreldrene. Dette kan ses på som gode samarbeidsevner hos kontaktpersonen som igjen kan bidra til å fremme barnets mulighet for medvirkning. I neste kapittel vil barnets perspektiv bli belyst for hvordan medvirkning kan skapes.

4.4 Barneperspektivet og de 2 T- ene

Barneperspektivet består av to ord; barn og perspektiv, og barn antas å besitte flere kompetanser og høyere grad av autonomi jo eldre de er (Willumsen, 2005, s. 147). Nedenfor presenteres funn i analysen der to ulike aspekter av begrepet er gjeldende for barnets medvirkning, herunder Tilpasset informasjon etter alder og Tillit.

4.4.1 Tilpasset informasjon etter alder

Funn i analysen viste at graden av medvirkning var betinget av barnets alder. Jo yngre barnet var, desto mer utfordrende ble det å snakke med barnet om hele barnevernssaken. Informant 3 sa:

«Jeg har opplevd at det har vært bekymring om økonomien og da har samtalene med ungen vært mer generelle, da legger man frem i samtalen at «vi i barneverntjenesten bruker å snakke med barn, og i dag er det din tur til å fortelle. Da spør man generelt om de har mer sånn ting og klær».

Med bakgrunn i det informantene forteller kan det fortolkes til at hun ikke ønsker å involvere barnet i foreldrenes utfordringer med økonomi. Det kan videre fortolkes til at informantene

undersøker barnets livssituasjon ved å spørre om barnet om det mangler andre ting som kan ha betydning for omsorgen for barnet. Forskerne Husby og Juul (2022) ved NTNU sier at man ikke kan forvente at et lite barn setter seg ned og snakker med folk de ikke kjenner. Både språket og tilnærmingen til barnet må gjøres på begripelige måter (Wolden, 2021). Dette kan videre ses i lys av den første og den andre komponenten i barneperspektivet som uttrykker barnet som den svake der den voksne må finne løsninger som er til det beste for akkurat det barnet (Strandbu, 2011). I overnevnte utsagn kan man også tolke at barnets interesser ikke blir godt nok ivaretatt, og at barneperspektivet utfordres i spenningen mellom barns rett til beskyttelse på den ene siden, og retten til deltakelse og medbestemmelse på den andre siden. Påstanden kan understøttes av Vis, Holtan og Thomas (2012) artikkelen «Obstacles for child participation in care and protection cases – Why Norwegian social workers find it difficult» som viser til at barnevernsansatte har barrierer for å la barn medvirke. Barn unnlates å samtales med på bakgrunn av deres sårbarhet og kontaktpersonens manglende metodiske kompetanse. Barnets synspunkter blir heller ikke etterspurt av fare for å påføre barnet mer belastninger. En slik forståelse vanskeliggjør barnets rett til å medvirke. Dette fremheves av Slettebø (2008) som sier at ofte veier barns rett til beskyttelse tyngst der argumentene er at barn skal slippe å måtte ta stilling til vanskelige beslutninger, og dermed bli utsatt for flere belastninger. Slike argumenter kan bli en unnskyldning for ikke å snakke med barn, og dermed frarøves de muligheten for fremme sine meninger.

I veilederen «Snakk med meg – en veileder om å snakke med barn i barnevernet» (2009) fremheves det at usikkerhet ofte er årsak for at barnevernsansatte ikke snakker med barn. Dette understøttes i studien av Aas (2012) «Å samtale med barn i barnevernet er mye mer enn bare å snakke med...». Den viser at det er langt igjen for barnevernsarbeidere å snakke med barna om følelsesmessige vanskelige forhold. Studien viser videre at barnevernsarbeidere er redde for å såre barna ved å ta opp vanskelige forhold, noe som kan skape en usikkerhet i barnet ved å ikke få nok informasjon til å forstå sammenhenger. Når barnet ikke forstår sin situasjon vil det lett danne seg sin egen forståelse, og de tar gjerne utgangspunkt i seg selv og knytter det til noe de har gjort, eller unnlatt å gjøre som en årsak (Aas, 2012).

Informant 2 hadde også erfaringer med små barn og det å skulle gi dem forståelig informasjon. Hun erfarte at det ble større utfordringer i tiltaksarbeidet når barna ikke hadde vært ordentlig involvert i undersøkelsen. Hun sa:

«Det begynner jo alltid der, i undersøkelsen altså. Hvis viktig informasjon er utelatt der så kjenner ikke barnet sin egen sak, de vil ikke kjenne igjen, eller skjønne hva de svarer på når de blir spurt om hvilket hjelpetiltak som kan være til hjelp for dem»

Informantens utsagn kan fortolkes til at samtalen med barnet kan foregå på en måte som gir lite mening for barnet hvis barnet ikke har vært involvert fra oppstarten av sin sak. Dette kan videre fortolkes til at barnet ikke blir sett på som en aktiv deltaker med mulighet til å kunne påvirke eller bli hørt. Aas (2012) viser til at ved å ha forståelse for barn som aktiv deltakende i sin egen utvikling vil det ha betydning for hvordan barnevernet forholder seg til barn. Barn i barnevernet trenger å få styrket opplevelsen av sammenheng, av mestringsevne og opplevelse av kontroll med hva som skjer i eget liv. En slik hjelp til meningsdanning kan hjelpe dem til å ikke påta seg skyld eller å unngå at barnet havner i offerposisjon som følge av barnevernsarbeiderens manglende inklusjon. Sandbæk (2004, s.106) viser til at det også kan oppstå dilemmaer i barns aktørskap når voksne hjelpere spør barn. Det kan være barn som blir bedt om å fortelle hva de ønsker og som blir skuffet når deres ønsker ikke kan innfris.

På en annen side viser Ulvik (2009) til at barn utvikler seg ved å delta i sosialt organiserte hverdagspraksiser, og i felles meningsskapende prosesser. Mening og meningsskaping er sentrale begreper i deler av en sosiokulturell teori. Dette kan videre understøttes fra det sosiokulturelle perspektivet fra Vygotskys tenkning som sier at når barn deltar i aktiviteter sammen med voksne utvikler de kunnskap, tanker og holdninger som kan hjelpe dem å skape mening og lære om sin verden (Woolfolk, 2004, s. 71). Dette kan ses opp imot Informant 1 sin erfaring der hun opplevde at barnet fikk mer medvirkning når hun var mer konkret i samtalen med barnet. Hun sa:

«Når det kommer til barnets medvirkning så er det at jo mer konkret man er, jo tydeligere blir dette for barnet og man gir barnet forutsetninger til å medvirke i egen sak».

Sitatet kan fortolkes til at informantene erfarer at kunnskap om kommunikasjon med tilpasset språk kan fremme barnets medvirkning. Et tilpasset språk vil muligens bidra til at barnet forstår mer av seg selv og sin situasjon, og dermed gis det mulighet for å kunne medvirke og si sin mening. Når barnet får mulighet til å snakke og dele på tanker vil barnet inngå i en sosial interaksjon med kontaktpersonen der barnet kan bli sett og få hjelp til å forstå sin situasjon bedre. Dette forutsetter at kontaktpersonen har den nødvendige kompetansen på hvordan barnet bør kommuniseres med i en slik situasjon. Ulvik (2009) fremhever at sosial interaksjon er forankret i delte meningssystemer der subjektive meninger og synspunkter er formet gjennom felles meningsskaping. De er forhandlet fram og samskapt av barn og deres

relasjonspartnere. Ut ifra barneperspektivets individuelle nivå er barnets meninger viktige når barnevernet skal ta beslutninger. Thomas (2002) viser til i sin studie «Children, family and the state: Decision-making and child participation» at barnet har en forventning om å bli snakket med. Deres rangeringer for hva som er viktig i beslutningsprosesser er blant annet å bli lyttet til og få si sin mening. Studien viste også at barnevernsarbeiderens frykt for at barnet skulle bli skuffet over å ikke få sin vilje igjennom var sterkt overdrevet. En av de andre informantene fortalte også om sine erfaringer med å skulle tilpasse informasjonen etter alderen. Hun sa:

«Når det er små barn så gir man den informasjonen man kan, men når det er snakk om foreldreveiledning så gir man tilpasset informasjon til barnet om dette».

Informantens erfaringer kan fortolkes til at barnet får tilpasset informasjon som det har forutsetninger til å forstå, men at det er barnets foreldre som blir involvert, og som medvirker i barnets sak. Sett ut ifra et normativt perspektiv på deltakelse trenger barn også beskyttelse. Samtidig som de er selvstendige er de også sårbare med manglende kompetanse på å ta valg i enkelte situasjoner (Christiansen, 2012). På en annen side har barnevernsfeltet i de seneste årene forsterket foreldrebaserte veiledningsprogrammer der barnet i liten grad deltar. Barnets stemme blir i disse veiledningsprogrammene fraværende (Christiansen, 2012).

En av de andre informantene hadde også erfaring med små barn. Hun fortalte at hun ikke informerte barnet hvor hun kom i fra, eller hvorfor hun ønsket å snakke med barnet siden barnet ikke ville forstå hva det ville si å ha et tiltak, eller en tiltaksplan i barnevernet.

Informanten sa:

«Poenget er bare at de skal høres, de trenger ikke å vite at det er en plan».

Informantens uttalelse kan fortolkes til at samtalen kan omhandle hverdagslige ting, da barnet ikke gjøres kjent med sin sak. Informanten poengterer at *de* ikke trenger å vite at de har en plan, noe som kan fortolkes til at barnet ikke trenger å være kjent med at det mottar hjelpetiltak ifra barnevernet. Barnet i dette tilfelle gis lite informasjon, og dermed frarøves det muligheten til å kunne si sin mening. Christiansen (2012, s. 24) viser til at barnevernsansatte mangler kompetanse i hvordan de skal snakke med barn, og at de har en oppfatning av at barnets deltakelse ikke er nødvendig da de allerede har gjort seg opp en mening før involvering av barnet kommer på tale. Dette viser at barnets eget perspektiv utfordres og at barnet i liten grad ses på som en handlende aktør. Ifølge Slettebø (2008, s. 14) er

barneperspektivet mangelfullt så lenge barn og unges egne meninger ikke får komme frem. For å fremme barnets egne synspunkter bør hensynet til alder og modenhet alltid vurderes etter at barnet har fått anledning til å gi uttrykk for sin mening. Når barneverntjenesten snakker med barn skal formålet være at barnet blir gitt tilpasset informasjon slik at barnet gis anledning til å skulle uttale seg (jf. bvl, 1992, § 1-6). Et lite barn vil i liten grad kunne danne seg meninger rundt sin situasjon, men noe av informasjonen som gis kan tenkes å kunne være forståelig for barnet slik at barnet gis mulighet for å kunne uttale seg. Dette viser Paulsen (2016, s. 9) til i sin studie «Ungdommers erfaringer med medvirkning i barnevernet». Ungdommene fortalte at samtalene med barnevernet fra den tiden de var i barnehagealder stort sett var engangstilfeller, og at de husker at de sjeldent var invitert til møter med barnevernet.

I erfaringen informantene fremstiller kan barnet bli frarøvet sin subjektstatus, og gjensidigheten i dialogen uteblir. Opplevelsen av å ha en fellesopplevelse i situasjonen vil være utelukket ved manglende gjensidighet (Aamodt, 2014, s. 57). Sandbæk (2004, s. 100) belyser spørsmålet om barnets alder kan rettferdiggjøre den ulike behandlingen av barn og voksne. Om barnets alder er den eneste opplysningen vi har vil mange mene noe om dette barnet ut ifra utvikling da det følges av et universell mønster. Informantens erfaringer viser at det er et asymmetrisk maktforhold mellom voksne og barn, og barns avhengighet av voksne er en del av den virkeligheten som definerer barndom (Sandbæk, 2004). Forståelsen av medvirkning har altså betydning for praksis, hvordan man ser på medvirkning er tett knyttet til hvordan man ser på barn. Ser man på barnet som en kompetent aktør i sitt eget liv, ser man også verdien av at de involveres i beslutninger (Paulsen, 2022, s. 58).

I doktoravhandlingen til Nordvik (2021, s. 134-135) «Barnets rett til medbestemmelse ved omsorgssaker» blir det belyst at rettigheten for barnet er dårlig forstått, og spesielt i forhold til hvilke barn som er kapable til å danne seg egne meninger. Barn må ses på som dyktige, og ikke bare fremstilles som sårbare, selv om deres sårbarhet skyldes at de tilhører en spesiell utsatt gruppe, eller at de er sårbare i kraft av å være barn. Nordvik viser til at det uunnværlige motstykket til barns avhengighet av andre for å gi dem omsorg og beskyttelse, er barns medvirkning.

Oppsummert viser funnene i dette kapittelet at flere av informantene hadde behov for å beskytte barnet og ikke fortelle dem hvor de kom ifra, eller hva saken deres omhandlet. Barnets lave alder ble sett på som en barriere for å involvere barnet i sin egen sak. Samtidig viste datamaterialet at flere yngre barn ble involvert, og at de fikk tilpasset informasjon etter

deres alder. Dette kan bidra til en økt oppmerksomhet omkring hvorvidt kontaktpersonens mangelfulle holdninger om barnet som en handlende aktør bidrar til manglende medvirkning.

4.4.2 Tillit

Dette funnet har relevans under funnet om relasjonskompetanse kapittel 4.1, men dette aspektet inngår i barneperspektivet og er mer preget av holdning og kunnskapsperspektivet som vi har. Begrepet tillit har vært omtalt som grunnleggende for barns medvirkning. I dette kapittelet drøftes tillit i lys av barneperspektivet, og hvordan man med tillit kan muliggjøre medvirkning for barnet. Informant 1 sa:

«Det jeg tenker er at den ærligheten og åpenheten er grobunn altså, at det blir gjennomiktig for dem, det er der man får mest til medvirkning, når man er ærlig hvis du skjønner. Når de ser at «sånn er det» da innser de det på en annen måte liksom».

Det informantene erfarer kan fortolkes til at hun opplever at samarbeidsrelasjonen styrkes når man er direkte og tør å være ærlig. Ærlighet i relasjonen skaper både tillit og trygghet for barnet, «de ser det på en annen måte» sier informantene. Det kan videre fortolkes til at barnet får en større innsikt i egen situasjon, noe som fremmer medvirkning når barnet blir bevisst både seg selv og sine ytre omgivelser. Informanten bruker ordet «gjennomiktig» og ordet kan relateres til Forandringsfabrikkens rapport «Forstå det viktigste» (2020, s 9) som viser til at informasjonen barna får, de voksnes væremåte i møte med dem, samt hva som skjer etter at de har fortalt, har stor betydning for dem, og ses på som det aller viktigste. Sitatet fra informantene kan videre fortolkes til at det også kan være utfordrende når vanskelige temaer skal videreformidles. For å kunne samtale på måter som er forståelige for barn trenger kontaktpersoner profesjonell kompetanse som består av teoretisk kompetanse om forskningsbasert viten, og personlig kompetanse der vi uttrykker vår evne til å bry oss (Skau, 2017). I veilederen «Snakk med meg» (2009) blir det påpekt hvor viktig det er at voksne loser barn gjennom følelsesmessige påkjenninger og ubehagelige opplevelser ved å være sensitiv og legge til rette for at barnet skal forstå seg selv, og det som foregår rundt dem. På en annen side viser informantens uttalelse at hun har en økt oppmerksomhet på barnet når hun reflekterer rundt det å være ærlig slik at barnet kan forstå sin egen situasjon. Ser man dette ut ifra barnets perspektiv der barnets tanker og følelser får komme frem, er det viktig at barnet har tillit til den de skal snakke med.

Alle informantene var bevisste på at ansvaret for å skape tillit lå på kontaktpersonen.

Informant 2 beskrev det som tidkrevende å skulle skape, samt ivareta tilliten, hun uttrykte det slik:

«Man får ikke tillit hos folk bare for at man møter opp og heter barnevernet, det betyr ikke at noen skal ha tillit til meg. Du må vise folk at de kan føle tillit. Så det hemmer jo veldig. Dette med liten tid hemmer veldig, det opplever jeg».

Informantens uttalelse kan fortolkes til at det er utfordrende å ha tillit hvis man ikke klarer å holde kontinuiteten oppe og møte barnet jevnlig. Informanten sier at barnet må kunne føle på tillit. Dette tegner et bilde av hvor tid- og ressurskrevende det kan være å skulle ivareta tillit over tid, og spesielt når kontinuiteten uteblir. Videre kan det tolkes til at informanten erfarer at tillit er noe som skapes i relasjonen mellom tjenesteyter og klient, da hun uttaler at det å komme fra barneverntjenesten ikke automatisk gir tillit. Informanten fulgte opp med et eksempel på hvor sårbare barna ofte var i kontakten med barnevernet, og at relasjonen og tilliten kunne bli brutt ved avlysninger av avtaler. Hun sa:

«Hvis du plutselig er syk til et møte du skulle ha, eller en telefonsamtale, da har du ødelagt alt, du har brutt den tilliten, du brøt løfte om at.. ja ikke sant.. ja barn er veldig sånn svart/hvit så det må være forutsigbart for de barna».

Her fortolkes informantens utsagn til at hun har fokus på barns sårbarhet i kontakt med barnevernet, og at tillit i relasjonen er en forutsetning for å kunne gi barna medvirkning. Paulsen (2020, s. 15) viser til at rammene må være gjennomtenkt i medvirkningsprosesser der man søker å skape trygge og åpne møter med barnet til stede. Om dette er mulig avhenger av hvilke ressurser de ansatte har med å skape relasjoner og bruke tid med barnet. Begge utsagnene til informanten kan fortolkes til at hun mener at barnevernsansatte bør strekke seg langt for holde avtaler da tillit i relasjonen bygges av kontinuitet i samarbeidet, noe som igjen legger grunnlag for trygghet og forutsigbarhet. I et medvirkningsperspektiv vil barnet i større grad kunne åpne seg og fortelle når de er trygge på den de skal fortelle til. Dette understøttes av Røkenes og Hansen (2012, s. 180) som fremhever at betydningen av å føle tillit og oppleve at fagpersonen har nok tid, bidrar til at det skjer en positiv utvikling der klienten åpner seg for den andre.

Informant 1 hadde flere erfaringer fra sitt tiltaksarbeid der hun hadde reflektert over hva som skapte tillit. Etter å ha arbeidet noen år i barneverntjenesten hadde hun gjort seg noen tanker om temaet:

«Jeg husker jeg tenkte; «hvorfor kamuflerer vi alt, hvorfor kamuflerer vi så mye, kan vi ikke bare si det sånn som det er»? Jeg tror at det mange ganger.. ja jeg tenkte at hvorfor skal man alltid si det på en sånn kamuflerende måte, er det hensiktsmessig? Hvorfor ikke kalle en spade for en spade?»

Ut fra informantens uttalelse kan det fortolkes til at hun har erfart at tilliten svekkes i relasjonen med barnet når man tilslører saken og ikke informerer på en måte som gjør slik at barnet forstår. Når det legges til rette for en åpen tilnærming blir medvirkningen reell der barnet kan få utviklet sin kompetanse gjennom å formidle tanker og meninger, og å gjøre vurderinger og ta valg (Paulsen, 2022, s. 42-43). En kamuflering av informasjon vil begrense muligheten for medvirkning da barnet ikke gis forutsetning for kunne danne seg egne meninger og ta egne valg. Lurie et al., (2018, s. 24) viser til i sin undersøkelse at barn uttaler at barnevernet må snakke mindre og lytte mer. I tillegg sier barn at personlige egenskaper som at kontaktpersonen «viser at de bryr seg» har betydning for å føle tillit. Kontaktpersonen i barnevernet er den som har førstehåndskunnskap om barnet og familien. Møtene og oppfølgingen skjer med kontaktpersonen til stede. En viktig kompetanse i disse møtene er den personlige kompetansen som kommer til uttrykk i menneskesynet overfor den andre. En personlig kompetanse er avgjørende for hvor langt man vil kunne gå med den teoretiske kunnskapen, og sier noe om hvilken unik betydning den har i relasjon til andre (Skau, 2017, s. 61). I et annet perspektiv er tillit nært knyttet til makt. Uttalelsen som informanten erfarer er tidligere blitt belyst igjennom forskning (Helsetilsynet, 2019; FHI, 2020) der barn forteller at de ikke har visst om deres tiltakssak i barnevernet. Dette kan relateres til at informasjonen som har vært gitt kan ha vært tilslørt. I et maktperspektiv kan dette belyses igjennom Max Webers maktteori som viser til at makt kan skape tillit fordi en person tror at andre har makt til å gjøre ting han selv ikke kan (Grimen, 2001). Med å kamuflere informasjon kan makten oppleves som inngripende da makt hviler på tillit, og tillit kan la en person få sin viljen igjennom uten å gjøre motstand (Grimen, 2001).

Informantenes erfaringer bidrar til en økt forståelse om at tillit er en viktig faktor som kan muliggjøre medvirkning for barn i egen sak. Med kunnskap om hvordan man gir barnet god informasjon økes tilliten og medvirkningen for barnet. Avlysninger av avtaler, mangel på tid, samt kamuflering av informasjon som barnet trenger, minsker tillit og dermed medvirkning. I neste kapittel vil flere av de overnevnte faktorene som kan hemme barnets medvirkning bli belyst.

4.5 Organisatoriske utfordringer

Funn i analysen viste at informantene erfarte organisatoriske utfordringer i barnevernets system som hemmende for barn og unges medvirkning. Blant annet ble høy turnover, stor saksbehandlingsmengde, og mangel på tid faktorer som påvirket oppfølgingen av barnet og hjelpetiltakene. Dette vil bli belyst i de neste to kapitlene.

4.5.1 Turnover

Flere av informantene hadde erfaringer med stor turnover i barneverntjenesten, noe som resulterte i at hjelpetiltakssakene ble stående aktive uten kontaktperson over tid. Informant 2 sa:

«Alle klager på; «skal det komme en ny nå, skal jeg være nødt til å fortelle dette på nytt igjen, vi har jo snakket så godt i lag, dette vet jo du». Ja dette er jo ei kjempestor utfordring».

Informantens uttalelser fortolkes til at hun føler på frustrasjonen overfor barn og familier som opplever mangelfull oppfølging fra barneverntjenesten. For kontaktpersoner i barnevernet er deres ansvar blant annet å sikre at det enkelte barn får nødvendige tjenester og hjelpetiltak når de har behov for det. Dette står beskrevet i barnevernlovens formålsparagraf (1992, §1).

Barnevernsfeltets kompleksitet krever at kontaktpersonene både har kunnskap om lovtekster og forarbeider, og ikke minst at de har gode evner til kritisk refleksjon. Dette skal sikre at barn og familier får faglig og forsvarlig hjelp (NOU: 2009:8). Når kontaktpersoner slutter eller blir borte over tid forsvinner denne kompetansen. I tillegg gir det belastninger på de kontaktpersonene som står igjen.

Barn med tiltak i barneverntjenesten har på grunn av forholdene i hjemmet eller av andre grunner særlig behov for hjelp (jf., bvl. 1992, § 4-4). Sett i lys av høy turnover er det sårbart for barn og familier når barnevernet mangler ansatte som skal følge opp hjelpetiltakene. Det informantene forteller kan det fortolkes til at barnets særlige behov for hjelp ikke blir ivaretatt. Det kan igjen føre til negativ utvikling med store konsekvenser for det enkelte barn. Paulsen (2016, s. 12) viser til at barn som opplever manglende hjelperelasjoner beskriver at de føler seg behandlet som en ting og ikke som en person. Her utfordres det normative og rettighetsorienterte perspektivet på barnet som viser hvordan man skal behandle barnet som en aktør (Christiansen, 2012). Dette kan også ses i lys av et maktperspektiv der klienten kan oppleve avmakt i relasjonen når hjelper uteblir. Haugland (2008, s. 288) sier at avmakten kan

føles som det motsatte av å ha innflytelse, og at mange av barneverntjenestens brukere har lang historie med avmakt i systemet. Eksempler er tiltaksplaner som er laget for at saksbehandler skal ha en plan for det som skal skje i saken, og bare unntaksvis blir disse evaluert sammen med brukerne. Informant 3 hadde også erfaringer knyttet til turnover, hun sa:

«Det gjør sånn at det blir et upersonlig system, du får kanskje relasjon med én, men så blir den borte, og kanskje klarer du å få en relasjon til neste som kommer inn, men så blir den også borte».

Informantens uttalelser kan fortolkes til at barnevernets system med stor turnover påvirker barn og unges mulighet for medvirkning når stabile relasjoner og kontinuitet uteblir. Gode relasjoner og kontinuitet er viktige faktorer som skaper medvirkning. I forskrift om medvirkning og tillitsperson (2014, §5) vises det til at barnets medvirkning er en prosess som må utøves under hele sakens forløp i barnevernet. Med bakgrunn i informantens uttalelser vil det være lite sannsynlig at det oppleves meningsfullt for barnet med hyppige utskiftninger av kontaktpersoner. Slike erfaringer som informanten beskriver understøttes fra tidligere forskning (Paulsen; 2016, Slettebø; 2008) som viser til at barn med manglende oppfølging i barnevernets system i enkelte tilfeller ikke har møtt saksbehandler.

Informant 4 hadde også erfaringer med høyt sykefravær og turnover, og hun uttalte:

«Jeg tenker, hva gjør kommunen for disse barna? Det er jo vi som saksbehandlere som sitter med disse bekymringene og slitet og alt».

Informantens uttalelse kan tolkes til at hun opplever en frustrasjon som barnevernsansatt, og at hun blir negativt påvirket av å måtte stå i situasjoner der hun opplever at barn og familier ikke får den hjelpen de trenger. Informanten stiller spørsmålstegn til hva kommunen gjør for disse barna. Det kan videre fortolkes som at hun signaliserer at ansvaret ligger på et høyere nivå. Informanten sier at saksbehandlerne sitter igjen med bekymringer og slit. Slike belastende faktorer uten mulighet til å kunne endre eller påvirke, kan gjøre ansatte syke. Med begrepet bakkebyråkratene synliggjøres ubalansen som kontaktpersonen må balansere mellom brukerens behov på den ene siden, og organisatoriske krav på den andre siden.

Nøkkelposisjonen som kontaktpersonen befinner seg i krever at samhandlingen og relasjonen med barnet og familien er god, da den har stor betydning (Christiansen & Kojan, 2016, s. 122). Temaet om turnover og sykefravær er til stadighet utfordret og diskutert. I en artikkel fra Fontene (2021) står ansatte i barnevernet frem og forteller om stor turnover og høyt

sykefravær. De poengterer at dette er sårbart da det til syvende og sist rammer sårbare barn og familier. Ansatte sliter seg ut på jobb, og arbeidspresset er for stort. Dette gis utslag i høy turnover og ansatte som slutter siden de ikke klarer å stå i jobben over tid. Sett i lys av barnets perspektiv vises det til i forskningsprosjektet til Gulbrandsen, et al., (2014), at en forutsetning for at barnevernet skal lykkes med medvirkning er at de har tilstrekkelig med ressurser og faglige betingelser som gjør medvirkning og meningsarbeid for barnet mulig. En slik forutsetning vil innebære en stabilitet i barneverntjenesten med ansatte som klarer å stå i jobben over tid.

I oppsummering viser kapittelet at ansatte i barneverntjenesten opplever frustrasjon som følge av høy turnover i tjenesten. Ikke bare på sine egne vegne, men vel så mye en frustrasjon over barn og familier som må forholde seg til nye kontaktpersoner, og som opplever lite kontinuitet i aktive hjelpetiltakssaker. Ansatte gir også uttrykk for at turnover-problematikken ikke blir prioritert på et høyere nivå, og bekymrer seg for at barna blir skadelidende som følge av dette.

4.5.2 Stor saksbehandlingsmengde og mangel på tid

Funn i analysen viser at samtlige av informantene erfarte mangel på tid og stor saksbehandlingsmengde som en barriere for at barnet fikk medvirke.

Informant 1 fortalte at hun ofte opplevde at hun manglet tid for å klare å følge opp tiltakssakene sine, og at det ble gjort vurderinger om hvordan dette kunne løses for å unngå en forskyvning. Hun sa:

«.. Folk har jo gjerne fullt opp med egne saker. Så må man gjøre en vurdering i dette, hvor hensiktsmessig er det å sende en som ikke har hatt kontakt med barnet for å snakke med barnet, hva kan man tenke om medvirkning da?»

Informantens erfaringer kan fortolkes til at det gjøres vurderinger som er knyttet til barnets medvirkning når det blir drøftet om det er hensiktsmessig at andre kontaktpersoner følger saken i deres fravær. Dette kan videre fortolkes til at informanten har fokus på den allerede etablerte relasjonen mellom kontaktperson og barnet, og at den ses på som viktig for ivaretagelse av medvirkning. Informanten beskriver å komme i et krysspress på om barnet har en reell medvirkning når de muligens skal samtale med noen de ikke kjenner. Dette belyses av

Paulsen (2022, s. 84-85) som viser til at barnets mulighet for medvirkning påvirkes av organisatoriske forhold der relasjonen mellom kontaktperson og barnet blir utfordret når den ansattes handlingsrom begrenses. Videre fortalte Informant 1 at hun hadde mange saker som krevde tett oppfølging, og at med mangel på tid ble disse forskjøvet. I tillegg fikk hun nye saker på lista si. Hun sa:

«Jeg legger opp til seks uker mellom hver gang jeg snakker med barnet, mens det som oftest skjer er jo at det er kø på andre saker som er startet opp og da vil alle de evalueringstidspunktene flytte på seg».

Informantens erfaringer kan fortolkes til at hun ikke klarer å gjennomføre tidsfristen hun har satt i oppfølgingen av hjelpetiltakssakene sine. Møtetidspunktene blir forskjøvet som følge av stort arbeidspress. Informanten sier at «alle evalueringstidspunktene vil flytte på seg», noe som kan tolkes til at hun har flere tiltakssaker som blir berørt, og at flere barn opplever at oppfølgingen ikke blir tilstrekkelig. Barnevernloven (1992, § 4-5) sier om oppfølging at det skal gis et tidsperspektiv for den videre oppfølgingen av tiltakene, og at det bør foreligge en plan for oppfølging. Barn med hjelpetiltak i barnevernet har særskilte behov for god hjelp og tjenester og tiltak etter den loven skal være forsvarlige (jf. bvl.1992, § 1-4). Når kontakten og oppfølgingen blir mangelfull, vil det kunne hemme medvirkning. Bufdir (2021) viser til at 72 % av barn som mottok hjelpetiltak i 2020 var små barn mellom 0-2 år. I lys av dette vet man at små barn gjør sin største utvikling i sine første leveår, noe som medfører sårbarhet om omsorgen har mangler. Det vil ut ifra et barnevernfaglig perspektiv være viktig at barnet og foreldrene får den hjelpen de er i behov av for å hindre en mulig skjevutvikling på barnet fra tidlig alder. I et medvirkningsperspektiv viser Paulsen (2016, s. 139) til at det må være et mål for saksbehandler å jobbe mot mer kontinuitet da det er større sannsynlighet for mer medvirkning ved flere møtepunkter. Dette vil kreve en anerkjennelse av at medvirkning avhenger av forholdet til saksbehandler og dette krever langsiktig arbeid og bruk av tid. I følge Brodie et al, (2009) vises det til at i alle aktiviteter der noen medvirker påvirkes av maktrelasjoner. Dette gjelder særlig lik eller ulik tilgang og anledning til å medvirke. Når barnet i liten grad møter kontaktpersonen for oppfølging av tiltaksplan, vil medvirkningsperspektivet være påvirket av en ubalanse i makten dem imellom.

En annen informant hadde også erfaringer med at tiden ikke strakk til som følge av alt som skulle dokumenteres. Hun sa:

«Nå jobber vi på en plass der det kan koke til tider, og tid er ikke noe man har flust av, og med økt dokumenteringskrav og det som er, så har man ikke flust med tid og man må på en måte prioritere»

Informantens uttalelser kan fortolkes til at hun står i utfordrende situasjoner med stor arbeidsmengde som påvirker oppfølgingen av barnet. Informanten sier at man må på en måte prioritere, noe som kan tolkes til at dokumenteringsplikten kan gå foran barnet i barnevernssaken. Kommunesektorens organisasjon (KS, 2017) utredet en veileder for å rettlede og hjelpe kommunal sektor i håndtering av saker som vedrører barnevern. Der vises det til at det hører med i god forvaltningsskikk å sørge for tilstrekkelig journalføring og arkivering, slik at det kan gjøres rede for hva som er gjort i saken. Dette ses også i barnevernloven (1992, §1-4) der forsvarlighetskravet som omhandler krav om forsvarlig dokumentasjon kommer frem. Dokumenteringskrav er viktig, saken skal være godt opplyst og oppdatert. Utfordringen er at dokumenteringskravene kan gå på bekostning av oppfølgingen av barnet. Slik informanten erfarer kan det tolkes til at dokumenteringskravene kan hemme kontinuiteten i oppfølgingen av barnet.

Informant 2 hadde erfaring fra å jobbe i ulike team i barneverntjenesten, og fortalte at når det var snakk om omsorgsovertakelse så fikk barnet mye mer informasjon enn når barnet skulle ha et frivillig hjelpetiltak. Informant 2 sa:

«Omsorgssaker er helt annerledes igjen, der er de veldig informert «Da er det slik og slik og de må vite slik og slik.. Vi ivaretar dem på ulik måte»

Informantens uttalelse fortolkes til at barnet i større grad medvirker når det er snakk om en omsorgsovertakelse enn ved frivillig hjelpetiltak. Dette kan forstås i lys av at barnet er i en mer alvorlig situasjon når det snakkes om at barn flyttes ut av hjemmet. Samtidig fremhever barnevernlovens formålsparagraf at barnet skal gis rett hjelp til rett tid, og at alle avgjørelser som skal tas om barnet skal være til barnets beste (bvl. 1992, § 1-1). Det kan være vanskelig å vurdere om barnet gis rett hjelp til rett tid når barnet i liten grad medvirker og kommer til ordet i sin egen sak. Dette understøttes av helsetilsynets rapport (2019) som viser til at medvirkning er viktig, men det viktigste er å få frem barnets egen beskrivelse om sin egen situasjon. I rapporten «Nå vet vi bedre hva vi gjør» utgitt av Kommunesektorens organisasjon om evaluering av hjelpetiltak, viser Thomsen, Christiansen og Hellem (2012, s. 3) til at barneverntjenesten har behov for å vite om hjelpetiltakene som iverksettes virker.

Arbeidsmåter og hjelpetiltak skal være til nytte for barnet, ungdommen og deres familier. Når

tiltaksplanen brukes aktivt, er den selve «grunnlagsdokumentet» for samarbeidet mellom den enkelte bruker og barnevernets kontaktperson. Det skal tydeliggjøres hva som er barnets behov, og hvordan behovene skal imøtekommes (Thomsen et al., 2012, s. 8).

Samlet sett viser informantenes uttalelser at mangel på tid og stor saksbehandlingsmengde bidrar til færre møtepunkter med barnevernet. I tillegg må kontaktpersonene vurdere om det er hensiktsmessig å sende en annen som ikke har møtt barnet i oppfølgingen når de ikke har mulighet å følge dette opp selv. Deres refleksjoner er at barnet ikke vil snakke med en fremmed, og dermed blir beslutningene at man utsetter oppfølgingen. Dette resulterer i lite kontinuitet og kontakt med barn og unge i en aktive hjelpetiltakssaker.

5 Avslutning

Tema for masteroppgaven er barn og unges medvirkning i barnevernet der fenomenet «medvirkning» har vært brukt som bakteppe for fortolkning og analyse av informantenes erfaringer.

I oppgaven har følgende problemstilling vært undersøkt:

Hvilke forhold erfarer kontaktpersoner i barnevernet har betydning for at barn og unge med hjelpetiltak skal få medvirke i egen sak?

Det har vært gjennomført fire kvalitative intervju med kontaktpersoner fra tre ulike kommunale barneverntjenester. I tillegg har tidligere forskning og teori blitt brukt til å støtte opp under innhentet empiri. Undersøkelsen har fire hovedfunn som oppsummeres her.

Relasjonskompetanse fremheves som en viktig egenskap hos kontaktpersonen for å fremme medvirkning for barn og unge i en barnevernssak. Deres erfaring er at relasjonen til barn og unge må bygges på et fundament av trygghet og tillit, og at det kreves kontinuitet i oppfølgingen hvis barnet skal gis mulighet for å kunne medvirke. I tillegg viser funn at relasjonskompetanse også har en praktisk betydning ved at kontaktpersonen tilrettelegger for at barnet kan medvirke via andre instanser, eller at det blir tilrettelagt for at barn og unge kan møte barnevernet uten at foreldrene er til stede.

Samarbeid med både barn, ungdom og foreldre fremstår som en forutsetning for medvirkning. I samarbeidet med ungdommene trekker informantene frem at samarbeidet blir tilrettelagt ut ifra ungdommens premisser om hvordan samarbeidet skal være. Informantene fremhever at barrierer for samarbeid med ungdom oppstår i krysspresset mellom makt og hjelp, og at dette kan hemme for ungdommenes medvirkning. I samarbeidet med foreldrene erfarer informantene at et godt foreldresamarbeid oppstår når foreldrene har fått god informasjon og har fått tid til å bli trygge på kontaktpersonen. Et godt foreldresamarbeid var en forutsetning for de yngste barnas medvirkning da undersøkelsen viste at de yngste barna ikke var direkte involvert i samarbeid med kontaktpersonene.

Kontaktpersonenes barneperspektiv er betydningsfullt for barn og unges medvirkning. Studiets funn viser også at tilpasset informasjon etter barnets alder, samt god tid på å etablere tillitsfulle relasjoner, fremmet medvirkning for de yngste barna. Kontaktpersonene snakket som oftest med de yngste barna på skolen eller i barnehagen, og deres erfaringer var at barnet ofte ikke forstod hvem barnevernet var, eller hva samtalen omhandlet. Samtidig viste funn at

enkelte av de yngste barna fikk tilpasset informasjon og dermed mulighet for å kunne forstå hva saken sin omhandlet. Videre viste funn at de yngre barna også fikk ha med seg en støtteperson i samtaler med barnevernet, eller at kontaktpersonene hadde etablert god relasjon til dem og deretter kunne snakke med dem alene.

Barnevernets organisatoriske utfordringer bidrar til at møtepunktene med barn og familier blir forskjøvet, og dermed også deres medvirkning. Stor saksbehandlingsmengde, stor turnover og mangel på tid hemmer oppfølging av tiltaksplaner, og i enkelte saker blir barn og unge stående uten kontaktperson over lang tid. Informantene erfarte at manglende oppfølging svekket barn og unges tillit til barnevernet, i tillegg bekymret de seg for barna og ungdommen som fikk lite oppfølging.

Samlet sett viser funnene i undersøkelsen utfordringer knyttet til de yngste barns medvirkning i barnevernet hvor viktige spørsmål om disse barnas rett til medvirkning er tilslørt av normative perspektiv. Dette handler om at kontaktpersonene ønsker å beskytte barnet fordi barnet blir sett på som sårbart og trenger beskyttelse. Dermed blir informasjonen som barnet trenger for å ha forutsetninger for å kunne forstå, holdt tilbake, og også deres mulighet for å kunne medvirke. Dette gir grunnlag for refleksjon rundt medvirkning som fenomen og i praksis, og hvordan medvirkning for det enkelte barn skal bli en realitet både innholdsmessig og i praksis. Empirien har belyst at medvirkning skjer i et mer praktisk rettet perspektiv der fokus for informantene har vært å tilrettelegge for samtaler og samarbeid med utgangspunkt i en god og etablert relasjon. Empirien viser i liten grad hva samtalene med barn og unge har omhandlet, og hvordan barnets stemme har kommet frem i samtalen.

5.1 Implikasjon for videre forskning

Denne undersøkelsen viser at det er utfordrende å få til medvirkning for barn i barnevernet, og spesielt for de yngste barna. I tillegg viser undersøkelsens funn at det er lite fokus på innholdet i samtalen mellom kontaktpersonen og de yngste barna. Dette kan muligens si noe om at barnevernet mangler kunnskap og kompetanse for hvordan man kan kommunisere med yngre barn på begripelige måter. Samtidig viser funnene en variasjon i de yngste barns medvirkning der noen barn ble snakket med og gitt tilpasset informasjon etter deres alder. I lys av dette kan man si at kontaktpersonens barneperspektiv er betydningsfull for barns medvirkning.

Barns rett til medvirkning har en sterk juridisk forankring, i tillegg er deres medvirkning nødvendig fra flere ulike perspektiver. Ikke minst ifra det menneskelige perspektivet der barnet skal møtes med respekt. Små barn er både avhengige og selvstendige, samtidig mangler de kompetanse i enkelte situasjoner. Til tross for dette er det viktig at kontaktpersoner snakker med barnet før de gjør seg opp en mening på om barnet har forutsetninger for å kunne medvirke. Forskning viser at deres meninger kommer frem i samhandling med betydningsfulle voksne, og dette kan relateres til at barnet trenger tid og rom for å bli trygg, og ikke minst stabil voksenkontakt. Den maktrelasjonen som ligger i samfunnet mellom den voksne og barnet kan hindre at deres medvirkning blir reell hvis barnet må ses og behandles på visse måter. Det viktigste er at barns synspunkter får komme frem, og at kommunikasjonen skal sikre at deres perspektiver blir sett og hørt. I tillegg må det en bevissthet rundt de voksnes perspektiver da deres holdninger ofte er farget av personlige erfaringer og normative forankringer (Strandbu, 2011).

Med bakgrunn i mine funn ville det være interessant i en videre forskning å se på hvordan samtalen mellom yngre barn og kontaktpersonen foregår, og hvilke tilnæringsmåter man kan fokusere på som i større grad sikrer at yngre barns medvirkning blir ivaretatt.

Referanseliste

- Aamodt, L.G. (2014). *Den gode relasjonen*. (2.utg.). Gyldendal Norsk Forlag.
- Aas, K.H. (2013). «Å samtale med barn i barnevernet er mye mer enn å bare snakke med...» - Erfaringer fra et kompetanseutviklende prosjekt i praksis. *Tidsskrift Norges barnevern* Vol. 90. Utg. 4. s. 212-224. <https://doi-org.mime.uit.no/10.18261/ISSN1891-1838-2013-04-04>
- Askheim, O. P. (2012). *Empowerment i helse- og sosialfaglig arbeid. Floskel, styringsverktøy eller frigjøringsstrategi?* (1.utg.). Gyldendal Akademisk.
- Angel, Ø. B. (2010). Barnet som aktør og kunnskapsbærer – en utfordring for barnevernets profesjonelle ekspertise. *Tidsskriftet Norges barnevern*. S. 141-151. <https://www.idunn.no.mime.uit.no/doi/10.18261/ISSN1891-1838-2010-03-02>
- Antonovsky, A. (2012). *Helsens mysterium. Den salutogene modellen*. Gyldendal Akademisk.
- Backe-Hansen, E. (2004). *God nok omsorg: riktige beslutninger i barnevernet*. Kommuneforlaget AS.
- Backe-Hansen, E. (2016). Barn og unges medvirkning I barnevernet – hvorfor og hvordan? I K. Stensæth, V. Krüger og S. Fuglestad (red.) *I transitt – mellom til og fra. Om musikk og deltagelse i barnevern*, s. 37-48. Oslo: NMH-publikasjoner, 2016:4, Skriftserie fra Senter for musikk og helse, vol. 9.
- Bae, B. (2007). *Å se barn som subjekt – noen konsekvenser for pedagogisk arbeid i barnehage*. Kunnskapsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/tema/familie-og-barn/barnehager/artikler/a-se-barn-som-subjekt---noen-konsekvenser/id440489/>
- Barnevernloven. (1992). *Lov om barneverntjenester* (LOV-1992-07-17-100). Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1992-07-17-100>
- Barne- og likestillingsdepartementet. (2009) Snakk med meg – en veileder om å snakke med barn i barnevernet. [Brosjyre] https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/bld/barnevern/q-1156b-snakk-med-meg_web.pdf
- Brodie, E., Cowling, E., Nissen, E., Paine, A.E., A.E., Jochum, V. og Warburton, D. (2009). *Understanding participation: a literature review*. UK: Pathways through participation. <https://www.scribd.com/document/353667987/Understanding-participation-A-literature-review>
- Bufdir. (2019, 18. desember). Barnevernets historie i Norge. https://bufdir.no/Barnevern/Om_barnevernet/barnevernets_historie_i_norge/
- Bufdir. (2015, 19. mars). *Hjelpetiltak i hjemmet*. https://bufdir.no/Barnevern/Tiltak_i_barnevernet/Hjelpetiltak_i_hjemmet/
- Christiansen, Ø. & Kojan, B.H. (Red.). (2016) *Beslutninger i barnevernet*. Universitetsforlaget.

- Christiansen, Ø. (2012). Hvorfor har barnevernet problemer med å se og behandle barn som aktører?. *Tidsskriftet Norges barnevern*, 89(1-02), 16-30
<https://www.idunn.no/doi/10.18261/ISSN1891-1838-2012-01-02-03>
- De nasjonale forskningsetiske komiteene. (2021) Generelle forskningsetiske retningslinjer: Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsfag, humaniora, juss og teologi;
https://www.forskningsetikk.no/globalassets/dokumenter/4-publikasjoner-som-pdf/fek_generelle_retningslinjer.pdf
- Skotheim, H. (2021, 20. januar). De har 30 prosent høyere sykefravær enn andre kommunalt ansatte. – Jobben spiser deg opp med hud og hår, sier Linda (40). *Fontene.no*
<https://fontene.no/nyheter/de-har-30-prosent-hoyere-sykefravar-enn-andre-kommunalt-ansatte--jobben-spiser-deg-opp-med-hud-og-har-sier-linda-40-6.47.761267.83ae8a322a>
- Forandringsfabrikken kunnskapsenter (2020). *Forstå det viktigste*.
https://forandringsfabrikken.no/wp-content/uploads/2021/03/Forsta_det_viktigste.pdf
- Foucault, M. (1999). *Seksualitetens historie 1: Vilje til viten*. Pax forlag.
- Glavin, K. Erdal, B. (2013). *Tverrfaglig samarbeid i praksis. Til beste for barn og unge i kommune-Norge*. (3.utg.) Oslo: Kommuneforlaget.
- Grimen, H. (2009) *hva er TILLIT* (1.utg.). Universitetsforlaget.
- Grimen, H. (2001) Tillit og makt – tre sammenhengar. *Tidsskriftet Den Norske Legeforening* 121, 3614-9. <https://tidsskriftet.no/2001/12/tema-helse-og-kultur/tillit-og-makt-tre-sammenhengar>
- Grunnloven. (1814) Kongeriket Noregs Grunnlov (LOV-1814-05-17) Lovdata.
<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1814-05-17-nn>
- Gulbrandsen, L. M., Østensjø, S., & Seim, S., (2014). Barns deltakelse i hverdagsliv og profesjonell praksis? – en utforskende tilnærming. I L.M. Gulbrandsen (Red.). *Barn og profesjonsutøvere: et samarbeidsprosjekt*. Oslo. Universitetsforlaget.
- Gulbrandsen, L. M., Seim, S., & Ulvik, O. S. (2012). Barns rett til deltakelse i barnevernet: Samspill og meningsarbeid. *Sosiologi i Dag*, 42(3-4).
<http://ojs.novus.no/index.php/SID/article/view/1019>
- Haugland, R. (2008). *Med makt til å krenke. Om makt, avmakt og motmakt i en konfliktfylt barnevernssak*. (2.utg.). Gyldendal Akademisk.
- Helsetilsynet. (2019). *Det å reise vasker øynene. Gjennomgang av 106 barnevernsaker*. Oslo.
- Hennum, N. (2011). Mot en standardisering av voksenhet? Barn som redskap i statens disiplinering. *Sosiologi i dag*, Vol40(1-2).
<http://ojs.novus.no/index.php/SID/article/view/990>
- Husby, I., Slettebø, T., & Juul, R. (2018). Partnerships with children in child welfare: The importance of trust and pedagogical support. *Child & Family Social Work*. Vol23(3) S. 443-450. <https://doi.org/10.1111/cfs.12435>

- Oterholm, I. (2003). Deltakelse og beslutninger i barnevernet. *Nordisk sosialt arbeid* Vol23(4), 217–223. <https://doi-org.mime.uit.no/10.18261/ISSN1504-3037-2003-04-04>
- Jensen, G. (2016). Brukermedvirkning og maktutøvelse – ungdom som medspiller og motspiller i barnevernet. *Norges barnevern* Vol3(4), S. 304-320.
DOI: 10.18261/issn.1891-1838-2016-03-04-13
- Johansen, I., (2014/18). Statistisk Sentralbyrå rapport. *Turnover i det kommunale barnevernet*. <https://www.ssb.no/en/arbeid-og-lonn/artikler-og-publikasjoner/attachment/175497?ts=145d565f0d8>
- Juul, R. & Husby, I., S., D. (2020). Barn som samarbeidspartnere i barnevernsarbeid. NTNU. [Barn som samarbeidspartnere i barnevernsarbeid - NTNU](#)
- Kommunesektorens Organisasjon. (2017). *Veileder, håndtering av dokumentasjon i barnevernet*. <https://www.ika-trondelag.no/wp-content/uploads/2017/02/KS-Veileder-For-handtering-av-dokumentasjon-i-barneverntjenesten.pdf>
- Kvale, S., Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju* (3.utg.). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Langballe, Å., (2011). Den dialogiske barnesamtalen. Hvordan snakke med barn om sensitive temaer. *Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress*. <https://www.nkvts.no/content/uploads/2015/08/den-dialogiske-barnesamtalen-hvordan-snakke.pdf>
- Langsrud, Fauske, H., & Lichtwarck, W. (2017). Et maktperspektiv på "gode nok foreldre" i barnevernets kontekst. *Tidsskriftet Norges barnevern*, Vol94(2). S. 126–138.
<https://doi.org/10.18261/issn.1891-1838-2017-02-05>
- Lock, A. & Strong, T. (2014). *Sosial konstruksjonisme. Teorier og tradisjoner*. Fagbokforlaget.
- Lorentsen, A.B., (2021). *Hverdagsliv i barnevernet? En kvalitativ studie av mødres erfarte hverdagsliv* [Doktoravhandling, Universitetet i Tromsø]. <https://munin.uit.no/bitstream/handle/10037/21271/thesis.pdf?sequence=3&isAllowed=y>
- Lundgren, V.G., Juritzen, T., Engebretsen, E. & Heggen, K. (2012) *Makt*. I E. Engebretsen & K. Heggen (Red.), *Makt på nye måter*. (1.utg.). Universitetsforlaget.
- Lurie, J., Sørli, H.E., Kvaran, I., og Tjelflaat, T. (2018) Familiens og barneverntjenestens erfaringer med barnevernundersøkelser. *RBKU – Psykisk helse og barnevern*. Rapport 9/2018. <https://www.ntnu.no/documents/10293/1263899358/Rapport+9-2018+-+Familiens+og+barneverntjenestens+erfaringer+med+barnevernunders%C3%B8kelse+r.pdf/4d46780c-4549-4cac-aeeb-566dc900f9ed>
- Medvirkningsforskriften. (2014) *Forskrift om medvirkning og tillitsperson*. (LOV-1992-07-17-100-§4-1) Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/LTI/forskrift/2014-06-01-697>
- NOU: 2009:8. (2008). *Kompetanseutvikling i barnevernet – Kvalifisering til arbeid i barnevernet gjennom praksisnær og forskningsbasert utdanning*. Oslo: Barne- og

- familiedepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2009-08/id558007/>
- NOU 2016:16. (2016). *Ny barnevernslov – Sikring av barnets rett til omsorg og beskyttelse*. Oslo: Barne- og familiedepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2016-16/id2512881/>
- Ormstad, S.S., Hestvik, C.H., Munthe-Kaas, H.M., Blaasvær, N., Muller, A.E., & Berg, R. (2020). Barn og unges medvirkning i barnevernet: en systematisk kartleggingsoversikt. <https://www.fhi.no/publ/2020/barn-og-unges-medvirkning-i-barnevernet/>
- Otterlei, M.T., Engebretsen, E. & Heggen, K. (2012) Forskjønning og fengselsstraff. I E. Engebretsen., K. Heggen (Red.), *Makt på nye måter*. (1.utg., s.138-144). Universitetsforlaget.
- Paulsen, V. (2016). Ungdommers erfaringer med medvirkning i barnevernet. *Fontene forskning*, 1/2016 (9), 4-15 https://www.researchgate.net/publication/304325121_Ungdommers_erfaringer_med_medvirkning_i_barnevernet
- Paulsen, V. (2022). *Barn og unges medvirkning i barnevernet* (1.utg.). Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Prop. 169 L (2016-2017). *Endringer i barnevernlov mv. (bedre rettssikkerhet for barn og foreldre)*. Barne- og familiedepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-169-l-20162017/id2568801/?ch=8>
- Røkenes, O.H. & Hanssen, P. (2012) *Bære eller bryte, kommunikasjon og relasjon i arbeid med mennesker*. (3.utg.). Fagbokforlaget.
- Rønning, R., (2007). *Brukermedvirkning og empowerment - gammel vin på nye flasker* I O.P. Askheim & B. Starrin (Red.), *Empowerment i teori og praksis*. Gyldendal Akademisk
- Sandberg, K. (2020). Barns rett til å bli hørt. I N. Høstmælingen, E.S. Kjørholt & K. Sandberg (Red.). *Barnekonvensjonen: barns rettigheter i Norge*. Oslo: Universitetsforlaget
- Sandbæk, M. (2004). Barn i hjelpeapparatet – kompetente og sårbare aktører. *Nordisk sosialt arbeid*. 24(2) 98-109. <https://www.idunn.no/doi/10.18261/ISSN1504-3037-2004-02-02>
- Sandvik, M.L., (2021). Barnets rett til medbestemmelse ved omsorgsovertakelse. Rettighetens betydning i et komplekst landskap av rettslige normer (Doktoravhandling, Juridiska institutionen). <http://umu.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A1604410&dswid=6356>
- Kane, A.A. (Red.). (2018). *Handlingsrom i barnevernet. Muligheter og begrensninger for profesjonsutøveren*. Fagbokforlaget.
- Skau, G.M., (2016). *Mellom makt og hjelp - Om det flertydige forholdet mellom klient og hjelper* (4.utg.) Oslo: Universitetsforlaget.

- Skau, G.M., (2017). *Gode fagfolk vokser. Personlig kompetanse i arbeid med mennesker*. (5.utg.). Cappelen Damm Akademisk.
- Slettebø, T. (Red.). (2007). *Brukermedvirkning i barnevernet*. (1.utg.). Universitetsforlaget.
- Slettebø, T. (2008). *Barn og foreldres medvirkning i barnevernet – samspill og interessenemotsetninger*. <https://vid.brage.unit.no/vid-xmlui/handle/11250/98833>
- Smith, J.A., Flowers, P. & Larkin, M. (2009). *Interpretative Phenomenological Analysis. Theory, Method and Research*. SAGE.
- Statistisk sentralbyrå. (2021). *Barnevern. Hovedtall for barnevernsstatistikken*. [Statistikk] <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/barne-og-familievern/statistikk/barnevern>
- Strandbu, A. (2007). *Barns deltakelse og barneperspektivet i familierådsmodellen* (Avhandling, Universitetet i Tromsø). <https://munin.uit.no/handle/10037/1568>
- Strandbu, A. (2007). *Barns deltakelse i familieråd. Støttepersonens rolle? Nordisk sosialt arbeid*. 27 (2007) nr. 4 s. 251-262. <https://munin.uit.no/bitstream/handle/10037/1568/Artikkel4AS.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Strandbu, A. & Vis, S.A. (2008). Barns deltakelse i barnevernssaker. *Barnevernets Utviklingssenter i Nord-Norge*. https://urn.nb.no/URN:NBN:no-nb_digibok_2011110208026
- Strandbu, A. (2011). *Barnets deltakelse. Hverdagslige og vanskelige beslutninger*. (1.utg.). Universitetsforlaget.
- Thagaard, T. (2018). *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitative metoder*. (5.utg.). Fagbokforlaget.
- Thomas, N. (2002) *Children, family and the state: Decision-making and child participation*. (1.utg.). Bristol: Policy Press.
- Thomassen, M., (2010). *Vitenskap, kunnskap og praksis. Innføring i vitenskapsfilosofi for helse- og sosialfag*. (1.utg.). Universitetsbiblioteket.
- Thomsen, E.A., Christiansen, Ø., & Hellem, V. (2012). *Nå vet vi bedre hva vi gjør. Evaluering av hjelpetiltak i barnevernet – med tiltaksplaner som praktisk forankring*. [Rapport] Kommunesektorens organisasjon. <https://www.ks.no/contentassets/335fac3c5b134d6ea424099a49678787/prosjektrapport-na-vet-vi-bedre-hva-vi-gjor.pdf>
- Thoresen, L., Rugseth, G., & Bondevik, H. (2020). *Fenomenologi i helsefaglig forskning*. (1.utg.). Oslo: Universitetsforlaget.
- Thornquist, E. (2018). *Vitenskapsfilosofi og vitenskapsteori*. (2.utg.). Fagbokforlaget.

- Thrana, H.M., (2013). Kjærlighet: en kjernekompetanse i profesjonelt barnevernsarbeid? *Tidsskrift Norges barnevern*. Vol 90(1) S. 5-17. <https://doi-org.mime.uit.no/10.18261/ISSN1891-1838-2013-01-02>
- Tjora, A. (2017) *Kvalitative forskningsmetoder i praksis* (3.utg.). Gyldendal Akademisk
- Ulvik, O.S., (2009). Barns rett til deltakelse – teoretiske og praktiske utfordringer i profesjonelle hjelpers samarbeid med barn. *Tidsskrift for Norsk psykologforening*. Vol 46(12) 1148-1154 <https://psykologtidsskriftet.no/fagartikkel/2009/12/barns-rett-til-deltakelse-teoretiske-og-praktiske-utfordringer-i-profesjonelle>
- Vis, S. A., Christiansen, Ø., Havnen, K. J. S., Lauritzen, C., Iversen, A. C., & Tjelflaat, T. (2020). *Barnevernets undersøkelsesarbeid-fra bekymring til beslutning. Samlede resultater og anbefalinger*. <https://ntnuopen.ntnu.no/ntnu-xmlui/handle/11250/2723826>
- Vis, S. A., Holtan, A. & Thomas, N. (2012) Obstacles for child participation in care and protection cases – Why Norwegian social workers find it difficult. *Child Abuser review* Vol21(1) S. 7-23. <https://doi.org/10.1002/car.1155>
- Weber, M. (1971) *Makt og byråkrati*. (1.utg.). Oslo: Gyldendal
- Willumsen, E., (Red) (2005). *Brukernes medvirkning! Kvalitet og legitimitet i velferdstjenestene*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Wolden, G. (2022). Hvordan kan barnevernet samarbeide bedre med de yngste? *Gemini.no* <https://gemini.no/2022/01/hvordan-kan-barnevernet-samarbeide-bedre-med-de-yngste/>
- Woolfolk, A. (2004). *Pedagogisk psykologi*. (1.utg.) Tapir Akademisk Forlag: Trondheim.

Vedlegg 1: Litteraturliste valgfritt pensum

Antonovsky, A. (2012). *Helsens mysterium. Den salutogene modellen*. Gyldendal Akademisk. 204 sider

Husby, I., Slettebø, T., & Juul, R. (2018). Partnerships with children in child welfare: The importance of trust and pedagogical support. *Child & Family Social Work*. Vol23(3) S. 443-450. Husby, I., Slettebø, T., & Juul, R. (2018). Partnerships with children in child welfare: The importance of trust and pedagogical support. *Child & Family Social Work*. Vol23(3) S. 443-450. <https://doi.org/10.1111/cfs.12435>

Paulsen, V. (2022). *Barn og unges medvirkning i barnevernet* (1.utg.). Gyldendal Norsk Forlag AS. 126 sider

Røkenes, O.H. & Hanssen, P. (2012) *Bære eller bryte, kommunikasjon og relasjon i arbeid med mennesker*. (3.utg.). Fagbokforlaget. 290 sider

Skau, G.M., (2017). *Gode fagfolk vokser. Personlig kompetanse i arbeid med mennesker*. (5.utg.). Cappelen Damm Akademisk. 25 sider

Smith, J.A., Flowers, P. & Larkin, M. (2009). *Interpretative Phenomenological Analysis. Theory, Method and Research*. SAGE. 192 sider

Slettebø, T. (2008). *Barn og foreldres medvirkning i barnevernet – samspill og interessemotsetninger*. 14 sider. <https://vid.brage.unit.no/vid-xmlui/handle/11250/98833>

Strandbu, A. (2011). *Barnets deltakelse. Hverdagslige og vanskelige beslutninger*. (1.utg.). Universitetsforlaget. 185 sider

Thoresen, L., Rugseth, G., & Bondevik, H. (2020). *Fenomenologi i helsefaglig forskning*. (1.utg.). Oslo: Universitetsforlaget. 130 sider

Totalt 1181sider frivillig pensum.

Vedlegg 2: Prosjektvurdering NSD

4/27/22, 11:06 AM

Meldeskjema for behandling av personopplysninger

Vurdering

Referansenummer

839944

Prosjekttittel

Masteroppgave om barn og unges brukermedvirkning i barneverntjenesten

Behandlingsansvarlig institusjon

UiT Norges Arktiske Universitet / Fakultet for humaniora, samfunnsvitenskap og lærerutdanning / Institutt for barnevern og sosialt arbeid

Prosjektansvarlig (vitenskapelig ansatt/veileder eller stipendiat)

Anne-Berit Lorentsen, anne-berit.lorentsen@uit.no, tlf: 48111078

Type prosjekt

Studentprosjekt, masterstudium

Kontaktinformasjon, student

Siv-Wenche Ryslett Hansen, siv.wenche.hansen@gmail.com, tlf: +4790036098

Prosjektperiode

22.11.2021 - 15.05.2022

Vurdering (1)

19.11.2021 - Vurdert

Det er vår vurdering at behandlingen vil være i samsvar med personvernlovgivningen, så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet 19.11.2021 med vedlegg. Behandlingen kan starte.

DEL PROSJEKTET MED PROSJEKTANSVARLIG

For studenter er det obligatorisk å dele prosjektet med prosjektansvarlig (veileder). Del ved å trykke på knappen «Del prosjekt» i menylinjen øverst i meldeskjemaet. Prosjektansvarlig bes akseptere invitasjonen innen en uke. Om invitasjonen utløper, må han/hun inviteres på nytt.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle alminnelige kategorier av personopplysninger frem til 15.05.2022.

LOVLIG GRUNNLAG

Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 og 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake.

<https://meldeskjema.nsd.no/vurdering/6184f808-b93e-47f6-8eb8-6d987f5830b8>

1/2

Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a.

PERSONVERNPRINSIPPER

NSD vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen om:

lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen
formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke behandles til nye, uforenlige formål
dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet
lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet

DE REGISTRERTES RETTIGHETER

Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), og dataportabilitet (art. 20).

NSD vurderer at informasjonen om behandlingen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13.

Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

NSD legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1 f) og sikkerhet (art. 32).

For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og/eller rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til NSD ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilke type endringer det er nødvendig å melde: <https://www.nsd.no/personverntjenester/fylle-ut-meldeskjema-for-personopplysninger/melde-endringer-i-meldeskjema>

Du må vente på svar fra NSD før endringen gjennomføres.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

NSD vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til med prosjektet!

Vedlegg 3: Informasjons- og samtykkeskriv

Forespørsel om deltakelse i mastergradsundersøkelse

«Hvordan tilrettelegger kontaktperson i barneverntjenesten for at barnet blir hørt og får medvirke i sin egen barnevernssak?»

Jeg inviterer deg herved til å delta i min mastergradundersøkelse om tematikken «Barns mulighet for brukermedvirkning i egen barnevernssak». Hovedfokuset er hvordan kontaktperson i barneverntjenesten legger til rette for at barnet får medvirke og involveres i egen sak, samt dilemmaer knyttet til brukermedvirkning. Jeg ønsker å se nærmere på hvordan barnet får være med i utforming av hjelpetiltak, samt gjennomføring og evaluering av hjelpetiltakene.

Informasjon om undersøkelsen

Jeg er utdannet vernepleier og har tidligere jobbet på institusjon for mennesker med alvorlige psykiske lidelser. I 2017 begynte jeg i Vesterålen barnevern der jeg jobber i team med undersøkelser og hjelpetiltak. I tillegg er jeg for tiden heltidsstudent ved UIT – Norges arktiske universitet i Harstad der jeg tar en mastergrad i barnevern. I den forbindelse skal jeg gjennomføre et kvalitativt mastergradsprosjekt med temaet «Barn og unges muligheter til reell brukermedvirkning i egen barnevernssak». Jeg ønsker å gjennomføre individuelle intervju som metode for datainnsamling.

Målsettingen med prosjektet er å synliggjøre hva barnevernsansatte legger i begrepet brukermedvirkning, hvordan det i praksis lar seg gjennomføre, samt deres syn på hva som kan fremme eller hemme brukermedvirkning for barnet i sin egen barnevernssak. Dette ønsker jeg belyst fra kontaktpersonens ståsted.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Jeg har valgt deg fordi jeg ønsker å intervjuere kontaktpersoner/barnevernsansatte som har erfaring fra hjelpetiltaksarbeid i barnevernet. Jeg vil intervjuere 4-6 informanter som kan belyse tematikken i prosjektet mitt.

Hva innebærer deltakelse i studien?

Jeg vil samle inn data ved bruk av kvalitative intervjuer der ønsket er at kontaktpersoner i barneverntjenesten vil la seg intervjuere omkring tematikken som nevnt ovenfor. Jeg vil benytte meg av lydopptaker, noe som vil sikre at kunnskapen som kommer frem under intervjuet skal kunne anvendes på en forsvarlig, korrekt og tydelig måte. Intervjuet er tenkt å vare i 1 time, og det er ønskelig at intervjuet gjennomføres på Teams. Det er de ansattes perspektiv jeg ønsker å få tak i, og spørsmålene vil omhandle deres erfaringer og forståelse av brukervedvirkning knyttet til barns deltakelse i egen barnevernssak. Tidspunktene for intervjuene blir vi enige om, men min plan er å få gjennomført intervjuene i løpet av desember 2021. Du som informant vil få tilbud om å lese, komme med tilføyelser, endre eller slette de transkriberte intervjuene. De transkriberte intervjuene vil da sendes deg på mail.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personregelverket. Informasjonen du gir vil bli fremstilt anonymisert slik at ingen vil kunne gjenkjenne deg. Det vil ikke bli oppgitt navn, alder, kjønn eller nasjonalitet, eller hvilken barneverntjeneste du arbeider i. Det er kun jeg som har tilgang til hele materialet, men veileder vil bli presentert for utdrag gjennom veiledningen som gis på oppgaven. Dataene vil bli oppbevart innelåst i et arkivskap på min arbeidsplass. Prosjektet skal etter planen avsluttes innen 15.05.2022. Alt datamaterialet vil bli makulert når prosjektet er ferdig.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

UIT- Norges arktiske Universitet. Institutt for barnevern og sosialt arbeid.

Student: Siv-Wenche Ryslett Hansen. Veileder: Anne-Berit Lorentsen

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet har du rett til:

- Innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert på seg
- Å få utlevert en kopi av opplysningene
- Å få slettet personopplysningene om deg
- Å få utlevert en kopi av dine personopplysninger (dataportabilitet)
- Sende klage til personvernombudet eller Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler personopplysninger om deg basert på ditt samtykke.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg.

Du har rett til innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert på deg, få rettet eller slettet opplysningene om deg.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, ta kontakt med:

- Student Siv-Wenche Ryslett Hansen, på epost (siv.wenche.hansen@gmail.com) eller på telefon 90036098
- Veileder for prosjektet, Anne Berit Lorentsen, på epost (anne-berit.lorentsen@uit.no) eller på telefon 77058338

Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på epost (personverntjenester@nsd.no) eller på telefon: 53 21 15 00.

Med vennlig hilsen

Anne-Berit Lorentsen

Veileder

Siv-Wenche R. Hansen

Student

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjonen om prosjektet «Barns medvirkning i egen barnevernssak», og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- Å delta i intervju.

Intervjuet vil bli tatt opp med båndopptaker

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet avsluttes i mai 2022.

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 4: Intervjuguide

Intervjuguide

Informasjon (ca. 5-10 min.)

- Takke for deltakelse i prosjektet
- Si litt om temaet for samtalen (bakgrunn, formål og problemstilling)
- Forklare hva intervjuet skal brukes til, om taushetsplikt, muligheten til å trekke seg, samt anonymitet
- Spørre om respondenten har noen spørsmål. Er noe uklart
- Formidle at det settes pris på oppriktige og ærlige svar
- Informere om opptak av intervjuet tas opp på bånd, og be om samtykke
- Starte opptaket

Presentasjonsrunde (ca. 5 min.)

- Stilling og arbeidsoppgaver
- Utdanningsbakgrunn
- Hvor lenge de har jobbet i barneverntjenesten

Inngangsspørsmål: «Hva tenker du når jeg sier «barnets medvirkning»?»

Tema:

Tilpasset informasjon til barnet:

- Hvordan blir barnet gjort kjent med sin situasjon?
- Hva kan være utfordrende?

Barnets medvirkning i utforming av tiltak:

- Blir barnet snakket med?
- Hvordan tilrettelegges en slik samtale?
- Erfaring med hva som kan hemme barnets medvirkning i denne fasen?
- Erfaring med hvordan lykkes med barnets medvirkning i denne fasen?

Barnets medvirkning under gjennomføring av tiltak:

- Rutiner for å snakke med barnet under gjennomføring av tiltaket?
- Hvordan tilrettelegges en slik samtale?
- Erfaring med hva som kan hemme barnets medvirkning i denne fasen?
- Erfaring med hvordan lykkes med barnets medvirkning i denne fasen?

Barnets medvirkning under evaluering av tiltak:

- Rutiner for å snakke med barnet under evaluering av tiltaket?
- Hvordan tilrettelegges en slik samtale?
- Erfaring med hva som kan hemme barnets medvirkning i denne fasen?
- Erfaring med hvordan lykkes med barnets medvirkning i denne fasen?

Veiledning på arbeidsplassen:

- Er du blitt tilbudt veiledning på arbeidsplassen din om brukermedvirkning? Hvilken erfaring har du med slik veiledning?

Egen refleksjon:

Hvordan ville du jobbet med brukermedvirkning om du fikk utforme din tilnærming til medvirkning helt fritt i tiltaks-, gjennomførings- og evalueringsfasen?

Vedlegg 5: Matrise for analyseprosessen

Transkripsjon	Meningsfortetning	Kategorier/refleksjoner til teksten	Overordnet tema
«Noen er jo bedre teoretisk enn andre, men jeg tror at man må være best på relasjoner. Det å sette i sammen en barneverntjeneste som skal fungere som skal fungere handler ikke bare om gode karakterer og fagutdanning, men om mye annet også. Der spiller personlig egnethet inn, uten tvil».	Fokus på god relasjon Aktørperspektivet ivaretas Tilrettelegger for medvirkning Fokus på å skape god relasjon og trygghet for barnet	Relasjonskompetanse	Kompetanse hos kontaktperson
«Det er ikke bestandig at barnet eller ungdommen har så lyst på den samtalen, men man gjør jo et forsøk og man dokumenterer jo ut ifra det så. Så prøver man jo at hvis for eksempel barnet ikke vil snakke med barneverntjenesten så kan man sørge for at barnets ønsker om egen situasjon kommer frem på andre måter».	Tilrettelegger for samtaler med barn og ungdom på deres premisser Praktisk tilrettelegging Praktisk tilrettelegging for medvirkning via andre instanser Aktørperspektiv – ser barnet	Praktisk tilrettelegging	
«Jeg tenker jo at siden jeg jobber mye med ungdom så har jeg en liten fordel der jeg kan ta dem med på kafe og snakke	Fokus på samarbeid Empowerment Tilrettelegger for samtaler	Samarbeid på ungdommens premisser	

<i>med dem om hvordan situasjonen er nå, og høre hva de mener».</i>	Tilrettelegger på ungdommens premisser Ungdommen får mulighet til å kunne medvirke		<i>Samarbeid som forutsetning for medvirkning</i>
<i>«Man må jo være forberedt på at de fleste foreldre synes det er vanskelig å være i barnevernssystemet og det tar tid for foreldrene klarer å ta til seg informasjon. Så opplever jeg at etter man har snakket sammen flere ganger og blitt mer kjent så endrer klimaet seg såpass mye at ja...».</i>	Tid på å bygge relasjon Gi informasjon som er forståelig Salutogenese og meningsfull sammenheng Ønsker samarbeidsrelasjon Muliggjør medvirkning for barnet	Samarbeid med foreldre	
<i>«Når det kommer til barnets medvirkning så er det at jo mer konkret man er, jo tydeligere blir dette for barnet og man gir barnet forutsetninger til å medvirke i egen sak».</i>	Tilpasser språket Fokus på at barnet skal forstå Skaper medvirkning Sosial interaksjon meningsskaping	Tilpasset informasjon etter alder	<i>Barneperspektivet og de 2 T - ene</i>
<i>«Det jeg tenker er at den ærligheten og åpenheten er grobunn altså, at det blir gjennomiktig for dem, det er der man får mest til medvirkning, når man er ærlig hvis du skjønner. Når de ser at «sånn er det» da innser de det på en annen måte liksom».</i>	Tilpasser språket, skaper god relasjon Tilpasset informasjon skaper tillit Ærlighet som grunnlag for god tillit Profesjonell og faglig kompetanse Barnets beste	Tillit	
<i>«Det gjør sånn at det blir et upersonlig system, du får kanskje relasjon med én, men så blir den borte, og kanskje klarer du å få en relasjon til neste som</i>	Stort sykefravær, ansatte slutter Sårbart for barn og familier Bakkebyråkratene Lite kontinuitet	Turnover	

<i>kommer inn, men så blir den også borte».</i>	Mangler relasjon som bidrar til lite medvirkning		
<i>«Nå jobber vi på en plass der det kan koke til tider, og tid er ikke noe man har flust av, og med økt dokumenteringskrav og det som er, så har man ikke flust med tid og man må på en måte prioritere»</i>	Avmakt Tiden strekker ikke til Barn og familier får ikke oppfølging Lite medvirkning Dokumenteringskrav	Stor saksbehandlingsmengde	<i>Organisatoriske utfordringer</i>